

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

MUZEUM DR. BOHUSLAVA HORÁKA

HISTORIE A SOUČASNOST

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vladimír Holek

Specializace v pedagogice, obor Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PaedDr. Helena Východská

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 14. května 2020

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucí bakalářské práce PaedDr. Heleně Východské za odborné vedení mé práce, cenné rady, užitečné připomínky a všechen věnovaný čas. Dále děkuji Státnímu okresnímu archivu Rokycany za poskytnuté materiály, jmenovitě poté archivářce Vladimíře Týcové za profesionální a vřelý přístup. V neposlední řadě odborné pracovníci muzea Evě Slatkovské za ochotu a pomoc.

V neposlední řadě bych rád poděkoval všem, kteří se tematikou Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech zabývali nebo zabývají, díky nimž jsem měl ke své práci dostatečné množství informací.

Abstrakt

Předmětem zkoumání této bakalářské práce je historický vývoj Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech. Tato bakalářská práce přibližuje historii tohoto muzea od jeho založení až do roku 2005, kdy oslavilo sto let své existence, s přihlédnutím k historickému kontextu. Následně jsou v této práci uvedeny významné osobnosti spjaté se zakládáním muzea, mezi kterými vyčnívá dr. Bohuslav Horák. Práce tedy zkoumá nejen historický vývoj, ale také osobnosti zakladatelů, jejichž odkaz je v muzeu patrný i v dnešních dnech.

Klíčová slova

Bohuslav Horák; muzeum; Rokycany; Rokycansko; historie muzea; Muzejní společnost

Abstract

The topic of this bachelor thesis is historical development of the Museum of Dr. Bohuslav Horák in Rokycany. This bachelor thesis approaches the history of this museum since its foundation until 2005, when the one hundred anniversary was celebrated, with consideration to historical context. Subsequently, in this paper are mentioned important personalities connected with foundation of the museum among them the most important Bohuslav Horák. The paper examines not only personalities of founders, whose legacy can be found in the museum also in these days.

Key words

Bohuslav Horak; museum; Rokycany; Rokycansko; history of museum; a company of museum

Obsah

ÚVOD.....	3
1. VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI MUZEA.....	8
1.1. Bohuslav Horák	9
1.2. Julian Svoboda.....	13
1.3. Josef Hodek.....	15
1.4. Jaroslav Bílý	17
2. VZNIK MUZEA	19
2.1. Snahy o založení muzea.....	19
2.2. Slavnostní otevření muzea pro veřejnost	21
3. VÝVOJ MUZEA PŘED A BĚHEM PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY	23
3.1. Muzeum do roku 1914.....	23
3.2. Muzeum za první světové války	26
4. VÝVOJ MUZEA DO ROKU 1931	28
4.1. Muzeum po první světové válce	28
4.2.2. Historie budovy muzea.....	35
5. MUZEUM OD ROKU 1931 DO ROKU 1945	36
5.1. Vývoj muzea před okupací	36
5.2. Muzejní společnost	37
5.3. V předvečer války	38
5.4. Muzeum během druhé světové války	39
6. VÝVOJ MUZEA OD ROKU 1945 AŽ DO ROKU 1968	41
6.1. Poválečné období.....	41
6.2. Padesátá léta.....	43
6.3. Šedesátá léta 20. století aneb muzeum se proměňuje	45
7. MUZEUM V LETECH 1970–1989	48
7.1. Sedmdesátá léta.....	48

7.1.1. Vodní hamr v Dobřívě.....	50
7.2. Osmdesátá léta	52
8. MUZEUM NA PŘELOMU TISÍCILETÍ.....	55
8.1. Od sametové revoluce až ke konci 20. století.....	55
8.2. Muzeum v prvních letech nového tisíciletí.....	59
8.3. Sto let od založení muzea	60
9. STŘÍPKY Z HISTORIE SOUČASNÉHO MUZEA.....	62
9.1. Stálé expozice	62
9.2.1. Rozhovor s ředitelem Západočeského muzea	65
9.2.2. Rozhovor s pracovníci muzea v Rokycanech	69
ZÁVĚR.....	72
SUMMARY	75
SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ	76
SEZNAM PŘÍLOH	I
PŘÍLOHY	II

ÚVOD

Rokycansko tvoří významnou část paleontologické oblasti Barrandien a také prostupuje přírodním regionem Brd. Právě tyto dva geografické, geologické, přírodní, ale také historické pohledy „okouzily“ jednu z osobností zdejšího regionálního života, totiž dr. Bohuslava Horáka, natolik, že se krátce po svém příchodu do Rokycan coby učitel na zdejším gymnáziu rozhodl založit muzeum.

Úkolem muzea v plánech Bohuslava Horáka bylo od počátku shromažďování a uchovávání vzácných hmotných památek z celého Rokycanska. Cílem samotného zakladatele však bylo především zaměřit se na ona dvě zmíněná území potažmo obory, tedy paleontologii a biologii. Z pramenů, které jsem k tomuto tématu studoval, jasně vyplývá, že Bohuslav Horák pojal založení a později vedení muzea v Rokycanech doslova jako svůj životní úkol. Svědčí o tom mimo jiné jeho neuvěřitelný a neutuchající zápal a píle, které byly během jeho působení v muzeu všudypřítomné a znamenaly ohromný přínos. Tato snaha byla ještě za jeho života oceněna pojmenováním místního muzea na Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech.

V povědomí místních obyvatel a širokého okolí je muzeum spojeno především s unikátními paleontologickými sbírkami, zaměřenými především na expozici trilobitů a rokycanských kuliček. Právě tyto ojedinělé sbírky dělají z muzea výjimečnou instituci známou téměř po celém světě, jelikož na světě existuje pouze několik muzeí, která by se mohla pochlubit tak vzácnými a velmi početnými sbírkami z oboru paleontologie. Málokdo si však dokáže představit, jaké překážky musel dr. Bohuslav Horák se svými spolupracovníky v počátcích muzea překonat, s jakými se muzeum utkávalo během své více než stoleté existence a jakým čelí i teď. Právě tuto otázku jsem si kladl jako jednu z těch, jež chci ve své absolventské práci analyzovat.

Téma bakalářské práce *Muzeum Dr. Bohuslava Horáka – historie a současnost* jsem si vybral z tohoto výše uvedeného důvodu, tedy zřehlednit hlavní etapy vývoje této zajímavé a jedinečné regionální instituce na pozadí celonárodních dějin, ale roli hrály i důvody další. Vzhledem k tomu, že celý svůj život bydlím v Rokycanech, pociťuji k tomuto místu velmi osobní vztah, a to platí i o zdejších historických památkách a tradicích. Místní muzeum navštěvuji již od dětství a rád. Zdejší výstavy mají sice většinou regionální charakter

a dosah, nicméně moji pozornost vždy poutala především stálá expozice paleontologie, která je dominantou celého muzea a má v každém případě nadregionální, dokonce nadnárodní význam. K muzeu mám od jisté doby i určitý specifický vztah, a to především v souvislosti s výstavou, na jejíž instalaci zde jsem se osobně podílel. Tato výstava představovala jednu z těch krátkodobých (2019) a týkala se dějin skautského hnutí v Rokycanech. Během přípravy výstavy jsem coby letitý člen tohoto hnutí často býval v budově muzea, podílel se na odborné práci, a dokonce jsem koncepci celé výstavy spoluvytvářel. Při tomto doslova osobním „setkání“ s muzeem vzrostl můj zájem o tuto kulturní instituci natolik, že jsem neváhal si ji a osobnost jejího zakladatele vybrat za téma své bakalářské práce.

V předkládané bakalářské práci bude mým hlavním cílem představit historický vývoj Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech v kontextu dějin od jeho založení do roku 2005, kdy oslavilo sto let své existence. S tím souvisí také mé další dílčí cíle. Tím prvním je představit osobnosti, které se významně podílely na založení muzea, druhým pak popsat současné stálé expozice muzea, ohodnotit je z hlediska budoucího pedagoga, a připravit se tak osobně i pro své kolegy na jejich didaktické využití ve své učitelské praxi. Tento svůj cíl budu moci rozvinout v navazujícím studiu učitelství ve formě další odborné práce, např. přípravou konkrétních didaktických aktivit pro děti při vyučování in situ (pracovní listy, krátkodobé projekty apod.). V neposlední řadě je mým cílem také ozřejmit současnost, plánovanou strategii i konkrétní aktivity rokycanského muzea, a to prostřednictvím rozhovoru s ředitelem Západočeského muzea v Plzni, PhDr. Františkem Frýdou, pod které rokycanské muzeum spadá od roku 2015. V rámci legislativních úprav se zřizovatelem Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech stal od roku 2003 Krajský úřad Plzeňského kraje, výsledkem tohoto rozhovoru by tedy měly být jasné odpovědi o koncepci, plánech a budoucnosti muzea pod tímto novým zřizovatelem směřující např. k investicím do expozic, k jejich změnám či k jejich modernizaci.

K naplnění jednotlivých badatelských cílů jsem vycházel především z dostupných literárních zdrojů a archivních pramenů zaměřených na historický vývoj muzea. Samotná historie muzea v Rokycanech se do roku 1945 mapuje relativně snadno, a to především proto, že existuje velké množství pramenů jak o událostech z počátku dějin muzea, tak o zakládajících osobnostech. Historický vývoj po roce 1945 se zkoumá o poznání obtížněji, neboť k této době je k dispozici zdrojů mnohem méně. Hlavním podkladem mé badatelské činnosti byly proto kroniky, dokumentární a korespondenční písemnosti a archiválie uložené ve Státním

archivu Rokycany, literatura a muzejní sborníky pocházející z Muzejní knihovny v Rokycanech, dále fondy Historického oddělení Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech a několik diplomových či bakalářských prací, které se ve svých dílčích částech nějak zabývaly osobností dr. Bohuslava Horáka. Mezi těmito pracemi mi velmi pomohla diplomová práce *Vznik a vývoj muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech do roku 1945*¹, jež, jak název napovídá, shrnuje dostupné prameny ohledně vývoje muzea do roku 1945. Dalšími zdroji, ze kterých jsem vycházel, byly *Snahy o založení muzea v Rokycanech*² a *Rokycanské městské museum dr. Boh. Horáka*³.

Kromě práce s prameny a literaturou jsem také využil metodu oral history. Rozhovorů jsem vedl několik, klíčové však s ředitelem Západočeského muzea v Plzni PhDr. Františkem Frýdou a odbornou pracovníci Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech Evou Slatkovskou. Mým cílem bylo touto formou zjistit jednak informace o muzeu za posledních 15 let a jednak plány vedení Západočeského muzea s rokycanským pracovištěm do dalších let. V neposlední řadě jsem se v rozhovorech zaměřil i na otázku, zda u vedoucích osobností této instituce existuje vedle profesionálního přístupu také osobní vztah, který v našem regionu velmi citelně vnímám a na který jsem zvyklý.

Nedílnou součástí přípravy mé práce tvořil terénní výzkum, při kterém jsem získal důležité a věcné poznatky. Tento výzkum v první fázi vychází především z osobních návštěv muzea, během nichž jsem se dozvídal neustále nové informace o muzeu ať již od pracovníků muzea nebo z expozic. Tyto stálé expozice jsem posléze podrobně prozkoumal a jejich popis jsem zařadil na konec své práce. Druhá fáze výzkumu se opírá o osobní zkušenost s prací v muzeu, kdy jsem spoluvytvářel a také se podílel na instalaci krátkodobé výstavy „100 let skautingu v Rokycanech“. Ta probíhala od 15. února do 9. srpna 2019. Během těchto příprav výstavy jsem měl možnost nahlédnout „pod pokličku“ muzejní práce a získal jsem tak větší povědomí o tom, co muzejní pracovník musí umět ovládat a znát. Zároveň jsem si vyzkoušel i některé konkrétní „muzejní práce“ jako například právě instalaci výstavy.

¹ ZÝKA, Jaroslav. *Vznik a vývoj muzea dr. Bohuslava Horák v Rokycanech do roku 1945*. Plzeň, 2011. Diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta.

² JINDŘICH, Karel. *Snahy o založení muzea v Rokycanech*. In: sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany, 1995

³ BÍLÝ Jaroslav. *Rokycanské městské museum dr. Boh. Horáka*. In: Brdský kraj – ročenka muzejní společnosti v Rokycanech, 1946.

Moje bakalářská práce je rozdělena do devíti hlavních kapitol. V první kapitole „**Významné osobnosti muzea**“ představuji životopisy osobností, které stály za zrodem rokycanského muzea, konkrétně Bohuslava Horáka, Jaroslava Bílého, Juliana Svobodu a Josefa Hodka. Nejvíce prostoru věnuji dr. Bohuslavu Horákovi, jenž je označován za iniciátora myšlenky vzniku muzea a za jeho zakladatele.

V druhé kapitole „**Vznik muzea**“ se již dostávám k hlavnímu tématu. Kapitulu zahajují popisem snah o založení muzea, které se datují již od devadesátých let devatenáctého století. I přes tyto snahy založení muzea muselo „počkat“ až na příchod dr. Bohuslava Horáka do Rokycan, a to na místo pedagoga místního gymnázia. Nedlouho po svém příchodu kolem sebe B. Horák zformoval okruh zájemců o myšlenku místního specifického muzea, následně však podnikl řadu praktických kroků, které vedly k přijetí memoranda obecním zastupitelstvem, a tak také vzniklo muzejní kuratorium. Tato kapitola vrcholí otevřením muzea veřejnosti 24. září 1905.

Třetí kapitola „**Vývoj muzea před a během první světové války**“ je věnována vývoji muzea až do konce světové války. Dozvídáme se o osobnostech prvního správce muzea Karla Jaroše a lékaře Antonína Kosslera, který věnoval rozsáhlou paleontologickou sbírku muzeu, jako jeden mezi prvními dárci. V tomto období odešel z muzea jeden ze zakladatelů Julian Svoboda, což na jedné straně způsobilo jisté potíže, avšak na straně druhé otevřelo i cesty k nové koncepci. Konec podkapitoly „**Muzeum do roku 1914**“ zaměřuji na vydávání vlastního časopisu *Brdský kraj*. V druhé podkapitole „**Muzeum za první světové války**“ jsou stěžejním bodem snahy o záchranu dvou zvonů z místního kostela za pomoci Fridolína Macháčka.

Ve čtvrté kapitole „**Vývoj muzea do roku 1931**“ se zabývám poválečným vývojem a kapitolu směřuji k té nejdůležitější události v tomto období, a to k otevření muzea ve vlastní budově v roce 1931. V této části také uvádím podrobný popis tehdejších výstavních místností, jejichž vzhled zachytil Jaroslav Bílý. V neposlední řadě se v této kapitole orientuji také na historii budovy, ve které muzeum působí od roku 1931.

Pátá kapitola „**Muzeum od roku 1931 do roku 1945**“ pojednává o období před druhou světovou válkou a během ní. V této kapitole hraje důležitou roli vznik Muzejní společnosti, která cílila na výzkum rokycanského okresu a usilovala o jeho kulturní pozdvižení.

Podkapitola „**Muzeum během druhé světové války**“ zachycuje stav muzea a osudy jeho pracovníků v čele s dr. Horákem.

V šesté kapitole „**Vývoj muzea od roku 1945 do roku 1968**“ zkoumám poválečné období a následně muzeum během komunistického režimu až do roku 1968. Tato kapitola je rozčleněna na několik podkapitol, které se věnují poválečnému období, padesátým letům, a nakonec proměněmu muzea v šedesátých letech, kdy byla zrušena Muzejní společnost, a muzeum bylo přejmenováno na Okresní muzeum Dr. Bohuslava Horáka.

V sedmé kapitole „**Muzeum v letech 1970–1989**“ sepisují poznatky o vývoji muzea v tomto období. První části kapitoly dominují stálé expozice, které se v té době reinstalovaly. V této době také došlo k připojení Vodního hamru v Dobřívě k muzeu, a proto jsem se rozhodl hamr přiblížit. V osmdesátých letech se dozvídáme o činnosti muzejních oddělení a také o vydávání Sborníku Okresního muzea.

Předposlední kapitola „**Muzeum na přelomu tisíciletí**“ představuje proměnu muzea od sametové revoluce až k oslavě stého výročí založení muzea. Během tohoto období se změnil zřizovatel muzea, byly otevřeny nové expozice, zmiňují činnost jednotlivých oddělení a následně se věnují oslavám sta let od založení muzea.

V poslední deváté kapitole „**Střípky z historie současného muzea**“ se věnuji popisu stálých expozic a dvěma rozhovorům, díky kterým jsem se dozvěděl o historii muzea za posledních 15 let a také o budoucích plánech s muzeem.

1. VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI MUZEA

„Městské rokycanské muzeum jest obcí Rokycany zřízená sbírka a stálá výstava předmětů týkajících se města Rokycan a jeho širšího okolí, při níž dbáno věcí důležitých pro archeologii, historii, literaturu, umění vůbec a lidové zvláště, poznávání přírodopisné ve všech ohledech, čímž má být usnadněna důkladná znalost hlavně okolí rokycanského, neméně pak dbáno i minulého a současného rozvoje hospodářského, průmyslového, obchodního a školského.“⁴

Myšlenka na založení muzea v Rokycanech, kterou dr. Bohuslav Horák a Jaroslav Bílý vložili výše uvedenými slovy do muzejních stanov již roku 1904, je v dostupných pramenech patrná mnohem dříve, než do tohoto města přišly budoucí vůdčí osobnosti její realizace. Prvním velkým impulsem byly doslova události historického významu, totiž národní hospodářské a kulturní výstavy na konci 19. století, které „motivovaly“ menší česká města k prezentování svých regionálních specifíků formou expozic a nových kulturních institucí.⁵

Krátce po výstavách se právě tato myšlenka vzniku muzea objevuje i v Rokycanech, to je patrné ze zápisů obecního zastupitelstva. Od zastupitelstva se jednalo o správné rozhodnutí, protože **rokycanský region** je velice rozmanitý a přímo si říká o vytvoření unikátních sbírek. Nejvýraznějšími specifiky regionu jsou především **paleontologické nálezy** trilobitů a rokycanských kuliček, přírodní oblast Brdy s **vzácnými biotopy a geologický charakter** Rokycanské stráně, která vznikala v období paleozoika – ordoviku. Nejčastější horninou je břidlice. Dalším aspektem regionu je **historická tradice**, která je zde patrná od pravěku, kdy se již v této době jednalo o lákavý region s bohatým vodním režimem, kvalitní půdou a polohou na významné obchodní stezce z Německa do Prahy a dále na východ. Nesmíme opomenout ani na pozdější tradiční **železářskou výrobu**, která byla pro celý region důležitá, živoucím důkazem tohoto průmyslu je Vodní hamr v Dobřívě.⁶

⁴ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.406, K377, 2005, str. 53–55.

⁵ Jubilejní zemská výstava (1891), Národopisná slovanská výstava (1895), Výstava architektury a inženýrství (1898). Více v podkapitole 2.1. Snahy o založení muzea, str. 23-24.

⁶ Západočeské muzeum v Plzni. *Vodní hamr v Dobřívě* [online]. ZČM: 2020. [cit.27.4.2020].

Dostupné z: <https://www.zcm.cz/o-muzeu/objekty/vodni-hamr-dobriv>

Druhý a zásadní impuls pro vznik muzea byl příchod aktivních a vzdělaných osobností, které pocházely nejčastěji z Prahy a Moravy. Právě tyto osobnosti (Bohuslav Horák, Julian Svoboda, Josef Hodek, Jaroslav Bílý a Josef Hylák), nejčastěji povoláním pedagogové, stály za realizací myšlenky založení muzea, to by ovšem nebylo možné, pokud by se neztotožnily s místním regionem.

Nebýt jich, muzeum by pravděpodobně vzniklo o mnoho let déle, i proto pokládám za důležité se s těmito osobnostmi seznámit ještě před kapitolou o samotné historii muzea.

1.1. Bohuslav Horák

Mládí a studia

Dr. Bohuslav Horák se narodil do relativně chudé rodiny železničáře v Praze na Žižkově 14. října 1877.⁷ Navzdory skromným poměrům byl od počátku zacílen na hodnotné vzdělání a po úspěšném absolvování pražského gymnázia v Žitné ulici se rozhodl pro **studium** na vysoké škole, konkrétně pro přírodní vědy.⁸

Na pražskou univerzitu nastoupil v roce 1897, tedy v době rozvoje Klubu přírodovědeckého, který tehdy vedl evropsky proslulý prof. dr. Antonín Frič. Bohuslav Horák již od začátku studia vynikal svými znalostmi, zejména v oblasti botaniky natolik, že upoutal pozornost tamních profesorů. Právě profesori vybrali B. Horáka za člena expedice, která měla za úkol zkoumat **balkánskou flóru**. Bohuslav Horák byl opravdu výjimečným studentem, to dokládá i skutečnost, že měl na starosti **studium černohorské flóry**.⁹ Na expedici vyrazil sám během prázdnin a při své práci měl možnost se setkat s významným italským prof. dr. Antoniem Baldaccim, který mu poskytl do budoucí práce cenné rady i konkrétní pomoc.¹⁰

⁷ CEJP, Karel. Ředitel PhDr. Bohuslav Horák jako vědec. In: *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967, str. 5.

⁸ STRÁNSKÁ, Martina. *PhDr. Bohuslav Horák a Rokycansko*, Plzeň 2006. Bakalářská práce. ZČU, Fakulta filozofická, str. 9.

⁹ CEJP, Karel. Ředitel PhDr. Bohuslav Horák jako vědec. In: *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967, str. 5.

¹⁰ Italové stejně jako Čechové byli prvními výzkumníky, kteří zkoumali balkánskou floru.

Bohuslav Horák se z expedice vrátil plný dojmů a zážitků, o které se chtěl podle všech dostupných zdrojů podělit s odbornou i laickou veřejností, a prezentovat tak výstupy výzkumu. Výsledkem byla přednáška dne 30. října 1898 v Klubu přírodovědeckém v Praze, kde demonstroval nasbírané vzorky flóry a vyličil své pocity z celé expedice.¹¹ O čtyři roky později B. Horák napsal svou disertační práci, která se věnovala právě černoohorské flóře z hlediska botanického, geologického, geografického ale také etnografického.

Expedice ohledně černoohorské flóry B. Horáka natolik okouzila, že neváhal naplánovat druhou expedici, na kterou se vydal s profesorem J. Rohlenou. Studie této expedice byla publikována v *Zweiter Beitrag zur Flora Montenegros* a v roce 1905 vyšel mohutný svazek *Prodromus Florae Montenegrinae*.¹² Po jejich návratu neuplynulo mnoho času a Bohuslav Horák se již opět vydal na další expedici, konkrétně na **poloostrov Krym**. Jeho práce *Zjižní Tauridy* dokumentuje výzkum tamější flóry. Je nutné zmínit spolek *Svatobor*, bez kterého by se B. Horák mohl těžko vydat na jakoukoliv expedici. Tento spolek totiž sháněl finanční prostředky na podporu mladých a nadaných vědců, umělců a spisovatelů.

Působení v Rokycanech

V roce 1903 nastoupil na rokycanské klasické gymnázium Václav Špaček jako profesor matematiky a společně s ním nastoupil i jeho dobrý přítel Bohuslav Horák, který zde zastával pozici **profesora přírodopisu a filozofie**.¹³ Od začátku byl studenty oblíbený a respektovaný dr. Horák spravedlivý, soudný, klidný a přívětivý.¹⁴ Mimo jiné byl obdařen výjimečnými pedagogickými schopnostmi, a tak dokázal výuku pojmout zajímavou formu, např. diskutoval se studenty nebo s nimi podnikal přírodovědecké procházky a výlety. O prázdninách roku 1907 se dokonce vydal se studenty na velký pochod Šumavou. B. Horák byl nadán i umělecky. Od roku 1912 se stal členem smyčcového kvarteta, které založil jeho bývalý žák Josef Gruber společně s Janem Chvalem a budoucím ředitelem gymnázia Emilem Jaňourem. Výše zmíněnému tělesu chyběl **cellista**, a jak se ukázalo, dr. Horák ovládal hru na violoncello velmi dobře.

¹¹ CEJP, Karel. Ředitel PhDr. Bohuslav Horák jako vědec. In: *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967, str. 6.

¹² STRÁNSKÁ, Martina. *PhDr. Bohuslav Horák a Rokycansko*, Plzeň 2006. Bakalářská práce. ZČU, Fakulta filozofická, str 10.

¹³ GRUBER, Josef. Vzpomínky na spolupracovníka. In: *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967, str. 10.

¹⁴ KAŠÁK, Karel. Dr. Bohuslav Horák jako učitel. In: *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967, str. 12–14.

Bohuslav Horák nedlouho po svém příchodu do Rokycan začal uvažovat o založení vědecké společnosti či instituce, která by prezentovala specifika tohoto regionu. **Městské muzeum** bylo moderním řešením, které ale také respektovalo místní tradice. Netrvalo dlouho a seskupil kolem sebe i další nadšence této myšlenky, mezi ty nejvýznamnější řadíme Josefa Hodka, Juliana Svobodu a Jaroslava Bílého. Toto seskupení překonalo všechny obtíže související se založením muzea a 24. září 1905 bylo slavnostně otevřeno **ředitelem muzea**.¹⁵ Muzeum nese na počest svého zakladatele jeho jméno od 13. října 1937, stalo se tak v den před jeho 60. narozeninami.¹⁶

Bohuslav Horák jako středoškolský profesor, ředitel muzea, přírodovědec a přednášející pro veřejnost, si zanedlouho po svém příchodu do Rokycan získal respekt svých spoluobčanů, což dokládá řada pramenných záznamů. Svědčí o tom i několikanásobné zvolení B. Horáka jako **člena obecního zastupitelstva**, ve kterém setrval až do 21. května 1920.¹⁷ V tento den na svůj post rezignoval z důvodu nařčení od rokycanské sociální demokracie v jejím časopise *Spravedlnost*, kde ho autoři článku obvinili z jistých (dnes nejasných) nesrovnalostí souvisejících s jeho účastí v obecním zastupitelstvu. Článek byl zřejmě spíše pomlouvačný, zakládal se na rozporech v protokolárních zápisech ze zasedání obecního zastupitelstva. Dr. Horák požadoval od redakce omluvu, které se mu však nedostalo. Členové obecního zastupitelstva o této kauze hlasovali a dali za pravdu týdeníku *Spravedlnost*.¹⁸ I přes zřejmě nespravedlivé nařčení pokračoval B. Horák neúnavně ve své odborné činnosti a v roce 1936 založil Muzejní společnost, která měla kulturně povznést region Rokycanska.¹⁹

Přelomem v profesionálním, ale jistě i osobním životě Bohuslava Horáka, se stal rok 1918. U příležitosti vyhlášení vzniku samostatného Československa studenti gymnázia jednomyslně odsouhlasili, bylo to mimochodem v šatnách místní sokolovny, nového **ředitele** zdejšího **gymnázia** – dr. Horáka. Bohuslav Horák měl na pozici vystřídat Ignáce Sigmonda, ale vzhledem k tomu, že se jednalo o pouhé hlasování studentů, se tak nestalo.

¹⁵ Více v podkapitole 2.2. Slavnostní otevření muzea pro veřejnost, str. 25-26.

¹⁶ SOKA Rokycany. AMRo, kronika města 1907–1918, str. 17–19.

¹⁷ SOKA Rokycany. AMRo, kronika města 1919–1937, s. 38.

¹⁸ ZÝKA, Jaroslav. *Vznik a vývoj muzea dr. Bohuslava Horák v Rokycanech do roku 1945*. Plzeň, 2011. Diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta, str. 25.

¹⁹ ZÝKA, Jaroslav. *Vznik a vývoj muzea dr. Bohuslava Horák v Rokycanech do roku 1945*. Plzeň, 2011. Diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta, str. 25-26.

B. Horák byl do této funkce ustanoven až o sedm let později, kdy vystřídal Jana Šulce. Ředitelem byl dr. Horák až do dne 31. července 1938, kdy odešel do penze.²⁰

Období okupace

Válečné období se pro B. Horáka bohužel stalo osudným. Na počátku okupace odešel po 35 letech učitelství na „zasloužený odpočinek“, avšak téměř okamžitě se zapojil v prostorech muzea spolu s dalšími rokycanskými vlastenci do **boje proti nacistům**. Scházeli se zde kromě jiných také vojáci – B. Malý, J. Kotěborský, J. Volf, Ota a Mirek Pelikán, ti však byli zatčeni na jaře 1940.²¹ Jejich pozice zaujali místní sokolové, kteří přijímali a šířili zprávy z ČOS²² a od zatčených vojáků v Terezíně.²³ Netrvalo dlouho, a i Sokol byl rozpuštěn, přesto dr. Horák společně s ostatními vydávali nepravdivé zprávy.

V roce 1941 nastoupil do úřadu zastupujícího říšského protektora Reinhard Heydrich. A ihned po svém nástupu vyhlásil stanné právo, během něhož bylo pozatýkáno a popraveno mnoho českých vlastenců. Tomu se nevyhnuli ani přední **představitelé Sokola**. Z rokycanské župy byli 8. října zatčeni Bohuslav Horák, Augustin Pour, F. Hrabětín, Jindřich Kalivoda, K. Vaska a J. Hejda.²⁴ Po výsleších na plzeňském gestapu byli ještě v tomto měsíci převezeni do Terezína, kde je čekal **nacistický teror** v podobě bití a později těžké práce. Dr. Horák vykonával na svůj věk neúměrně těžké práce. Při asfaltování dvora si popálil ruku, která mu začala otékat a tamější lékař neměl u sebe potřebné léky k vyléčení, proto se mu ruka již nikdy nezahojila. Dne 15. ledna 1942 byl Bohuslav Horák **transportován** s dalšími sokoly **do Osvětimi**. Tam byl umístěn na marodku, kde také 10. února 1942 na následky sepse zemřel.²⁵ „Bylo to večer v koncentračním táboře Dachau, kde

²⁰ KAŠÁK, Karel. Do cíle s planoucí pochodní. In: *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967, str. 10.

²¹ FILIPOVÁ Tereza. Dr. Bohuslav Horák – osobnost pedagoga a popularizátora historie. Plzeň, 2008. Bakalářská práce. ZČU, Pedagogická fakulta, str. 12.

²² ČOS – Česká obec sokolská

²³ HEJDA, Josef. Poslední cesta. In: *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967, str. 19.

²⁴ KOTVA, František: Mé vzpomínky na br. Dr. Horáka. In: *Hrdinové sokolské župy Rokycanovy 1939-1945*, 1.vyd. Rokycany: Sokolská župa Rokycanova, 1947.

²⁵ HEJDA, Josef. Poslední cesta. In: *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967, str. 21.

*jsem byl od jara 1939. Ilegálně jsem se až koncem dubna 1942 dověděl, že někdy v únoru byl v Osvětimi umučen náš milovaný ředitel Bohuslav Horák...*²⁶

Až po skončení druhé světové války se mohli jeho blízcí a obdivovatelé s dr. Horákem rozloučit během **smutečního obřadu**, který se konal 9. února 1947 v českobratrském kostele v Rokycanech.²⁷ Po obřadu následoval proslov v rokycanské sokolovně, kde pronesl smuteční řeč Jan Kuchler, tehdejší starosta jednoty Rokycanovy. Po něm byla urna přenesena do geologické síně rokycanské muzea, tak jak si dr. Horák přál.²⁸

1.2. Julian Svoboda

Julian Václav Svoboda středoškolský profesor, historik a muzejní pracovník, se narodil v Sušici dne 31. července 1873.²⁹ V Sušici absolvoval základní vzdělání na obecní a měšťanské škole. Poté začal studovat na gymnáziích v Klatovech a posléze v Českých Budějovicích. Julian Svoboda po absolvování gymnázia odešel studovat do Prahy na filozofickou fakultu, **obory geografie a historie**. Během studií již působil jako učitel na Matičním gymnáziu v Zábřehu. O dva roky později dosáhl potřebné aprobace u obou předmětů.³⁰ Po dokončení studií odešel ze Zábřehu do Rokycan, aby se mohl stát **učitelem** na místním nově utvořeném gymnáziu. Do Rokycan se přestěhoval s celou svou rodinu – manželkou Vilémou a pěti dětmi.³¹ Julian Svoboda se začal rychle začleňovat do zdejší společnosti, krátce po přistěhování vstoupil do **pěveckého spolku Záboj**, a dokonce se stal v letech 1904–1908 jeho jednatelem.

²⁶ KAŠÁK, Karel. Do cíle s planoucí pochodní. In: *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967, str. 17.

²⁷ STRÁNSKÁ, Martina. *PhDr. Bohuslav Horák a Rokycansko*, Plzeň 2006. Bakalářská práce. ZČU, Fakulta filozofická, str. 13.

²⁸ ZÝKA, Jaroslav. *Vznik a vývoj muzea dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech do roku 1945*. Plzeň, 2011. Diplomová práce, Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická, str. 29.

²⁹ HRACHOVÁ, Hana. Julian Svoboda – spoluzakladatel rokycanského muzea. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2005, str. 17.

³⁰ HRACHOVÁ, Hana. Julian Svoboda – spoluzakladatel rokycanského muzea. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2005, str. 17.

³¹ HRACHOVÁ, Hana. Julian Svoboda – spoluzakladatel rokycanského muzea. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2005, str. 17.

Julian Svoboda byl součástí uskupení, kterému se podařilo prosadit myšlenku **založení rokycanského muzea**. Julian Svoboda byl pravou rukou dr. Horáka, jelikož se přátelili, a navíc učili na stejném gymnáziu. J. Svoboda se věnoval muzeu a správě dějepisných a geografických sbírek právě na gymnáziu.³² Při volbě výboru kuratoria rokycanského muzea byl zvolen **kustodem pro obor archeologicko-historický a národopisný**, také zastával funkci pokladníka. Spolu s Bohuslavem Horákem pracoval na finančním a personálním zajištění či vybavení muzea, které bylo potřeba k otevření muzea pro veřejnost.

V roce 1907 J. Svoboda **rezignoval** na všechny své funkce. O jeho důvodech se prameny nikterak nezmiňují. Odchod mohl být způsoben neshody s muzejními kolegy, prací v muzeu, která ho již netěšila, nedostatek času nebo sporem s Janem Pohlem kvůli, kterému již nikdy nepublikoval do muzejního časopisu. Julian Svoboda poslal svou rezignaci dopisem městské radě 10. března 1907.³³ Tehdejší starosta Jan Anichober věděl, že pro tamní muzeum by to byla velká ztráta, a proto se ho pokoušel přemluvit k setrvání ve funkci. I přes naléhání, ale Julian Svoboda na své rezignaci trval. A tak v tomto roce z muzea odešel jeden z nejvýznamnějších zakladatelů.

V roce 1913 se J. Svoboda přestěhoval do Prahy, kde vyučoval na státní reálce v Karlíně. Od roku 1921 působil v Českých Budějovicích jako **ředitel reálky** až do své penze v roce 1934. Na rokycanské muzeum však nezanevřel, o čemž vypovídá dopis kuratoriu městského muzea v Rokycanech k otevření muzea ve vlastních prostorech ze dne 24. října 1931. V dopise podle mého názoru jasně vyjadřuje svůj setrvalý pozitivní vztah k této instituci, a vlastně celému regionu: „*Krásný Váš a veliký kulturní podnik, který jest k radosti a ke cti rokycanskému Podbrdsku, dosáhl vlastního stánku. Kéž Vaše muzeum dále rozkvétá! Ať jest mu ještě dlouho zachován jeho geniální tvůrce, jehož jméno by mělo nést, ředitel Dr. Bohuslav Horák! Julian Svoboda, ředitel reálky v Českých Budějovicích.*“³⁴

³² SOKA Rokycany. AMRo, kronika města 1883–1907, str. 261.

³³ HRACHOVÁ, Hana. Julian Svoboda – spoluzakladatel rokycanského muzea. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2005, str. 19–20.

³⁴ SOKA Rokycany. Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 2, nezpracováno.

Julian Svoboda, který se spolu s Bohuslavem Horákem zasloužil o otevření muzea v Rokycanech, zemřel v Českých Budějovicích dne 4. ledna 1940 v 66 letech.³⁵

1.3. Josef Hodek

Josef Hodek byl pedagog, **archivář**, muzejník a knihovník v Kutné Hoře a Rokycanech. Narodil se 5. prosince 1868 v Praze na Vyšehradě. O jeho dětství prameny de facto neexistují, avšak víme, že nešel ve šlépějích svého otce, který byl obuvnickým mistrem. Josef Hodek chodil do obecné školy sv. Havla a poté studoval na c.k. akademickém gymnáziu v Praze, kde absolvoval 10. července 1888.³⁶ Poté studoval na Karlo-Ferdinandově univerzitě, kterou zakončil absolutoriem 6. září 1895. Po studiích nastoupil jako **suplující učitel** na gymnázium ve Valašském Meziříčí, již o rok později začal vyučovat na vyšší reálce v Kutné Hoře český a německý jazyk. Od školního roku 1899/1900 k jeho vyučovaným předmětům přibýly dějepis a zeměpis.³⁷

I přesto, že učil jako **suplent**³⁸, se mu nepodařilo dosáhnout profesorského titulu, protože nesložil zkoušku „*k nabytí způsobilosti k vyučování na středních a základních školách*“³⁹. O jeho snaze se nám dochovalo mnoho záznamů, které dokazují, že J. Hodek zkoušku vykonat chtěl, nicméně ji nikdy nesložil. Osobně vidím důvody v jeho osobní – pracovní situaci, kterou dokládají písemné prameny. Ty vypovídají o jeho enormní vyčerpání spojené s prací v muzeu, archivu, posléze ve dvou archivech, v Rokycanech a v Kutné Hoře, mezi nimiž byl neustále nucen přejíždět. Pravděpodobně právě v důsledku těchto skutečností býval J. Hodek často nemocen. Tyto důvody byly hlavní příčinou jeho neustálých žádostí o **prodloužení termínu zkoušky**. K poslednímu prodloužení došlo v roce 1909, kdy měl

³⁵ ZÝKA, Jaroslav. *Vznik a vývoj muzea dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech do roku 1945*. Plzeň, 2011. Diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta, str. 32.

³⁶ KOLÁŘ, Petr. Pedagog, muzejník a archivář Josef Hodek po sto letech od úmrtí a v roce nedožitých stopadesátých narozenin. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018, str. 18-20.

³⁷ KOLÁŘ, Petr. Pedagog, muzejník a archivář Josef Hodek po sto letech od úmrtí a v roce nedožitých stopadesátých narozenin. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018, str. 18-20.

³⁸ **Suplent** – dřívější označení středoškolského profesora bez státních zkoušek

³⁹ KOLÁŘ, Petr. Pedagog, muzejník a archivář Josef Hodek po sto letech od úmrtí a v roce nedožitých stopadesátých narozenin. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018, str. 24

mít již i práci vypracovanou, ale dle Hodkových poznámek ji zapomněl ve vlaku. Bohužel ve vlaku nebyla žádná práce objevena a J. Hodek se tedy nestal profesorem.⁴⁰

Během svého působení v Kutné Hoře se poprvé setkal s **profesí archiváře**, kterou v Kutné Hoře zastával jeho kolega Otakar Hejnic. Josef Hodek mu pomáhal mezi lety 1904 až s uspořádáním městského archivu.⁴¹ V roce 1904 přijal místo učitele na Jubilejním obecném gymnáziu císaře a krále Františka Josefa I. v Rokycanech. Právě v Rokycanech mohl najít vrchol pedagogického snažení, kdy učil nejen na gymnáziu ale také na Dvoutřídní průmyslové škole pokračovací pro dívky. I zde se dostal k městskému archivu a měl možnost spolupracovat s tehdejší archivářskou špičkou – Augustem Sedláčkem⁴². Od roku 1905 byl činným v muzeu, kde s velkou pílí pečoval o **muzejní knihovnu**. V roce 1913 byl vyzván městskou radou Rokycan, aby převzal tamější archiv, k tomu došlo v březnu či dubnu 1913. Během těchto let jezdil z Rokycan do Kutné Hory pomáhat s archivem kutnohorským.⁴³

Josef Hodek byl však člověkem s nevyrovnanou osobností, o čemž svědčí i **ztráta písemné práce**, kterou potřeboval ke splnění profesorské zkoušky. Jak bylo výše zmíněno, J. Hodek ji po příjezdu do Prahy zapomněl ve vlaku, avšak existuje i opodstatněný předpoklad, že ji s sebou vůbec neměl. Jeho určitá **duševní dysfunkce** se naplno projevila později, v roce 1917 musel být dokonce převezen do psychiatrické léčebny v Dobřanech. Pro jeho rodinu znamenala hospitalizace velkou finanční zátěž a manželka musela požádat o finanční příspěvek město Rokycany.

⁴⁰ KOLÁŘ, Petr. Pedagog, muzejník a archivář Josef Hodek po sto letech od úmrtí a v roce nedožitých stopadesátých narozenin. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018, str. 25–26

⁴¹ KOLÁŘ, Petr. Pedagog, muzejník a archivář Josef Hodek po sto letech od úmrtí a v roce nedožitých stopadesátých narozenin. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018, str. 21–22.

⁴² **August Sedláček** (1843–1926) – historik, genealog, sfragistik, heraldik, zakladatel vědeckého bádání o českých hradech, zámcích a tvrzích a také archivář. Studoval na FF UK, kde ho nejvíce inspiroval archivář Josef Emler, není proto divu, že A. Sedláček během svého života prozkoumal více než 80 archivů a některé z nich i urovnal například archiv v Rokycanech, Písku či Březnici. Napsal významnou publikaci *Hrady, zámky a tvrze království Českého*.

⁴³ KOLÁŘ, Petr. Pedagog, muzejník a archivář Josef Hodek po sto letech od úmrtí a v roce nedožitých stopadesátých narozenin. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018, str. 18–20.

Josef Hodek zemřel 6. ledna 1918 v psychiatrickém ústavu na akutní zánět střev.⁴⁴ O jeho konkrétních psychických problémech se už pravděpodobně nikdy nic více nedozvíme, jelikož dokumentace léčebny z této doby byla zničena během bombardování v roce 1942.

1.4. Jaroslav Bílý

Jaroslav Bílý, **správce muzea**, člen Klubu českých turistů a kronikář města, se narodil 11. dubna 1881 v Hradci Králové, kde navštěvoval obecnou školu a vyšší reálku.⁴⁵ Po úspěšném dokončení začal studovat na České vysoké škole technické v Praze. Studia přerušil během let 1903-1904, kdy se přihlásil jako **dobrovolník do rakousko-uherského námořnictva**. Narukoval 1. října 1903 na istrijském poloostrově, v hlavním přístavu Pule.⁴⁶ Po dvouměsíčním absolvování strojnické školy a zkušebních jízdách byl přidělen na plachetní loď Saidu, která plula kolem Dalmácie, Řecka a Malé Asie. Když mu vojenská služba skončila, Bílý se vrátil na studia, která velmi pravděpodobně nedokončil. Jeho záznamy o studiu končí v roce 1905: „*Vymazán na letní semestr pro nezaplacení školného.*“⁴⁷

Jaroslav Bílý absolvoval půlroční praxi ve strojárně firmy Breitfeld a Daněk v Karlíně. Po této zkušenosti nastoupil jako **vedoucí slévárny** železáren C.t. Petzold a spol. v Komárově u Hořovic, kde nějaký čas zastupoval nemocného vedoucího ve smaltovně. V roce 1908 musel svou práci na šest týdnů přerušit, jelikož byl opět povolán, tentokrát se plavil na křižníku Kaiser Karl VI. Železárně v Komárově byly jeho působištěm do roku 1910, kdy se stal **správce železáren** Františka Hirsche v Rokycanech. Ani v této práci se nemohl vyhnout mobilizaci za první světové války. Během války byl velitelem 30 arsenálních pracovníků, poté působil u lékaře Liehma, tam byl až do roku 1917 a ke konci války byl přeložen do Terstu k Lagunenflotilakomandu. On sám si o sobě poznamenal, že:

⁴⁴ KOLÁŘ, Petr. Pedagog, muzejník a archivář Josef Hodek po sto letech od úmrtí a v roce nedožitých stopadesátých narozenin. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018, str. 18-20.

⁴⁵ HENTŠCHOVÁ, Radka: Musejní společnost v Rokycanech (1936–1964). In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018, str. 47.

⁴⁶ HENTŠCHOVÁ, Radka: Jaroslav Bílý – od rakousko-uherského námořníka po správce muzea. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018, str.59-61.

⁴⁷ HENTŠCHOVÁ, Radka: Jaroslav Bílý – od rakousko-uherského námořníka po správce muzea. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018, str. 59-61.

„...prolenošil celou světovou válku v r. 1914-1918.“⁴⁸, nejspíše proto, že během války se nezúčastnil žádné bitvy.

Ještě během války se oženil s Karolinou Šabatovou, a vrátil se do Hirschových železáren, kde pracoval až do roku 1934, poté byl zaměstnán jako vedoucí městských železáren v Rokycanech až do své penze v roce 1942.⁴⁹

Mimo svoji profesi se zajímal o historii a ta jej svedla dohromady s B. Horákem. Již v roce 1931 pomáhal se stěhováním muzea do vlastních prostorů. V dalších letech uspořádával fond muzea a vytvořil katalogy sbírkových předmětů (třicátá léta 20. století). Také se podílel na vzniku **muzejní společnosti** v roce 1936, a stal se jejím **jednatel**em. Měl na starosti korespondenci, organizaci přednášek, výstav, exkurzí a zájezdů. Také vedl zápisy z výborových schůzí. Byl aktivním členem fotografické sekce muzea a muzeu věnoval fotografie a pohlednice pořízené během pobytu v Pule.⁵⁰

Poté co byl dr. Horák zatčen gestapem, J. Bílý neváhal a převzal Horákovy závazky vůči muzeu. Jaroslav Bílý byl zvolen **správce muzea**, kterým zůstal až do své smrti v roce 1957. V roce 1948 se J. Bílý sám nabídl městské radě, že dopíše **městskou kroniku** a že ji i nadále povede, kronika byla potřeba dopsat od roku 1939.⁵¹ Po jeho smrti se tohoto postu ujala manželka dr. Horáka – **Anna Horáková**⁵², která byla také jednatelkou muzejní společnosti.

⁴⁸ HENTSCHOVÁ, Radka: Jaroslav Bílý – od rakousko-uherského námořníka po správce muzea. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018, str. 62-64.

⁴⁹ HENTSCHOVÁ, Radka: Jaroslav Bílý – od rakousko-uherského námořníka po správce muzea. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018, str. 62-64.

⁵⁰ HENTSCHOVÁ, Radka: Jaroslav Bílý – od rakousko-uherského námořníka po správce muzea. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018, str. 66–67.

⁵¹ HENTSCHOVÁ, Radka: Musejní společnost v Rokycanech (1936 - 1964). In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2016, str. 47.

⁵² **Anna Horáková** (25.prosince 1896–24.prosince 1989) – manželka dr. Bohuslava Horáka, se kterým měli dceru Stanislavu. Pocházela z Plzně a byla nejmladší ze 13 dětí, poté co byl její otec přeložen k zeměbranceckému pluku do Rokycan, vystudovala zde měšťanskou a pokračovací průmyslovou školu. Vzdělávala se také na dívčí škole v Chotěšově u Plzně. Byla členkou pěveckého spolku Zábój a ochotnicí v místním divadle. Po osvobození v roce 1945 se stala členkou jednoty Svazu protifašistických bojovníků. Od roku 1947 působila jako pracovnice muzejní knihovny a muzea.

⁵² ZÝKA, Jaroslav. *Vznik a vývoj muzea dr. Bohuslava Horák v Rokycanech do roku 1945*. Plzeň, 2011. Diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta, str. 60–61.

2. VZNIK MUZEA

2.1. Snahy o založení muzea

První myšlenky na založení muzea v Rokycanech dostupné prameny datují do devadesátých let 19. století. Hlavní motivací k založení vědecké a zároveň popularizační instituce v Rokycanech, ale i na jiných místech české části monarchie, se stala velmi úspěšná **Zemská jubilejní výstava** v pražských Holešovicích roku 1891 a o čtyři roky později **Národopisná výstava československá** tamtéž. Obě výstavy se zaměřovaly na „*národní dovednosti a přičinění národa v kulturním i hospodářském oboru*“⁵³ a jejich hlavním cílem bylo prezentovat významnou skutečnost, že české země jsou nejprůmyslovější oblastí v celém Rakousku – Uhersku. Samotné Rokycansko na výstavách reprezentovaly například tehdejší železářny ve Zbiroze a Klabavě, které podle dobových podkladů patřily k tehdejší špičce železářské výroby. **Výstavy** se neobešly bez pomoci veřejnosti, měst a kulturních institucí, které jim buď sbírky darovaly, nebo zapůjčily. Rokycany přispěly sbírkami zejména na Národopisnou výstavu, což byl další popud k jejich soustředění, evidenci a vytvoření pozdější muzejní expozice.⁵⁴

Národní výstavy dodaly impuls pro oživení zájmu o národopisné památky v jednotlivých okresech a nedlouho po výstavách začala být zakládána muzea v mnohých českých městech, například v Berouně, Táboře, Nymburku či v Radnicích. **Muzeum v Radnicích** bylo mimochodem vůbec první na rokycanském okrese. Založil ho již v roce 1892 dosavadní

⁵³ JINDŘICH, Karel. Snahy o založení muzea v Rokycanech. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, jubilejní*. 1.vyd. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 1995, str. 5.

⁵⁴ JINDŘICH, Karel. Snahy o založení muzea v Rokycanech. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, jubilejní*. 1.vyd. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 1995, str. 5.

ředitel němčovické školy **Josef Hylák**⁵⁵.⁵⁶ Město Rokycany „čekalo“ na své muzeum až do roku 1904 a to i přesto, že nad založením této instituce obecní zastupitelstvo přemýšlelo již v době konání Národopisné výstavy. Obecní zastupitelstvo začalo podnikat kroky, které měly vést k položení materiálního a finančního základu pro vznik muzea – vrátily se sbírky z výstavy, jež byly doplněné o další dary občanů, a vymezilo proto část obecního rozpočtu na muzejní vybavení. Od příprav bylo upuštěno v roce 1898, kdy nebyly použity žádné peníze, poněvadž vyhlédnutá místnost v budově radnice byla využita pro potřeby lesního úřadu. Dalším důvodem byla skutečnost, že v Rokycanech se zatím nenašla žádná osobnost, která by sen o založení muzea dotáhla do zdárného konce.⁵⁷

Osobnosti, které byly schopny myšlenku vzniku muzea uskutečnit, přišly do Rokycan teprve na počátku 20. století. V roce 1900 na místním gymnáziu nastoupil Julian Svoboda a o tři roky později i **Bohuslav Horák**. Jak udávají prameny, nedlouho po jejich příchodu se kolem nich utvořil okruh především z řad gymnaziálních profesorů, kteří chtěli pomoci při **zakládání muzea**.⁵⁸ Netrvalo dlouho a již 21. dubna 1904 na schůzi zastupitelů obce bylo přijato **memorandum členů profesorského sboru** ze dne 28. února, což pro ně bylo jakýmsi oceněním jejich soustavného snažení.⁵⁹ Den přijetí memoranda se považuje za datum založení muzea. O rozhodnutí byli ihned informováni oba přední představitelé memoranda se žádostí ujmout se počátečních zařizovacích prací.

⁵⁵ **Josef Hylák** (29.12.1852– 19.10.191) – zakladatel muzea a muzejního družstva Kašpar Šternberk, archivář v Radnicích studoval pedagogiku v Brně, po studiích spravoval jednotřídní školy v Crhově na Moravě a po dvou letech získal místo zatímního podučitele v Dýšině u Plzně. Poté působil již jako definitivní učitel v Chrástu u Plzně, dlouho zde nepobyl, protože 1. března 1880 se stal zatímním řídícím učitelem v Němčovicích, kde působil 25 let. V roce 1905 dostal Hylák místo řídícího učitele na dívčí škole v Radnicích. Jeho aktivitu mnozí obdivovali, ale také mu někteří záviděli. To bylo příčinou toho, že na počátku války byl Hylák spolu s 12 členy obecního zastupitelstva zatčen a vězněn do roku 1915. Hylák byl obžalován pro rusofilství a propagaci pokrokových myšlenek. Od roku 1917 nevyučoval, stále pracoval na Kronice Radnic a okolí a Historii Radnických domů. Po válce se zapojil do práce městského výboru, kulturní komise a práce v muzeu.

⁵⁶ Muzeum Josefa Hyláka [online]. Město Radnice: 2020. [cit.27.2.2020].

Dostupné z: <https://www.muzeumradnice.cz/cs/muzeum/>

⁵⁷ ZÝKA, Jaroslav. *Vznik a vývoj muzea dr. Bohuslava Horák v Rokycanech do roku 1945*. Plzeň, 2011.

Diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta, str. 8.

⁵⁸ SOKA Rokycany. AMRo, kronika města 1883–1907, str. 221.

⁵⁹ JINDŘICH, Karel. Snahy o založení muzea v Rokycanech. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, jubilejní*. 1.vyd. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 1995, str. 6.

Dne 30. dubna 1904 byla veřejnost požádána o **součinnost a spolupráci** prostřednictvím místního listu *Žďár*.⁶⁰ Prvního srpna 1904 byly rozeslány oběžníky do všech obcí v okrese Rokycany, kde žádali o přízeň a pomoc pro nový kulturní podnik.

Z dochovaných pramenů se dozvídáme, že veřejnost žádost vyslyšela a neváhala muzeu darovat předměty do sbírek nebo nabídnout svoji pomoc. Bohuslav Horák byl mile překvapen zájmem občanů, což je doloženo v publikaci *Městské museum Rokycany*, kde B. Horák celou situaci popsal: „*Když po prvé zvěděla veřejnost, že bude zřízeno museum v Rokycanech, přihlásila se řada spolupracovníků, a to netoliko z řad vyškolených pracovníků, nýbrž i z kruhu prostých občanů, kteří byli a zůstali horlivými a nadšenými pomocníky. Vzpomínám si na starého pana Jarosche, traťmistra v.v., který první přiklusal a se slzami v očích nabízel pomoc a podporu novému muzeu, snu svého života...*“⁶¹

Dalším problémem se staly **prostory pro muzejní expozice**. S ohledem na neustále se rozšiřující muzejní sbírku přestávala vyhovovat místnost v radnici, která byla této kulturní instituci poskytnuta městskou radou na začátku její existence. I proto se již o letních prázdninách v roce 1904 muzeum přestěhovalo do měšťanské dívčí školy v dnešní Plzeňské ulici, kde mělo k dispozici dvě větší místnosti. Jedna místnost sloužila historickému oddělení a druhá přírodopisnému oddělení. V této době mělo již muzeum svého organizátora sbírek, kterým se stal traťmistr **Karel Jaroš**, jenž sám věnoval muzeu svou sbírku zkamenělin.⁶²

2.2. Slavnostní otevření muzea pro veřejnost

Dochované prameny uvádějí, že již v březnu 1905 se poprvé uvažovalo o otevření muzea veřejnosti, ale vzhledem k nedostačujícím prostorům muselo být otevření pozdrženo. Netrvalo dlouho a muzeum se ještě v témže roce, konkrétně v září přestěhovalo do ředitelského bytu pana Sedláka v **měšťanské chlapecké škole**, který jim byt odkázal. Byt

⁶⁰ HODEK, Josef a HORÁK, Bohuslav. Městské museum v Rokycanech 1904–1905. In: *Československé letopisy musejní, ročník II., č. 4*. Praha, 1905, 1-4 str.

⁶¹ HORÁK, Bohuslav. *Městské museum v Rokycanech*. Město Rokycany a okres, městská rada v Rokycanech, 1938, str. 18-19.

⁶² BÍLÝ Jaroslav. Rokycanské městské museum dr. Boh. Horáka. In: *Brdský kraj – ročenka musejní společnosti v Rokycanech*, 1946, str. 65.

tvorily tři pokoje, kuchyně a chodba. V těchto prostorech muzeum setrvalo až do roku 1931.⁶³

Vhodně a dle tehdejších zvyklostí vyřešilo obecní zastupitelstvo i problém správního vedení muzea. Před otevřením pro veřejnost byl ustanoven **správní orgán – kuratorium**, jehož členové muzeum spravovali. Do čela kuratoria se postavil starosta města **Jan Anichober**, který byl de facto autorem myšlenky na vytvoření tohoto orgánu, dalšími členy kuratoria byli: městský tajemník Antonín Brejcha, člen obecního zastupitelstva JUDr. Jan Ottis a kustodi pro jednotlivá oddělení sbírek - prof. J. Svoboda pro **oddělení historické a národopisné**, ředitel školy Alois Kneidl pro oddělení školské, prof. J. Hodek pro oddělení literární, prof. Horák pro oddělení přírodopisné.⁶⁴

Na ustanovující schůzi kuratoria byl za **ředitele muzea zvolen dr. Horák**, který funkci zastával až do roku 1942, kdy zemřel. Muzeum bylo **slavnostně otevřeno veřejnosti** dne 24. září 1905, tedy v době, kdy sbírky byly již pečlivě a bezpečně uloženy v již zmíněných prostorech. Během slavnosti, konající se na počest otevření muzea, vystoupil starosta Jan Anichober se svým projevem, ve kterém popsal celou problematickou „cestu“ ke zřízení muzea, tedy nejen vznik myšlenky na jeho založení, ale především „že zde nebylo muže, který by se ujal a ve skutek uvedl.“⁶⁵ V další části projevu uvedl důvod pro založení muzea, kterým byl nedostatek kulturních stánků, v nichž by se shromažďovaly a uchovávaly doklady o české historii: „*Srdce krvácet musela každému upřímnému Čechu kraje našeho při pomýšlení na to, jak každého roku putují převzácné, cenné a krásné památky za hranice naší vlasti.*“⁶⁶

⁶³ JINDŘICH, Karel. Snahy o založení muzea v Rokycanech. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, jubilejní. 1.vyd. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 1995, str. 5–9.*

⁶⁴ JINDŘICH, Karel. Snahy o založení muzea v Rokycanech. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, jubilejní. 1.vyd. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 1995, str. 5–9.*

⁶⁵ JINDŘICH, Karel. Snahy o založení muzea v Rokycanech. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, jubilejní. 1.vyd. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 1995, str. 5–9.*

⁶⁶ JINDŘICH, Karel. Snahy o založení muzea v Rokycanech. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, jubilejní. 1.vyd. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 1995, str. 5–9.*

3. VÝVOJ MUZEA PŘED A BĚHEM PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY

3.1. Muzeum do roku 1914

První měsíce a roky představovaly pro nově zřízené muzeum pozitivní období ve všech smyslech. Muzeum navštěvovali lidé i z dalekého okolí a přibývaly stále nové a nové exponáty, stálý prostor pro expozice byl zajištěn na mnoho let. Dílčí nepříjemnosti samozřejmě přicházely, avšak chod muzea již výrazně nenarušily. 25. října 1905 zemřel **Karel Jaroš**, první správce muzea a také horlivý sběratel, a téhož roku na podzim i Antonín Kossler, který patřil mezi první a také významné dárce sbírek muzeu.⁶⁷ Dle dochovaných pramenů si těchto dvou osobností pracovníci muzea natolik vážili, že na schůzi kuratoria dne 22. září 1910 byl jednomyslně schválen návrh na umístění jejich zvětšených fotografií v muzeu.⁶⁸

Pan **Antonín Kossler** byl rokycanským lékařem od roku 1865 až do své smrti v roce 1905. Po jeho smrti pomohlo místní zastupitelstvo paní Amálii Kosslerové, tím že ji vyměřilo roční důchod na osm set korun. Z kroniky města Rokycany se dozvídáme, že A. Kossler byl oblíbený a váženým lékařem u všech společenských vrstev zejména u těch chudších, kterým mimo lékařské pomoci často poskytoval i vlastní jídlo. Jeho syn Alfréd byl univerzitním profesorem ve Štýrském Hradci, kam byly převezeny Kosslerovy ostatky.⁶⁹

Antonín Kossler odkázal svoji sbírku pouhých několik dní před svou smrtí. Byla to sbírka velmi cenná, obsahovala odbornou literaturu a součástí byla i rozsáhlá **paleontologická sbírka** se skříněmi. Dr. Bohuslav Horák odhadl cenu sbírky na čtyři tisíce korun. Není proto divu, že ředitel muzea napsal 21. října 1905 městské radě dopis se žádostí o mimořádnou dotaci v hodnotě šest tisíc korun, která by zajistila důstojné umístění sbírky.⁷⁰

Spolu s tímto dopisem zaslali dr. Horák a pokladník Bohuslav Svoboda městské radě ještě jeden dopis, ve kterém žádali o **navýšení rozpočtu** na rok 1906, a to v důsledku deficitu

⁶⁷ SOkA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

⁶⁸ SOkA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

⁶⁹ SOkA Rokycany. AMRo, kronika města 1883–1907, str. 20.

⁷⁰ SOkA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

v platbách za rok 1905. Muzeu zbývalo uhradit ještě 1 003 korun za katalogy, nábytek a další výdaje.⁷¹

V roce 1906 muzeum získávalo nové a nové předměty do svých sbírek, mezi ty nejvýznamnější patří 66 nádob z 15. století, které stavební dělníci odkryli uvnitř města Plzně.⁷² Rokycanské muzeum tyto exempláře získalo od městského historického muzea v Plzni. Ke konci roku 1906 se podařilo muzeu získat dva vzácné železné **zámky s klíči**.⁷³ Vzhledem k množství významných památek se rozhodlo muzejní kuratorium nechat sbírky pojistit proti ohni a vloupání v hodnotě deseti tisíc korun. **Pojištění** bylo smlouveno s inspektorem Pražské městské pojišťovny Janem Stahlem. Tato výše pojištění vydržela pouhých pět let vzhledem k neustálému rozšiřování muzejních sbírek a tím se také zvyšovala jejich pojišťovací cena. V roce 1911 byly sbírky pojištěny na 50 000 korun.⁷⁴

Jak už to ve společenských organizacích bývá, členové muzejního kuratoria mezi sebou neměli vždy ty nejlepší vztahy. Tento fakt můžeme doložit v případě Juliana Svobody, který rezignoval 10. března 1907 na svůj post v kuratoriu.⁷⁵ O svém rozhodnutí spravil starostu Jana Anichobera dopisem. Z doložitelných pramenů vyplývá, že za **Svobodovou rezignací** stál nejspíše spor s Janem Pohlem. Je zřejmé, že pro muzeum byl J. Svoboda nesmírně cenným pracovníkem, a toho si byl starosta Anichober moc dobře vědom. I přes veškerou snahu starosty města Julian Svoboda setrval na svém rozhodnutí, které je doloženo v dopise z dne 28. června 1907, kde si J. Svoboda váží starostovy projevené důvěry.⁷⁶ Svobodův odchod byl pro muzeum citelnou ztrátou, přeci jen to byl jeden ze zakladatelů muzea a pro dr. Horáka jeden z velice blízkých spolupracovníků a přátel.

Vzhledem k odchodu Juliana Svobody bylo potřeba jmenovat nového pokladníka a kustody v národopisném a archeologicko-historickém oboru. **Funkce pokladníka** se dočasně ujal **Josef Hodek**, avšak až na schůzi kuratoria 28. června 1907 proběhla definitivní volba do funkcí po J. Svobodovi.⁷⁷

⁷¹ SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

⁷² SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

⁷³ Více v podkapitole 4.2. Otevření muzea ve vlastní budově, str. 36–37.

⁷⁴ SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

⁷⁵ SOKA Rokycany, AMRo, III. odd., inv. č. 2054, kart. č. 121.

⁷⁶ SOKA Rokycany, AMRo, III. odd., inv. č. 2054, kart. č. 121.

⁷⁷ SOKA Rokycany, AMRo, III. odd., inv. č. 2054, kart. č. 121.

Právě na této červnové schůzi objasnil dr. Horák důvody, kvůli nimž J. Svoboda rezignoval na své posty. I přes zřejmou lítost si byl B. Horák vědom, že je nutné, co nejrychleji zvolit nové osoby do uvolněných funkcí. Po něm vystoupil starosta J. Anichober, který přítomné blíže seznámil se Svobodovými důvody a také snahou městské rady, aby J. Svoboda nerezignoval. Po zvolení Aloise Kneidla jako pokladníka se jako kandidát na oba kustody přihlásil profesor gymnázia **Karel Sůsa**, který byl následně zvolen. Nicméně se však záhy ukázalo, že to nebyla správná volba, neboť Karel Sůsa do své funkce kustoda vůbec nenastoupil. To je doloženo v zápise muzejního kuratoria ze dne 17. března 1910.⁷⁸ Na Horákovo doporučení zvolili členové kuratoria na schůzi dne 22. září 1909 nového kustoda pro národopisný obor – Josefa Vaníka.⁷⁹ Na **kustoda archeologicko – přírodopisného** oboru byl doporučen Adolfem Šístkem, člen muzejního kuratoria od prosince 1907, odborný učitel **Josef Königsmark**. To ovšem nebylo možné do chvíle, dokud Karel Sůsa se této funkce nevzdal.

Můžeme si všimnout, že z dochovaných zápisů ze schůzí muzejního kuratoria je zřejmé, jakým problémem bylo pro tento kulturní útvar nalézt pracovníky, kteří by byli schopni nahradit Juliana Svobodu v těchto funkcích. Nové kvalifikované kustody muzeum tehdy nemohlo sehnat, vedení s obsazením těchto odborných míst muselo ještě několik let počkat. Jedinou úspěšně vykonávanou funkcí byl post pokladníka, který vykonával **Alois Kneidl**.⁸⁰

Mimo shromažďování sbírek se pracovníci muzea věnovali **vydávání vlastního periodika** s názvem *Brdský kraj*, který začal vycházet v roce 1908.⁸¹ První myšlenky na jeho vydávání nacházíme v pramenech již v roce 1905, kdy byl vydáváním pověřen Josef Hodek, ale vzhledem k okolnostem jako byl nízký rozpočet spojený se stěhováním muzea a nákupem nábytku, k vydání prvního čísla došlo až 1. října 1908.⁸² Muzeum tento kulturní měsíčník vydávalo ve spolupráci s Osvětovým sdružením, v čele tohoto časopisu stanul Bohuslav Horák.

⁷⁸ SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

⁷⁹ SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

⁸⁰ SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

⁸¹ CEJP, Karel: PhDr. Bohuslav Horák jako přírodopisec. In *Zprávy muzeí rokycanského okresu I*. 1.vyd. Rokycany: Okresní muzeum v Rokycanech, 1967, str. 6.

⁸² SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

Časopis *Brdský kraj*, jak vyplývá z jeho názvu, se zaměřoval na přírodní a geografické specifikace Podbrdsku a také na archeologii, literaturu, vědu a umění, místní památky a národopis. Tyto obory byly v časopisu doplněny Osvětovým sdružením o naučné a vzdělávací články. *Brdský kraj* se také zaobíral zprávami spolků a knihoven.⁸³ Tento měsíčník se stal oblíbeným a vycházel až do roku 1914, kdy jeho vydávání přerušila první světová válka.

3.2. Muzeum za první světové války

Během první světové války byla návštěvnost muzea výrazně snížena, není divu, vždyť mnoho lidí z Rokycan a okolí bylo rekrutováno na frontu a další se snažili o to, aby spolu se svou rodinou přežili, protože potravin a oděvů byl nedostatek. Primárním úkolem bylo nasytit a obléci vojáky na frontě. I přes nízkou návštěvnost můžeme hovořit o aktivitě muzejních pracovníků, kteří se zasloužili o záchranu několika historických památek před jejich zničením.

Jednou z nejvýznamnějších záchranných akcí byla **záchrana dvou kostelních zvonů**, a to sv. Michala a sv. Václava. V průběhu války byly taveny cínové předměty a zvony z kostelů, takovýto kov byl následně využíván armádou na výrobu zbraní a munice. V roce 1916 došlo na území Čech k první **rekvizici** a ta se nevyhnula ani Rokycanům, kdy byl vytvořen seznam předmětů z cínu nalezených v kostelích. V Rokycanech byl tímto úkolem pověřen dr. Horák spolu s děkanem Eduardem Rausem. Bohuslav Horák již dokončený seznam odeslal na zemské konzervatorium, které mělo pravomoc vyjmout cenné exempláře z odevzdávací povinnosti. Právě této povinnosti byly zbaveny dva zvony z děkanského kostela zásluhou dr. Horáka, který je nechal prozkoumat jeho přítelem **Fridolínem Macháčkem**⁸⁴. Z jeho výzkumu se dozvídáme o stáří obou zvonů i jejich tvůrci. Byl jím Martin Hillger, který je vyrobil v roce 1612.⁸⁵

⁸³ STRÁNSKÁ, Martina. *PhDr. Bohuslav Horák a Rokycansko*, Plzeň 2006. Bakalářská práce. ZČU, Fakulta filozofická, str. 14.

⁸⁴ **Fridolín Macháček** (1884-1954) - plzeňský muzeolog, archivář a historik

⁸⁵ SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

V roce 1917 byla vyhlášena **druhá rekvizice**, která se vztahovala na všechny zvony kromě těch s historickou a uměleckou hodnotou. Zde má opět velkou zásluhu dvojice Horák – Macháček, kteří sepsali zprávu, aby mohli zvony v případě rekvizice zachránit.⁸⁶ Fridolín Macháček, jenž byl autorem odborné zprávy, popsal podrobně oba zachraňované zvony a také uvedl důvod, proč by se měly zachovat. Ten byl prostý, z Hillgerovy práce již mnoho nezůstalo. Ve zprávě se vyjadřuje také takto: „*Rokycanské zvony jsou také významné tím, že jsou ze vzácných památek zrušeného kláštera pražského sv. Michala na Starém Městě pražském...*“⁸⁷ Spolu se zprávou poslal B. Horákovi dopis, v němž se jasně vyjadřoval k nemožnosti zachránění obou zvonů s odkazem na skutečnost, že ani mnohem významnější zvony nebyly zachráněny. Doporučil mu tedy odlít zvon, který by měl putovat k roztavení, v sádře. Naštěstí oba zvony byly nakonec zachráněny před druhou rekvizicí, a když v roce 1918 skončila první světová válka, nepadly zvony za oběť ani třetí plánové rekvizici.

V posledním roce války zemřel 6. ledna 1918 v choromyslném ústavu v Dobřanech **Josef Hodek**, který patřil mezi významné členy muzea.⁸⁸

⁸⁶ SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno

⁸⁷ SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno

⁸⁸ KOLÁŘ, Petr. Pedagog, muzejník a archivář Josef Hodek po sto letech od úmrtí a v roce nedožitých stopadesátých narozenin. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018, str. 18-20.

4. VÝVOJ MUZEA DO ROKU 1931

4.1. Muzeum po první světové válce

Konec první světové války s sebou přinesl velkou řadu politických, společenských i státoprávních změn, mezi nimiž dominuje zejména rozpad Rakouska-Uherska a vznik samostatných států na území habsburské monarchie, kde vznikl československý stát. Nově vytvořený státní aparát přicházel s mnoha změnami, z nichž mnohé se týkaly i zřizovaných institucí, muzea nevyjímaje.

Od roku 1919 spadalo rokycanské muzeum do nově zřízené **společnosti sdružující muzea podobného zaměření** – *Svaz československých muzeí vlastivědných*. Muzeum se připojilo na základě souhlasu muzejního kuratoria 22. dubna 1919.⁸⁹ Do svazu mohla patřit muzea, která splňovala první bod stanov, ten zněl takto: „*Svaz československých muzeí vlastivědných sdružuje v jednotnou organizaci muzea vlastivědná, to jest muzea, která sbírají materiál k poznání poměrů předhistorických, historických, národopisných, kulturních, hospodářských a přírodních kraje přesně vymezeného. Do Svazu tedy nepatří muzea průmyslová, uměleckoprůmyslová a jiná muzea čistě odborná, jichž odborná činnost neomezuje se na určitý kraj. Svaz má sídlo své v Praze a jeho jednací řeč jest česká.*”⁹⁰

Je logické, že s ubíhajícím časem se členové muzejního kuratoria měnili, ale od původní volby v roce 1905 nepocítilo kuratorium větší **změny v personálním obsazení**. Ke zvolení nových členů docházelo sporadicky, pouze v reakci na nedostatek kandidujících v určitém období, rezignaci na jisté funkce nebo úmrtí pracovníků. Do války zůstávali významní pracovníci muzejního kuratoria stejní – Bohuslav Horák, Jan Anichober, Hugo Karlík, Josef Hodek či Alois Kneidl. Po válce se však situace změnila. Ještě před válkou v roce 1912 zemřel Hugo Karlík, v posledním roce války Josef Hodek a starosta Rokycan Jan Anichober odešel do penze.⁹¹ Proto byla potřeba volba nového kuratoria, k té došlo 5. dubna 1921 na schůzi obecního zastupitelstva.⁹²

⁸⁹ SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

⁹⁰ SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

⁹¹ SOKA Rokycany. AMRo, kronika města 1907–1918, str. 17.

⁹² SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

Bohuslav Horák uspořádal schůzi kuratoria po volbách v nově zvoleném složení, té se zúčastnilo všech 15 členů v čele s B. Horákem a Aloisem Kneidlem, kteří jako jediní pokračovali v kuratoriu z předchozího období. Nově zvolenými členy byli například Josef Dvořák či Josef Pexider, oba profesoři státního reálného gymnázia, úředník Otakar Krejčí nebo tesař Karel Markup a devět dalších. Na této schůzi, která se konala 22. září 1921, se volili kustodi pro jednotlivá oddělení a také předseda kuratoria, tím byl zvolen starosta Antonín Hoříce a jeho zástupcem byl městský tajemník František Kučera.⁹³ Dále byl zvolen ředitel muzea a kustod pro **přírodopisné a prehistorické oddělení** Bohuslav Horák, pokladníkem a kustodem **oddělení školského** Alois Kneidl, za kustoda **oddělení knihovny muzejní** Josef Dvořák, kustodem **oddělení národopisného** Otakar Krejčí, za kustoda pro **archeologické a historické oddělení** Josef Pexider, zástupcem obecního výboru Karel Markup a první ženou v muzejním kuratoriu se stala Marie Sedláková, učitelka, jako kustod **oddělení pro výšivky a kroje**.

Po zvolení členů muzejního kuratoria se na schůzi projednaly i další záležitosti, jedním z důležitých bodů byl samozřejmě **nákup sbírek** pro muzeum. Dr. Horák byl oprávněn kupovat předměty do 200 korun a za podmínky nezatížení muzejního rozpočtu. Obecní zastupitelstvo věnovalo na tomto jednání muzeu a knihovně 10 tisíc korun za účelem posílit rozpočet.⁹⁴

Dalším bodem schůze byla otázka vhodného **umístění** některých **vzácných sbírek**, které nebylo možno vystavovat vzhledem k nedostatku prostor zapříčiněným neustálým růstem expozicí a předmětů v muzeu. Klíčový problém, kterým byly tedy další prostory pro vystavování, se však vyřešit v této době nepodařilo.

Vzácnou sbírkou myslel Bohuslav Horák zejména **prehistorické sbírky Josefiny Lambergové**, která je věnovala muzeím v Rokycanech, Plzenci a v Plzni. Původně byly součástí sbírek jejího otce Arnošta Karla hraběte z Waldsteinu a po jeho smrti byly uloženy na zámku Kozel. Jedinou podmínku, která si J. Lambergová kladla bylo, aby sbírky byly opatřeny věnováním s jménem jejího otce. Městská rada Rokycan její dar přijala a v dopise

⁹³ SOkA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

⁹⁴ SOkA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

z 9. října 1921 J. Lambergové poděkovala a informovala o prozatímním uložení předmětů v městském muzeu v Plzni kvůli nedostatečnému místu v rokycanském muzeu.⁹⁵

Dr. Horák také navrhl **obnovení měsíčníku *Brdský kraj***, ale vzhledem k finanční situaci bylo od této myšlenky upuštěno. V neposlední řadě si dr. Horák stěžoval na špatnou komunikaci a spolupráci s děkanským úřadem v Rokycanech, protože kvůli tomu nemohlo muzeum zjišťovat stav památek v kostelích a případně je zachránit. Ke konci schůze byli všichni členové kuratoria seznámeni s prací v muzeu – uspořádávání sbírek, katalogizace literatury aj. poté byla schůze ukončena.⁹⁶

Po první světové válce se Bohuslav Horák pokoušel s pomocí svých spolupracovníků z muzea zachraňovat cenné památky po celém regionu Rokycan. Pomohl tomu i **Fridolín Macháček**, se kterým byl dr. Horák v dobrém a přátelském kontaktu. Spolupráce těchto dvou pánů však nebyla jediným přínosem pro muzeum. Dr. Horák kooperoval i s archivářem **Augustem Sedláčkem**.⁹⁷

Bohuslav Horák byl na základě jednání obecního výboru dne 14. července 1922 zvolen do tříčlenné **komise letopisecké**, jejímž úkolem byl dohled nad vedením obecní pamětní knihy. B. Horák obdržel 12. září 1922 dopis, kde se dozvěděl, že dalšími členy komise jsou Antonín Hořice, který byl zároveň předsedou komise a František Březina, jenž působil jako ředitel **měšťanské chlapecké školy**. Z dopisu také vyplývalo, že August Sedláček je pověřen vedením knihy. Bohuslav Horák navázal spolupráci s Augustem Sedláčkem ta, avšak neměla bohužel dlouhého trvání, jelikož tento archivář Kutné Hory a Rokycan zemřel v Písku dne 15. ledna 1926.⁹⁸

Jak muzeum pořád shromažďovalo další sbírky a předměty, rostl společně s počtem předmětů také **rozpočet muzea**. Není proto divu, že od založení muzea v roce 1905 se za dvacet čtyři let rozpočet tohoto kulturního stánku devětkrát znásobil. V roce 1905 činil 1 000 korun a v roce 1929 byl ustanoven na 9 000 korun.⁹⁹

⁹⁵ SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

⁹⁶ SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

⁹⁷ SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

⁹⁸ SOKA Rokycany, AMRo, kronika města 1919–1937, str. 75.

⁹⁹ SOKA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

4.2. Otevření muzea ve vlastní budově

Sbírky muzea se neustále rozšiřovaly a muzeum jako takové nemělo dostatek prostorů zejména pro vystavování. Netrvalo dlouho a po přestěhování do chlapecké školy přestávaly stačit i čtyři místnosti s chodbou, které mělo muzeum k dispozici, není proto divu, že z muzejních sbírek se stávalo nepřehledné skladiště. I proto dr. Horák hledal spolu s kolegy **větší prostory**, které by muzeu vyhovovaly. Pracovníci muzea v čele s B. Horákem toužili již od založení muzea po budově, která by patřila muzeu. Tato myšlenka ale nebyla možná především po finanční stránce.¹⁰⁰

Již v roce 1928 se objevila možnost **zisku staré budovy dívčí obecné školy** za kostelem Panny Marie Sněžné, jelikož dne 28. října téhož roku byl položen základní kámen budovy nové dívčí obecné školy. Bohuslav Horák se svými kolegy tedy začali přemýšlet o možném přestěhování právě do staré budovy školy, jakmile bude nová budova dívčí obecné školy dostavěna.¹⁰¹

Na jednání obecního zastupitelstva se rozhodlo o **předání budovy** bývalé školy rokycanskému muzeu dne 7. listopadu 1930. Obecní zastupitelstvo také odhlasovalo návrh na mimořádný náklad v hodnotě 150 000 korun, který byl zapotřebí k opravám a úpravám budovy, přestěhování a uspořádání muzejních sbírek či zakoupení nábytku. Ačkoli byl mimořádný náklad schválen již v roce 1930, práce uvnitř budovy se uskutečnily až v létě 1931 po ukončení školního roku. V tomtéž létě se dívčí škola definitivně přestěhovala do své nové budovy^{102, 103}.

Dne 11. září 1931 přišel B. Horákovi dopis od Fridolína Macháčka, v němž zkušenější F. Macháček nabádal svého přítele, aby zaslal **dvě žádosti o dotaci**. Psal, že pro muzeum nechal rezervovat 4 000 korun, ale že pokud žádosti urychleně nepošle, mohlo by se stát, že muzeum dotaci nedostane. Také svého přítele F. Macháček upozornil na to, že pokud do žádostí započítá co nejvíce výloh, jenž muzeum vynaložilo na své přestěhování, budou

¹⁰⁰ BÍLÝ Jaroslav. Rokycanské městské museum dr. Boh. Horáka. In *Brdský kraj – ročenka musejní společnosti v Rokycanech*, 1946, str. 65.

¹⁰¹ ZÝKA, Jaroslav. *Vznik a vývoj muzea dr. Bohuslava Horák v Rokycanech do roku 1945*. Plzeň, 2011. Diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta., str. 50.

¹⁰² Dnes Základní škola T. G. Masaryka sídlící v Třebízského ulici v Rokycanech.

¹⁰³ SOkA Rokycany. AMRo, kronika města 1919–1937, str 130.

dotace vyšší. Fridolín Macháček přispěl velkou měrou k tomu, že muzeum získalo další finanční příspěvek nemalé hodnoty.¹⁰⁴

Práce v muzeu se chýlily ke konci. V této době, konkrétně 2. října 1931, přišla žádost od vedení měšťanské chlapecké školy o vyklizení původně propůjčených prostor do 15. října, které škola potřebovala nutně pro své účely. **Úpravy v muzeu** se urychleně dokončily a pracovníci muzea stihli přestěhovat sbírky i knihovny do požadovaného data. Brzy na to byly práce na muzeu hotovy a zbývalo již jen připravit slavnostní otevření.¹⁰⁵

Slavnostnímu **otevření muzea** předcházela velkolepá akce konající se v síni sokolovny za hojné účasti nejen obyvatel ale také odborníků z Rokycan i vzdálených obcí a měst. Slavnost zahájil starosta města Rokycany Josef Bartoloměj Zápotočný, který během svého projevu vyslovil vděk Bohuslavu Horákovi a označil ho za muže, který má na současném stavu muzea největší podíl. Bohuslav Horák, který se ujal slova po starostovi Zápotočném, skromně prohlásil: „*Konal jsem jen svoji povinnost...*“¹⁰⁶ Také upozornil na to, že bez ostatních spolupracovníků by muzeum nedospělo do své nynější podoby, vzpomenu také na mnoho významných pracovníků muzea, kteří stáli při něm před 28 lety, kdy místní kulturní instituci začali společně budovat. Na závěr pronesl: „...*odkaz zemřelých spolupracovníků zůstává dál v muzeu a doufám, že i muzeum v nové budově bude pro město Rokycany významným kulturním přínosem.*“¹⁰⁷ Po ukončení slavnosti v sokolovně se zástupy lidí odebraly do nové muzejní budovy, kde byly zpřístupněny vystavené exempláře po celý den.¹⁰⁸

Expozice byla instalována **ve 12 místnostech**, chodbách a přilehlých schodištích. Vzhledem k dostupným písemným pramenům si můžeme udělat ucelený přehled o celkovém uspořádání muzejních sbírek v jednotlivých místnostech. Koncept stálé výstavy považuji za velmi zajímavý, proto jej uvádím přehledně.

¹⁰⁴ SOkA Rokycany. AMRo, kronika města 1919–1937, str. 130.

¹⁰⁵ SOkA Rokycany. AMRo, kronika města 1919–1937, str. 130.

¹⁰⁶ SOkA Rokycany. AMRo, kronika města 1919–1937, str. 131.

¹⁰⁷ SOkA Rokycany. AMRo, kronika města 1919–1937, str. 131.

¹⁰⁸ SOkA Rokycany. AMRo, kronika města 1919–1937, str. 131.

Místnost č. I. byla zaměřena na **průmyslové památky** a nálezy **kovových předmětů** jako jsou podkovy, nástroje, železné pokladny, mincíře, klempířské práce (báně ze staré radnice) aj. Byly zde uloženy výrobky ze zaniklých sléváren v Klabavě, ukázky starého chemického průmyslu v Břasích či památky ze zaniklého soukenického, tkalcovského, perníkářského, koželužského průmyslu apod. Nejcennějšími exponáty této místnosti byly bezpochyby zvon z Čížkova pocházející z roku 1527 a hasičská stříkačka z roku 1821.

V místnosti č. II. byly umístěny **církevní památky** např. obrazy, stará roucha, náboženské tisky. Za zmínku určitě stojí vyklápečí dětská rakev z josefínské doby. **Památky z legií** a první světové války jako jsou vyhlášky, střelivo, fotografie či zbraně se nacházely v místnosti č. III., zde bylo i středověké brnění vyrobeno z papíru, které bylo nerozeznatelné od pravého. Na stěnách u schodiště do prvního poschodí visely obrazy od Olgy Runtové a J. Nováčka a fotografie od Braunových a Skuhrovcových.¹⁰⁹

V místnosti č. IV. se nacházela **přírodopisné a lesnické oddělení**, která zahrnovala sbírky housenek, ptačích vajec, nerostů z Podbrdsku, mechů a lišejníků a mnohých jiných. Vyjímaly se tu dvě sbírky motýlů od učitele A. Jílka a místního sběratele Hvižd'aly.

V místnostech č. V. a VI. byly umístěny **paleontologické sbírky**, které ve své době patřily k nejbohatším „venkovským“ sbírkám po Národním muzeu v Praze. Největší část těchto sbírek pocházela právě z oblasti Rokycanska a Podbrdsku. Byly zde uloženy nálezy z období od triasu do konce pleistocénu. Mezi největší přispěvatele do této sbírky řadíme místní občany, mezi nimiž vynikají traťmistr Jaroš, lékař Kossler či ředitel školy V. Krafta. Do šesté místnosti ještě patřily archeologické nálezy z Rokycan a okolí – mince, střepy, bronzové náramky. Výjimečnou a cennou sbírkou byl nález z lokality Stradonice darovaný ředitelem Wagnerem.

Místnost č. VII. byla věnována **národopisu**. Sbírkou z Rokycanska čítaly např. dudy, kolovraty, trdlice nebo modely starých chalup. Na stěnách do druhého poschodí byly vyvěšeny fotografie místních spolků a různá výroční tabla.

¹⁰⁹ BÍLÝ Jaroslav. Rokycanské městské museum dr. Boh. Horáka. In *Brdský kraj – ročenka musejní společnosti v Rokycanech*, 1946, str. 66.

V místnosti č. VIII. byly umístěny **staré tisky, časopisy a obrozenecká literatura**. K nejcennějším památkám můžeme zařadit dvě bible benátské z roku 1506, spis Daniela Adama z Veleslavína z roku 1584 či Zřízení zemské z roku 1583. Místnost byla dále věnována **významným rokycanským občanům**, byly zde pozůstalosti po Josefu Wünschovi, Adolfu Srbovi, Kašparu Marii hraběte ze Šternberka či Rudolfovi Zamrzlovi¹¹⁰.

V síni č. IX. se nacházely **památky spojené s městem Rokycany**, jako byly cechovní památky, staré listiny či stará městská pečetidla z roku 1506 a krásné zámky rokycanského kostela ze 17. století. Ve vedlejší místnosti s č. X. byly **památky měšťanských rodin**, numismatické sbírky, prapory národní gardy z roku 1848, Mánesův (pěvecký spolek Zábój), hornické a hutnické.

V předposlední místnosti byl vystaven **městský interiér** s rodinnými obrazy, relikviáři a vykládaným nábytkem.¹¹¹ Poslední místnost č. XII. byla věnována **pozůstalosti malíře Václava Jedličky** z Přisednice u Zbiroha.

¹¹⁰ **Josef Wünsch** (1842-1907) – profesor na průmyslové škole v Plzni, cestoval po Evropě, Tunisu, Arménii.
Adolf Srb (1850-1933) – novinář, jeden ze zakladatelů Ústřední matice školské či Národní jednoty severočeské.
Kašpar Maria hrabě ze Šternberka (1761-1838) – jeden z nejvýznamnějších přírodovědců poloviny 19. století, zakladatel paleobotaniky, stál také u založení Národního muzea.
Rudolf Zamrzla (1869-1930) – dirigent a skladatel, sborníkem Národního divadla, spolupracoval s Emou Destinnovou.

¹¹¹ BÍLÝ Jaroslav. Rokycanské městské museum dr. Boh. Horáka. In *Brdský kraj – ročenka musejní společnosti v Rokycanech*, 1946, str. 69.

4.2.2. Historie budovy muzea

Do roku 1788 stávala na místě dnešní budovy muzea kaple sv. Anny, která provizorně plnila funkci kostela, jenž se opravoval, po **požáru města**¹¹². V roce 1788 byla kaple zbourána a s ní zrušen i přilehlý hřbitov, právě v těchto místech vyrostla **školní budova** ve strohém josefinském slohu, ve které probíhalo vzdělávání až do roku 1931. Tento rok je v historii muzea přelomovým, protože představitelé muzea konečně získali tolik potřebné vlastní prostory v uvolněné budově. Pro přiblížení soudobé atmosféry uvádím nadšenou reakci dr. Bohuslava Horáka, kterou pronesl směrem ke kolegovi Josefu Vodičkovi: „*Josef, na druhý týden stěhujeme museum z měšťanky!*“¹¹³

Ještě před dívčí školou sloužila budova **chlapecké školy** až do roku 1868, kdy se škola přestěhovala do nové budovy za místní radnicí. Téměř ihned byla budova využita pro potřeby již zmíněné dívčí školy, která zde sídlila až do roku 1931.¹¹⁴ V tomto roce se přemístila do nové budovy v dnešní Plzeňské ulici¹¹⁵.

Ovšem samotná historie **stavby této budovy** je velmi podivuhodná, protože v roce 1795 přijel zkontrolovat výsledky stavby královský podkomoří, který představitelům Rokycan vyčetl příliš hluboké základy sahající do hloubky 3 loktů. A také proto, že dochované prameny se v datech výstavby rozcházejí. Miroslav Sedlák např. píše: „*Přízemí bylo postaveno již v r. 1788, obě patra r. 1844, kdy také rozšířeno o křídlo do ulice a ke kostelu.*“¹¹⁶ Kdežto profesor Jan Šára přišel v článku týdeníku *Žďár* s tímto: „*R. 1792 staví se i nová škola na západní straně kostela, na níž povolen obci náklad 3119 zl. 46 ½ kr.*“¹¹⁷

¹¹² Dne 12. září 1784 propukl v domku č.p.20/III v Madlonově ulici na Plzeňském předměstí oheň, který se rozšířil do všech čtvrtí. Kromě několika staveb lehlo popelem celé město. Ve vlastním městě vyhořelo 140 domů, na Pražském předměstí 88 a na Plzeňském předměstí 32 domů. Dále vyhořelo 103 stodol. Bez střechy nad hlavou se rázem ocitlo 1700 osob. Následující rok bylo magistrátem nařízeno při obnově města používat výlučně zdivo.

¹¹³ VODIČKA, Josef: Jen vzpomínky...In: *Hrdinové sokolské župy Rokycanovy 1939-1945*, 1.vyd. Rokycany: Sokolská župa Rokycanova, 1947, str. 22.

¹¹⁴ MAKAJ, Tomáš. *Rokycany a okolí v obrazech*. Ilustroval Petr PROKŮPEK. Hostivice: Baron, 2018. Brdská edice. ISBN 978-80-88121-34-3. str. 17.

¹¹⁵ Nyní Základní škola T. G. Masaryka v Rokycanech.

¹¹⁶ HOFMAN, Karel. *Staré rokycanské domy, díl III*. Rokycany: Městská knihovna, 1997. str. 6-7.

¹¹⁷ HOFMAN, Karel. *Staré rokycanské domy, díl III*. Rokycany: Městská knihovna, 1997. str. 6-7.

5. MUZEUM OD ROKU 1931 DO ROKU 1945

5.1. Vývoj muzea před okupací

Z dochovaných pramenů vyplývá, že zpráva o otevření muzea roku 1931 se rychle rozšířila do dalekého okolí, a tak nebylo divu, že muzeum od samého počátku počítalo s hojnou návštěvností. I proto se na schůzi muzejního kuratoria dne 23. března 1932 stanovily **návštěvní dny**, tj. v neděli a o svátcích, a **ceny vstupného**. Ty byly ustanoveny na 1,- Kčs za dospělého a 20 haléřů za děti do 14 let.¹¹⁸ Pokud muzeum chtěla navštívit skupina mládeže, např. školní třída s učitelem, platila cena 20 haléřů na osobu, přičemž chudí měli vstup zdarma. Prodej vstupenek měl na starosti policejní městský úřad a otevírací doba byla od 9 do 12 hodin a odpoledne od 14 do 18 hodin.

V důsledku rozšíření zprávy o otevření muzea v Rokycanech obdržela městská rada dopis od **dr. Břetislava Tvrzníka** z Prahy, konkrétně 23. srpna 1932. V tomto dopise B. Tvrzník nabídl zdarma rokycanskému muzeu své přírodovědecké sbírky, ve kterých se nacházelo úžasné množství exponátů, **přes 20 tisíc položek**. To byla vskutku zajímavá nabídka, avšak vzhledem k Tvrzníkovým požadavkům osobního převzetí ředitelského místa, nepřijatelná. Odstoupení B. Horáka, osobnosti, která muzeum v Rokycanech založila, z funkce ředitele muzea byla v té době nemyslitelná. Městská rada tedy Tvrzníkovu nabídku a bohužel i jeho sbírku nepřijala.¹¹⁹

V tomtéž roce B. Horák začal uvažovat o obnovení **časopisu *Brdský kraj***, uvědomoval si totiž nutnost odborného periodika, kterým by pracovníci muzea svoji práci i sbírky samotné více popularizovali v očích veřejnosti. Bohuslav Horák se svými pracovníky věděl, že problém v opětovném vydávání netkvěl v nedostatku publikačního materiálu, nýbrž v nedostatku financí. O tom všem informoval městskou radu prostřednictvím dopisu z 2. října 1932.¹²⁰ I přes všechny úspory ve fondu na vydávání *Brdského kraje*, příspěvky či dary a snahu dr. Horáka se toto periodikum nepodařilo obnovit. K místním problémům se

¹¹⁸ SOkA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 2, nezpracováno

¹¹⁹ SOkA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 2, nezpracováno.

¹²⁰ SOkA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 2, nezpracováno.

přidala ještě světová hospodářská krize, a městská rada proto rozhodla peníze použít na jiné účely.¹²¹

5.2. Muzejní společnost

Hlavním iniciátorem vzniku Muzejní společnosti byl ředitel muzea dr. Bohuslav Horák, který v této kulturní instituci viděl příležitost, jak kulturně pozvednout město Rokycany i rokycanský okres. Ovšem cesta k jejímu založení nebyla snadná. O založení **Muzejní společnosti** se ve městě hovořilo již v roce 1935, ale v této době nebyly stanoveny podmínky a možnosti financování.¹²² Z doložitelných pramenů vyplývá, že konkrétněji se o myšlence vzniku Muzejní společnosti začalo uvažovat po dopisu dr. Horáka ze dne 23. srpna 1935, který se týkal především muzejního rozpočtu na rok 1936, a umožňoval tedy reálné založení Muzejní společnosti.¹²³

I přesto byla tato kulturní instituce založena až 15. listopadu 1936.¹²⁴ Na první **ustanovující schůzi** tento den byly řešeny otázky týkající se organizace Muzejní společnosti a byl formulován **hlavní cíl Muzejní společnosti** – *výzkum rokycanského okresu a jeho kulturní pozdvihnutí*. Do svého programu si společnost stanovila další aktivity, jako např. pořádání odborných vycházek, kurzů, výstav, přednášek či vydávání odborného periodika. Na schůzi, které se účastnilo 11 zakládajících členů, byl zvolen první předseda společnosti – dr. Bohuslav Horák. Také bylo dohodnuto, že členem Muzejní společnosti se může stát každý, kdo je pro takovou věc nadšený a že činnost instituce bude rozdělena do jednotlivých sekcí.¹²⁵

Během ustanovující schůze zakládající členové sepsali všechny cíle a úkoly za účelem informovat co nejpodrobněji rokycanskou městskou radu. Ta následně oznámila, že v této instituci bude mít zastoupení obec v osobě stávajícího starosty a osvětového referenta

¹²¹ SOkA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 2, nezpracováno.

¹²² SOkA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 2, nezpracováno

¹²³ ZÝKA, Jaroslav. *Vznik a vývoj muzea dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech do roku 1945*. Plzeň, 2011. Diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta, str. 55.

¹²⁴ BÍLÝ, Jaroslav. *Muzejní společnost v Rokycanech*. In *Brdský kraj*. 1.vyd. Rokycany: Muzejní společnost v Rokycanech, 1946, str. 70.

¹²⁵ SOkA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 2, nezpracováno.

městské rady. V době založení Muzejní společnosti se jednalo o Josefa Bartoloměje Zápotočného a Rudolfa Hejrovského.¹²⁶

Muzejní společnost vytvořila **stanovy a řád**, kterými se řídil každý její člen. Tyto stanovy byly potvrzeny 19. února 1936 zemským úřadem v Praze a představovaly 16 bodů, které obsahovaly např. jméno organizace, sídlo, jaké jsou účely a úkoly organizace, podmínky členství, výbor Muzejní společnosti, smírčí soud, zánik společnosti a další.¹²⁷ Oproti tomu řád společnosti stanovoval, že Muzejní společnost má mít **pět oborů**, které se ještě dělily na jednotlivé sekce. Základními obory byly – **přírodovědecký** (sekce: zoologická, botanická, mineralogická, geologická a paleontologická, fyziokratická), **historický** (sekce: archivální, sfragistická, numismatická, genealogická, regionalistická), **národopisný** (sekce: zvyky a obyčeje, jazykozpytná, hudební, krojová), **literární** (sekce: stará literatura, rodáci z kraje, jazykozpytná, knihovny muzea), **umělecký** (sekce: staré památky a umělecká galerie).¹²⁸

5.3. V předvečer války

Po založení Muzejní společnosti její členové uspořádali ještě před válkou dvě **výstavy**. První se uskutečnila v srpnu 1937 a byla věnována **památce herce Jindřicha Mošny** (sté výročí narození) a druhá výstava v roce 1938 představovala osobnost **Kašpara hraběte ze Šternberka**, který zemřel v roce 1838.¹²⁹ K těmto dvěma výstavám musíme zařadit jednu významnou událost ze dne 13. října 1937, tedy den před šedesátými narozeninami ředitele Bohuslava Horáka. Právě v tento den město Rokycany přejmenovalo *Městské muzeum* na **Muzeum Dr. Bohuslava Horáka**, a tak vzdalo hold jeho osobě za všechny dosavadní zásluhy.¹³⁰ S ohledem na prameny víme, že i přes napjatost doby, aktuálně byla totiž podepsána Mnichovská dohoda, muzejní pracovníci byli stále činní. Příkladem může být

¹²⁶ SOkA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 2, nezpracováno.

¹²⁷ JINDŘICH, Karel. Ohlédnutí za Muzejní společností v Rokycanech. In *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, jubilejní*. 1.vyd. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 1995, str. 35.

¹²⁸ ZÝKA, Jaroslav. *Vznik a vývoj muzea dr. Bohuslava Horák v Rokycanech do roku 1945*. Plzeň, 2011. Diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta, str. 59.

¹²⁹ Výstavy a expozice. In *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, jubilejní*. Rokycany 1995, str. 48.

¹³⁰ STRÁNSKÁ, Martina. PhDr. Bohuslav Horák a Rokycansko, str. 16.

březen 1939, kdy byla **muzejní knihovna** obohacena o 2 600 kusů knih, brožur a rukopisů z pozůstalosti redaktora časopisu *Žďár* Jana Hejrovského.¹³¹

5.4. Muzeum během druhé světové války

Po rozpoutání druhé světové války byla v roce 1940 zabrána rokycanská **sokolovna** německým vojskem. Vzhledem k tomu, že se zde nacházelo mnoho významných a symbolických předmětů, např. **sokolské prapory a kroje, divadelní knížky** a další, se dohodli pracovníci muzea spolu s členy Sokola na přesunutí těchto předmětů do bezpečnějších prostor muzea, kde zůstaly uloženy až do konce druhé světové války.¹³²

Historické prameny dokládají, že muzeum během druhé světové války bylo stále **otevřeno veřejnosti** a že tato kulturní instituce neprošla razantnější změnou z hlediska organizace či omezení činnosti. Zcela kuriózní a neočekávaná muzejní statistika dokládá, že návštěvnost v muzeu narostla s ohledem na návštěvy vojáků wehrmachtu.¹³³ Během války proběhlo několik **kontrol zaměstnanci Ministerstva školství a osvěty** společně s německými důstojníky, kteří po prohlédnutí muzea doporučili přesunout sbírky z nejvyššího patra níže kvůli hrozícím náletům. V zápisu z městské kroniky z let 1938 až 1947 se dozvídáme, že vzhledem k blízkosti Plzně a hlavních institucí právě tam, v Rokycanech nesídlilo gestapo. V muzeu proto neprobíhaly tak důkladné prohlídky, a většinu exemplářů se tak podařilo uchovat na místě a beze změn.¹³⁴

I přesto, že muzeum bylo během války otevřeno, museli se jeho členové vypořádat s **dvěma tragickými událostmi**. Tou první byla ztráta **Juliana Svobody**, spoluzakladatele muzea a Horákova přítele, který zemřel v lednu 1940. Druhou bylo **zatčení dr. Horáka** 8. října 1941.¹³⁵ Jako představitel rokycanského Sokola a dosavadní ředitel se účastnil odboje. Právě v této dramatické době tzv. první heydrichiády, byli představitelé Sokola i dalších organizací

¹³¹ ZÝKA, Jaroslav. *Vznik a vývoj muzea dr. Bohuslava Horák v Rokycanech do roku 1945*. Plzeň, 2011. Diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta, str. 59.

¹³² SOkA Rokycany. AMRo, kronika města 1938–1947, str. 45.

¹³³ SOkA Rokycany. AMRo, kronika města 1938–1947, str. 46.

¹³⁴ SOkA Rokycany. AMRo, kronika města 1938–1947, str. 46.

¹³⁵ HRACHOVÁ, Hana. Julian Svoboda – spoluzakladatel rokycanského muzea. In *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2005, str. 17.

masově zatýkáni po celém území protektorátu. Bohuslav Horák, významný přírodovědec, pedagog ale především zakladatel muzea a jeho ředitel, zemřel v Osvětimi 10. února 1941.¹³⁶

Z dochovaných pramenů se dozvídáme, že po zatčení dr. Horáka se **novým ředitelem** stal **Jaroslav Bílý**¹³⁷ a **předsedou Muzejní společnosti dr. Karel Cejp**¹³⁸. Právě J. Bílý převzal správu sbírek v muzeu ihned po zatčení dr. Horáka a velmi mu s organizací sbírek pomáhala i Horákova manželka Anna.¹³⁹

¹³⁶ HEJDA, Josef. Poslední cesta. In *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967, str. 21.

¹³⁷ **Jaroslav Bílý** – správce místních železáren, muzea dr. Bohuslava Horáka, jednatel muzejní společnosti a kronikář Rokycan

¹³⁸ **Karel Cejp** (22. února 1900–22. září 1979) – rokycanský rodák, který byl žákem B. Horáka během studií na místním gymnáziu, vystudoval přírodní vědy a zeměpis na Přírodovědecké fakultě v Praze. Považován za zakladatele studia mykologie u nás, byl členem Muzejní společnosti v Rokycanech. V roce 1948 byl jmenován profesorem.

¹³⁹ ZÝKA, Jaroslav. *Vznik a vývoj muzea dr. Bohuslava Horák v Rokycanech do roku 1945*. Plzeň, 2011. Diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta, str. 60–61.

6. VÝVOJ MUZEA OD ROKU 1945 AŽ DO ROKU 1968

6.1. Poválečné období

Po skončení války bylo v Rokycanech potřeba kromě mnoha dalších struktur obnovit také muzejní činnost. Pracovníků šlo především o to, co nejrychleji zdejší kulturní instituci zpřístupnit veřejnosti. Zejména proto se v muzeu opravovalo, uklízelo, odstraňovaly se německé nápisy u exponátů, také se během inventarizace přišlo na to, že během války žádný z exponátů nebyl odcizen. Úpravy trvaly do dubna 1946, kdy bylo muzeum **otevřeno pro veřejnost** každý den od 9 do 12 hodin.¹⁴⁰

I přes znovuootevření muzea pro veřejnost se museli jeho pracovníci a široké okolí stále vyrovnávat se ztrátou zakladatele tohoto kulturního stánku, Bohuslava Horáka. **Poslední rozloučení** s tak významnou osobností regionu proběhlo až v 9. února 1947 v českobratrském kostele, v místní sokolovně a samozřejmě také v muzeu. Podle dochovaných pramenů víme, že na tuto pietní událost se sjelo mnoho lidí z celého Podbrdského kraje, aby tak uctili památku zakladatele muzea. Ten den také se také Horákovi splnilo jeho poslední přání a to, že chtěl být uložen v muzeu ve svém nejoblíbenějším oddělení, tedy v oddělení paleontologickém.¹⁴¹

V létě téhož roku uspořádal ředitel Jaroslav Bílý se svými kolegy **výstavu o Janu Rokycanovi**, během níž byly k vidění mnohé artefakty a hodnotná umělecká díla, například portréty, předměty denní potřeby z této doby, rytiny, městská pečetidla apod. Tato výstava se uskutečnila v rámci oslav 550. narozenin Mistra Jana Rokycany, které připadaly na 15. června.¹⁴²

Den před těmito oslavami, tedy 14. června, se sešli členové Muzejní společnosti, aby v úzkém kruhu oslavili **dokončení budovy hvězdárny** a aby poprvé pohlédli dalekohledem na hvězdnou oblohu. Během této slavnostní akce promluvil Jaromír Klimecký, člen Muzejní

¹⁴⁰ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.376, K377, 1938–1947, str. 178.

¹⁴¹ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.376, K377, 1938–1947, str. 198–199.

¹⁴² SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.376, K377, 1938–1947, str. 204–205.

společnosti a českobratrský farář, kdy vyzdvihl dobrovolnickou práci členů astronomické sekce.¹⁴³

S blížícím se koncem roku 1947 přibývalo v tehdejší Československé republice napětí, které vyvrcholilo komunistickým převratem v roce 1948. V tomto přelomovém roce byl správce muzea **Jaroslav Bílý** jmenován **kronikářem města**, poněvadž se nabídl, že městskou kroniku dopíše za uplynulá léta vzhledem ke skutečnosti, že kronika nebyla vedena od roku 1937.¹⁴⁴ Místopředseda Muzejní společnosti Josef Kónigsmark se stal členem letopisecké komise, které předsedal Václav Fuchs.

Na podzim roku 1948 muzeum obdrželo **sbírku** exotických exponátů z **Kamerunu** v podobě náramků ze slonové kosti, šípy, noži a mnohými dalšími. Sbíрка, kterou věnovala rodina zesnulého, patřila původně Josefu Wenigovi¹⁴⁵, který žil mezi lety 1907–1914 v tamější německé kolonii v Africe.

Po přijetí exotické sbírky z Kamerunu neuplynulo mnoho času a muzeum se rozrostlo o další vzácnou a velmi početnou sbírku. V květnu 1949 se vydal Jaroslav Bílý spolu s Josefem Dvořákem na **zámek Březina**, aby převzali tamější knihovnu spolu s rytinami a listinami od bývalého hraběte Jiřího Šternberka.¹⁴⁶ **Knihovna Šternberků** byla velmi obsáhlá, dostupné prameny uvádějí 2886 svazků vázaných knih, 2052 svazků nevázaných knih, 364 litografií a fotografií, 102 kusů starých map, 200 rytin a 27 svazků listin. Sbíрку převezli v červnu a byla uložena v muzejní knihovně a druhém poschodí kulturního domu.¹⁴⁷

Již několik let městské zastupitelstvo usilovalo o **zbourání Plzeňské brány** v dnešní ulici Míru, která bránila moderní dopravě, především průjezdu větších automobilů do centra. S ohledem na výsledek jednání místního národního výboru z 24. listopadu 1949 bylo bourání povoleno a počáteční práce začaly na přelomu listopadu a prosince.¹⁴⁸ Tyto práce musely být pozastaveny na protest památkového úřadu, za který se postavila i Muzejní společnost, jež

¹⁴³ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.376, K377, 1938–1947, str. 205.

¹⁴⁴ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.377, K377, 1948–1951, str. 30.

¹⁴⁵ **Josef Wenig** – obchodník s kaučukem, plantážník, narodil se v roce 1883 ve Vranově.

¹⁴⁶ FEIGERLOVÁ, Marie. *Okresní muzeum v Rokycanech – historie a vývoj od r. 1945*. Rokycany, 1976, str. 3

¹⁴⁷ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.377, K377, 1948–1951, str. 127.

¹⁴⁸ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.377, K377, 1948–1951, str. 80–81.

vydala takovéto prohlášení: „*Musejní společnost v Rokycanech ve smyslu svých stanov v zájmu ochrany památek v okrese staví se za výhrady zástupce památkového úřadu. Zbořením brány nezabrání se volnému průjezdu městem. Město, které má poměrně velmi málo památek, bylo by dále ochuzeno.*“¹⁴⁹ Ani protest památkového úřadu a Muzejní společnosti bohužel nezabránil zboření této historické brány.

6.2. Padesátá léta

Během první poloviny padesátých let 20. století se muzejní sbírky rozšiřovaly o nové a nové exponáty¹⁵⁰. Není proto divu, že muzejní prostory přestávaly stačit, a proto se veškeré staré tisky a knihy převezly do muzejní knihovny. V těchto letech začali také muzeum a knihovnu často navštěvovat vysokoškolští studenti z Plzně i Prahy kvůli studiu pramenů a odborné literatury, a to především z oblasti archeologie a paleontologie.¹⁵¹

Nejvýznamnější událostí v této době se stala volba **nového vedení Muzejní společnosti**. Místní tisk také upozorňoval na archeologické práce, oslavu 10 let působení astronomické sekce a na sbírku K. Cejpa věnovanou muzeu. V roce 1950 si členové Muzejní společnosti zvolili nové představitele, předsedou se stal **Josef Königsmark**, místopředsedou **Kamil Jáger**, jednatelem Jaroslav Bílý a pokladníkem Karel Stadler.¹⁵² V létě téhož roku prováděli pracovníci muzea archeologické sondy na vrchu Žďár, který se nachází poblíž Rokycan a jeho prvotní osídlení se odhaduje v době halštatské. I přes veškerou snahu nebyly nalezeny žádné zamýšlené artefakty.¹⁵³

O dva roky později oslavili členové Muzejní společnosti v úzkém kruhu na **místní hvězdárně** 10 let působení astronomické sekce právě při Muzejní společnosti, kdy si připomněli začátky této sekce a hvězdárny, a také se při této příležitosti domluvili, že **založí astronomickou sekci** určenou pro mládež a do jejího čela ustanovili Jana Krafta. Netrvalo dlouho a v roce 1955 se členové astronomické sekce rozhodli rozšířit hvězdárnu o několik

¹⁴⁹ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.377, K377, 1948–1951, str. 81.

¹⁵⁰ Dne 12. února 1954 věnoval muzeu svoji sbírku motýlů profesor Karel Cejp. Významná kolekce vznikla již roku 1917 a její kvantita byla úctyhodná.

¹⁵¹ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.377, K377, 1939–1951, str. 318.

¹⁵² SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.377, K377, 1939–1951, str. 169.

¹⁵³ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.377, K377, 1939–1951, str. 197.

místností, po vypracování projektu byla tato stavba zařazena do **Akce M**¹⁵⁴. Ovšem nejprve se museli vypořádat s problémem nedostatku místa na stávajícím pozemku. Tuto záležitost vyřešili členové astronomické sekce v červenci 1955, kdy se odhodlali k postavení místností na vlastním pozemku, který sousedil s cestou vedoucí podél hvězdárny. Bylo nutné tedy vypracovat nový projekt a dokumentaci zajišťující spojení těchto dvou pozemků. Hvězdárna pak byla stavěna ve dvou etapách, v rámci první vznikl přednáškový sál, pracovna, kancelář, chodba s vybavením a potřebným příslušenstvím, a ve druhé etapě, která trvala až do roku 1960, pracovníci zřídili dílnu, temnou komoru, a především pozorovací kupoli o průměru 6 metrů.¹⁵⁵

V roce 1956 ocenili členové Městského národního výboru Rokycany záslužnou činnost Jaroslava Bílého k jeho 75. narozeninám.¹⁵⁶ **Jaroslav Bílý**¹⁵⁷ v únoru 1957 onemocněl oboustranným zápallem plic, když čekal na dopravce, již měli doručit věci pro muzejní sbírky. Zemřel dva měsíce po překonání této nemoci, 15. dubna 1957. Poslední rozloučení s další velmi významnou osobností muzea se konalo v Plzni za přítomnosti velkého množství lidí. Po jeho smrti představitelé města do uvolněné funkce správce muzea ustanovili **Rudolfa Šmucra** ze Zbiroha a dne 21. září 1957 vybrali jako kronikářku **Annu Horákovou**^{158, 159}.

Dochované historické prameny dokládají, že během roku 1957 se při Muzejní společnosti obnovila **kulturně – historická sekce** zaměřená na husitské památky, která si kladla za cíl zpracovat kartotéku městských památek v rámci celého okresu Rokycany. Předsedou této sekce byl **Karel Jindřich**.¹⁶⁰ Již podruhé proběhl ve dnech 20. až 27. října mezinárodní Týden muzeí, během něhož rokycanské muzeum zpřístupnilo **sbírky Fridrichova domu**¹⁶¹,

¹⁵⁴ **Akce M** znamenala finanční zajištění stavebního materiálu a také finanční odměnu pro odborníky.

¹⁵⁵ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.378, K377, 1951–1954, str. 68.

¹⁵⁶ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.379, K377, 1954–1957, str. 119.

¹⁵⁷ **Jaroslav Bílý** – správce místních železáren, muzea dr. Bohuslava Horáka, jednatel muzejní společnosti a kronikář Rokycan.

¹⁵⁸ **Anna Horáková** – manželka dr. Bohuslava Horáka, kronikářka města Rokycany a působila jako pracovnice muzejní knihovny a muzea.

¹⁵⁹ FEIGERLOVÁ, Marie. *Okresní muzeum v Rokycanech – historie a vývoj od r. 1945*. Rokycany, 1976, str. 4

¹⁶⁰ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.379, K377, 1954–1957, str. 170.

¹⁶¹ **Fridrichův dům** – dům nesl název Národopisné muzeum Lorenzovo a dříve Na Staré poště, objekt patřil rodině Křepinských, kam docházel i mladý Bedřich Smetana, který tady během svých návštěv Rokycan pobýval. Po zrušení „dědičných pošt“ dům prodaly dcery Křepinských Františku Lorenzovi – soudní úředník a děd Viléma Fridricha.

které muzeu odkázal Vilém Fridrich.¹⁶² V průběhu tohoto týdne se popularizovaly muzejní sbírky a návštěvníky udivovaly zejména paleontologické sbírky, které obsahovaly takové unikáty, jež nemělo dokonce ani Národní muzeum. Této události se muzeum účastnilo pravidelně i v následujících letech.

Dne 28. února 1958 uspořádala Muzejní společnost několik přednášek např. profesor Karel Jindřich vystoupil na téma „*Rokycany na úsvitě nové doby*“, RNDr. Karel Cejp hovořil o cestě „*Od autora ku knihtiskárně*“ či Jaroslav Svoboda o „*Zajímavostech akvaristiky*“.¹⁶³ Z výroční zprávy společnosti se dozvídáme o činnosti jednotlivých sekcí, mezi kterými vynikala astronomická sekce, jež pracovala na dostavění hvězdárny.¹⁶⁴ Muzeum se opět zúčastnilo akce **Týden muzeí**, při němž zahájilo výstavu „*Zmizelé Rokycany*“, tato výstava měla poukázat na zbořené památky a budovy za posledních 70 let. Po této události pracovníci muzea vymezili místnost ve II. poschodí, která od té chvíle sloužila jako síň pro krátkodobé výstavy. Ty byly pro muzeum důležité, protože přilákaly více návštěvníků. Ke konci tohoto roku proběhla **generální oprava muzea**, elektroinstalace, plynofikace a výmalba.¹⁶⁵

Následující roky pocíťovali pracovníci muzea opět nedostatek prostorů v budově muzea, zejména kvůli **neexistenci muzejního depozitáře**, kam by mohly být umístěny duplikáty či triplikáty exponátů a méně hodnotné sbírky. Tento problém se podařilo vyřešit až v roce 1974, kdy byl depozitář muzea budován v tzv. **Čejkově domě** v Rokycanech.¹⁶⁶

6.3. Šedesátá léta 20. století aneb muzeum se proměňuje

Z historických pramenů zjišťujeme, že 30. července 1960 navštívili **rokycanskou hvězdárnu** zástupci **UNESCO ze 14 států** z celého světa. Návštěva proběhla velmi úspěšně a místní hvězdárna se stala uznávaným pracovištěm s celostátním významem. V této době bylo hlavním úkolem namontovat velkoformátový dalekohled, jehož usazení měli na starost

¹⁶² SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.380, K377, 1957–1962, str. 5–6.

¹⁶³ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.380, K377, 1957–1962, str. 62.

¹⁶⁴ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.380, K377, 1957–1962, str. 72.

¹⁶⁵ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.380, K377, 1957–1962, str. 220.

¹⁶⁶ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.384, K377, 1974–1975, str. 34.

učni z Kovosvitu v Holoubkově. Usazení bylo dokončeno v dubnu 1961.¹⁶⁷ 30. dubna a 1. května **1961** byla rokycanská hvězdárna slavnostně otevřena pro veřejnost.

V letech 1962 a 1963 prošlo rokycanské muzeum zásadními změnami a též personální obměnou. Mezi ty nejvýznamnější patří mimo jiné změna statutu z městského muzea na **Okresní muzeum Dr. Bohuslava Horáka** v Rokycanech. Nový statut byl muzeu udělen 9. září 1962. Dochované záznamy dokazují, že rok 1963 byl pro pracovníky již okresního muzea, ale především pro členy Muzejní společnosti, převratný, bohužel v negativním smyslu. Od tohoto roku spadalo muzeum pod správu ONV v Rokycanech, které na pokyn „shora“ celou **Muzejní společnosti** rozpustilo 15. srpna **1963**. Došlo samozřejmě k zásadním personálním změnám. O měsíc později jmenovali členové ONV do funkce ředitelky muzea **dr. Františku Hyndrákovou**¹⁶⁸, v říjnu nastoupil do funkce správce přírodovědných sbírek jako externí pracovník **RNDr. doc. Jaroslav Kraft**, později specialista na regionální paleontologii. V této době začalo být muzeum řízeno novým orgánem, *Radou muzea*.¹⁶⁹

V roce 1963 se započalo s **moderní katalogizací**. O dva roky později již měli pracovníci muzea zkatalogizováno neuvěřitelných 10 250 historických a přírodovědeckých předmětů. Právě tyto obory byly v této době dominujícími kroužky při muzeu, **přírodovědecký kroužek**, který vedl dr. Šedivec, měl 9 členů a dělil se na tři sekce – *ochrana přírody*, která prováděla fotodokumentaci přírodní rezervace Žďár, *botanická*, zabývající se výzkumem významných lokalit a *geologická*, jež se zaměřovala na výzkum klabavských vrstev. **Historický kroužek** vedený Františkem Purghartem měl 14 členů a byl založen 11. listopadu 1964, jeho cílem byl soupis archeologických sbírek, zpracování historie železářství nebo úprava historického a archeologického oddělení muzea apod.¹⁷⁰ Výsledkem práce historického kroužku bylo otevření nové expozice etnografie a železářství v roce 1965.¹⁷¹

¹⁶⁷ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.380, K377, 1957–1962, str. 412–413.

¹⁶⁸ **Františka Hyndráková** – vedoucí muzeologického kabinetu Národního muzea v Praze, později ředitelka rokycanského muzea v letech 1963–1966. Během těchto let se začala práce v muzeu profesionalizovat.

¹⁶⁹ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.382, K377, 1965–1968, str. 116.

¹⁷⁰ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.382, K377, 1965–1968, str. 116–117.

¹⁷¹ FEIGERLOVÁ, Marie. *Okresní muzeum v Rokycanech – historie a vývoj od r. 1945*. Rokycany, 1976, str. 5-6.

Právě v tomto období byl také otevřen první přednáškový sál v rokycanském muzeu, ve kterém se od té doby konalo mnoho přednášek např. RNDr. Karel Cejp - „*Kašpar Šternberk*“, MUDr. Karel Východský – „*Sovětské zdravotnictví*“ nebo František Purghart - „*Rokycany královské město*“.

V roce 1968 připravovala redakční rada muzea rukopisy pro muzejní zprávu a propagační články v časopise ***Kulturní přehledy***. Tato rada měla na svědomí vydání knížky k nedožitým 90. letům dr. Bohuslava Horáka.¹⁷²

¹⁷² SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.382, K377, 1965–1968, str. 772.

7. MUZEUM V LETECH 1970–1989

7.1. Sedmdesátá léta

Na začátku sedmdesátých let se Rokycany proslavily v celostátních médiích. Muzea v Rokycanech využila tehdejší Československá televize, aby zde natočila záběry, které se následně použily během oslav **860. výročí města Rokycany**. V rámci oslav v roce 1970 se konala v muzeu celá řada výstav a přednášek a také slavnostní zasedání MNV 7. června 1970, při kterém představitelé města udíleli čestná občanství všem významným občanům Rokycan, mezi nimiž vynikal profesor **Karel Cejp** za zásluhy v oboru mykologie.¹⁷³

O rok později opět slavili občané Rokycan **40. let od otevření muzea ve vlastní budově**. Celoroční cyklus oslav započal přednáškou, v průběhu roku pořádali muzejní pracovníci výstavy ve spolupráci se Západočeskou galerií a také významně spolupracovali s místními školami, kdy se začalo mnohem více využívat muzejních expozic k doplnění výuky různých předmětů.¹⁷⁴ V tomto roce připadla do vlastnictví muzea také unikátní technická památka, **Vodní hamr v Dobřívě**.¹⁷⁵

V roce 1972 dokončili pracovníci muzea přírodovědecké oddělení, přesněji řečeno nově otevřeli oddělení paleontologické. Zároveň se dále rozvíjela **spolupráce se školami**, která probíhala na bázi exkurzí v rámci vyučování nebo vhodných přednášek pro daný stupeň školních dětí. Nové stálé expozice, výstavy a přednášky se projeví na návštěvnosti, i když se dá jasně předpokládat, že počty návštěvníků „zajistily“ právě povinné exkurze škol. Jak jinak si vysvětlit, že nejvíce občanů navštívilo výstavy „55 let VŘSR a 50 let SSSR“ a „28. výročí SNP“.¹⁷⁶

Rok 1973 znamenal pro muzeum a jeho pracovníky další z těch přelomových, protože se začala budovat expozice dějin dělnického a husitského hnutí a také se instalovala **expozice historického osídlení a archeologie**. Tyto expozice, byť odborně a významově nesourodé, návštěvníci mohli poprvé vidět až v roce 1975, kdy byly zpřístupněny ke 30. výročí

¹⁷³ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.383, K377, 1969–1973, str. 34.

¹⁷⁴ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.383, K377, 1969–1973, str. 75.

¹⁷⁵ Více v podkapitole 7.2. Vodní hamr v Dobřívě, str. 56–57.

¹⁷⁶ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.383, K377, 1969–1973, str. 116–117.

osvobození Československé republiky od nacismu a k 70. výročí založení muzea v Rokycanech. Nicméně jedna expozice se podařila otevřít již v roce 1973, konkrétně **expozice staré triviální třídy** v Čejkově domě, který spadal pod správu muzea po usnesení MNV.¹⁷⁷

V témže roce probíhaly **opravy městských zdí**, na které dohlíželi pracovníci muzea, a z dochovaných pramenů se dozvídáme, že ve sklepech pod děkanstvím objevili právě muzejní pracovníci pozůstatky dvou lidských koster. Další kosti byly nalezeny v bezprostřední blízkosti kostela, tyto doklady pouze potvrdily existenci hřbitova u kostela Panny Marie Sněžné. V dubnu započaly další opravné práce tentokrát na náměstí v té době Julia Fučíka, kde se našly zbytky kostry, avšak bez lebky. Pracovníci muzea nález nahlásili Západočeskému muzeu, a to vyslalo do Rokycan dr. Michálka, který místo prohlédl a u mariánského sloupu našel **dva středověké zlomky keramiky** z 15. a 16. století.¹⁷⁸

S ohledem na blížící se výročí založení muzea a osvobození ČSR se i v roce 1974 usilovně pracovalo na **reinstalaci muzea** a přípravě nových expozic zaměřených na novodobé dějiny. Tyto změny vyvrcholily **generální opravou budovy muzea** za 750 tisíc Kčs v roce 1975, ve kterém muzeum slavilo **70. let od svého založení** dr. Bohuslavem Horákem. Stávající expozice pracovníci muzea doplnili o archeologické předměty z pravěku Rokycanska, o historii Rokycanského okresu od 12. do 19. století, o historii dělnického a komunistického hnutí na Rokycansku v letech 1848 až 1948 a také o historii odboje na Rokycansku během druhé světové války.¹⁷⁹

V roce 1976 byla v muzeu nově nainstalovaná **expozice dokumentující historii Rokycan**, která postupovala chronologicky od prehistorie až do roku 1945. S ohledem na dochované zdroje zjišťujeme, že na přípravě jednotlivých částí této expozice se podíleli významné osobnosti, jako byli **PhDr. Karel Sklenář**¹⁸⁰, který navrhl expozici pro prehistorii, vedoucí historického kroužku **František Purghart** pro středověk a období do roku 1948, historik

¹⁷⁷ FEIGERLOVÁ, Marie. *Okresní muzeum v Rokycanech – historie a vývoj od r. 1945*. Rokycany, 1976, str. 9

¹⁷⁸ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.383, K377, 1969–1973, str. 167.

¹⁷⁹ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.384, K377, 1974–1975, str. 130.

¹⁸⁰ **Karel Sklenář** (*8. července 1938) – český archeolog a muzeolog, od roku 1965 působil při oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea, které v letech 1990 až 1997 vedl jako jeho ředitel.

Petros Cironis¹⁸¹ pro období do roku 1848 a dělnické hnutí, tehdejší ředitel muzea **Vlastimil Kepka** pro období roku 1945 a síň družby Rokycany – Bogdanovič – Greiz, tato expozice měla dokumentovat vývoj ČSSR, SSSR a NDR.¹⁸² Tuto novou moderní expozicí mapující dějiny Rokycan považovali tehdejší muzejní odborníci za jednu z nejlepších historických expozic muzeí v Čechách.

Muzeum otevřel slavnostně veřejnosti ředitel muzea Vlastimil Kepka, kterým byl od roku 1972, spolu s vedoucím tajemníkem OV KSČ Václavem Procházkou v pátek 9. dubna 1976.¹⁸³ Účast na této slavnostní události byla veliká a po otevření nových expozic enormně vzrostla **návštěvnost muzea**, tento fakt dokládají historické prameny.¹⁸⁴

Pracovníci muzea uspořádali v roce 1977 dva vzpomínkové večery k **100. výročí Bohuslava Horáka** a k 70. výročí spisovatele **Josefa Wünsche**. Do roku 1980 se muzejní pracovníci podíleli na výstavách, které v tehdejší době „oslavovaly“ komunistický režim, mezi než patřily např. „*Cestou Velkého října*“, „*30. výročí Února*“ nebo „*Šťastný život dětí v socialismu*“.¹⁸⁵

V roce 1979 proběhly v muzeu **personální změny**, během nichž nastoupil do funkce metodika pro kronikářskou činnost Václav Fuchs, který byl již v červnu pověřen zastupováním ředitele muzea. Takto to vydrželo několik měsíců, protože již dne 1. listopadu se **Václav Fuchs** stal ředitelem muzea, poté co ve funkci skončil Vlastimil Kepka.¹⁸⁶

7.1.1. Vodní hamr v Dobřívě

Založení známé obce Dobřív se datuje do 14. století, kdy zde stávala ves *Dobřievo*. Již po necelých stech letech po jejím vzniku na tomto místě stála **železná hut'**, která patřila

¹⁸¹ **Petros Cironis** (*12. července 1936) – český historik řeckého původu, který se zabývá historií Rokycanska a česko-řeckými vztahy v 15. a 17. století. V letech 1961 až 2003 byl ředitelem Státního okresního archivu v Rokycanech.

¹⁸² SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.385, K377, 1976–1977, str. 60–61.

¹⁸³ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.385, K377, 1976–1977, str. 60–61.

¹⁸⁴ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.386, K377, 1978–1981, str. 49.

¹⁸⁵ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.386, K377, 1978–1981, str. 111.

¹⁸⁶ ŠANDOVÁ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005, str. 7.

v průběhu staletí královské komoře, Rožmberkům či Zbirohu. K hutí náležela takzvaná pec **dýmačka a dva hamry s ohřívacími pecemi**.¹⁸⁷

Předpokládá se, že okolo roku 1614 zde vznikla po vzoru italského podnikatele de Sarta **vysoká pec valonského typu**. Tato pec produkovala tekoucí litinu a ta musela být předtím, než ji hamr vykoval, zkujněna ve speciálních výhních. Během třicetileté války zde italský nájemce **Zanetti** vyráběl především děla pro císařské vojsko. Ke konci 17. století se Dobřív vrátil zpět k zbirožskému panství.¹⁸⁸

V roce 1819 se přestala využívat vysoká pec i vodní hamry, ty byly již od roku 1724 používány k výrobě **cvokařského a hřebíčkářského železa** vzhledem k vytěžení místního ložiska rudy.

V sedmdesátých letech 19. století koupil „*král železnic*“ **dr. Bethel Henry Strousberg** zbirožské panství a zamýšlel vytvořit velký hutní podnik z **rudných ložisek** zbirožských a mirošovského koksu. Ale vzhledem k bankovnímu úpadku mezi lety 1875 a 1878 a dvěma přírodním katastrofám došlo k nenaplnění tohoto smělého plánu. I přesto se zachovala nově vzniklá **válcovna v Hrádku** a hamr v Dobřívě, který nahradil dva dřevěné hamry z let 1658 a 1701. V hamru se nachází dodnes velmi bohaté původní strojní vybavení, jež pochází z 19. století. Vodní hamr fungoval až do roku 1956, kdy se zde vyráběly různé druhy náradí.¹⁸⁹

V roce **1971** se dostal pod správu Okresního muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, o rok později byl zapsán do katastru nemovitostí a stal se tak součástí muzea. V této době se pracovalo na výstavbě zkujňovací pece a opravě vantroku¹⁹⁰.¹⁹¹ Prvním správcem hamru byl Václav Kovařík. V roce 1982 muzeum získal pod svou správu i sklad přiléhající k hamru.

¹⁸⁷ Západočeské muzeum v Plzni. *Vodní hamr v Dobřívě* [online]. ZČM: 2020. [cit.7.3.2020].

Dostupné z: <https://www.zcm.cz/o-muzeu/objekty/vodni-hamr-dobriv/historie-muzea>

¹⁸⁸ Západočeské muzeum v Plzni. *Vodní hamr v Dobřívě* [online]. ZČM: 2020. [cit.7.3.2020].

Dostupné z: <https://www.zcm.cz/o-muzeu/objekty/vodni-hamr-dobriv/historie-muzea>

¹⁸⁹ Západočeské muzeum v Plzni. *Vodní hamr v Dobřívě* [online]. ZČM: 2020. [cit.7.3.2020].

Dostupné z: <https://www.zcm.cz/o-muzeu/objekty/vodni-hamr-dobriv/historie-muzea>

¹⁹⁰ Z německého slova „*Wandtrog*“ znamená „*nástěnné koryto*“, které se využívá jako přívod vody na vodní kolo.

¹⁹¹ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.383, K377, 1969–1973, str. 75.

Dnes je tento hamr nejvýznamnější a největší památkou svého druhu v ČR, a není proto divu, že byl 8. února 2010 prohlášen vládou za **národní kulturní památku** (NKP).¹⁹²

7.2. Osmdesátá léta

Pro rozšíření muzejních **sbírek v rokycanském muzeu** zakoupili pracovníci této instituce na počátku osmdesátých let několik cenností, mezi nimiž se vyjímal **sbírky odznaků** od paní B. Šperglové, 10 obrazů místního malíře **Bohuslava Wünsche** a socha Mistra Jana Rokycany od západočeského sochaře **Aloise Sopra**. V muzeu se provedla v roce 1980 kontrola textilního oboru.¹⁹³

O rok později se v muzeu konaly dvě politicky a ideologicky motivované výstavy, které dobové prameny označují za „významné“, a to: „*Šedesát vítězných let*“ a „*25. výročí Varšavské smlouvy*“. Během tohoto roku se v muzeu snažili o získání exponátů pro expozici „*Socialistické Rokycansko*“, která byla otevřena v říjnu 1982.¹⁹⁴

Paleontologické oddělení v čele s J. Kraftem zakoupilo v roce 1982 nové sbírky v hodnotě 13 tisíc Kčs a depozitáře obohacovalo také systematickým sběrem archeologického materiálu na lokalitách klabavský a šareckých vrstvách českého ordoviku. Také členové tohoto oddělení připravili odbornou práci k publikaci *Charakteristika chráněných paleontologických lokalit na území okresu Rokycany*.¹⁹⁵

Podle dochovaných písemných materiálů se dozvídáme, že v roce 1983 představitelé odboru kultury ONV v Rokycanech vydali příkaz k **přestěhování muzejní knihovny** z Domu osvěty, poněvadž střecha byla v havarijním stavu a do budovy zatékalo. Knihovní fond tedy pracovníci knihovny a muzea přestěhovali do náhradních prostor v Mešně a Kakejcově, kde byly knihy poškozeny dlouhodobým nevhodným skladováním. Pouze regionální a část

¹⁹² Západočeské muzeum v Plzni. Vodní hamr v Dobřívě [online]. ZČM: 2020. [cit.7.3.2020].

Dostupné z: <https://www.zcm.cz/o-muzeu/objekty/vodni-hamr-dobriv>

¹⁹³ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.386, K377, 1978–1981, str. 171–172.

¹⁹⁴ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.387, K377, 1982, str. 50.

¹⁹⁵ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.386, K377, 1978–1981, str. 219–220.

přírodovědecké spolu s historickou literaturou zůstala v Okresním muzeu v Rokycanech. Celá Šternberská knihovna byla převezena do Městského muzea v Radnicích.¹⁹⁶

V letech 1984 až 1986 muzejní zaměstnanci nepocítili větší technické či personální změny, standardně probíhaly v muzeu přednášky a výstavy např. „*Pod rudým praporem*“ či „*Čtyřicet mírových let*“, které vzhledem ke svému zaměření a tendenční náplni nevzbudily nijak významnou pozornost.¹⁹⁷ Nadále se rozšiřovaly muzejní sbírky, zvětšil se fond historického kroužku o exponáty z vojenské historie a paleontologické oddělení zakoupilo dvě sbírky. V roce 1985 se muzeum umístilo v **soutěži diafonů**¹⁹⁸, pořádané odborem kultury ONV, na druhém místě právě díky „*Paleontologickým zajímavostem Rokycanska*“.

Během roku 1986 Okresní stavební podnik v Rokycanech zahájil **rekonstrukci Fridrichova domu**, který muzeu sloužil jako depozitář a pracovna.¹⁹⁹ Přestavba této budovy byla dokončena až v roce 1989, kdy sem vedení muzea umístilo historické, paleontologické oddělení, muzejní knihovnu a konzervátorskou dílnu.

Oproti uplynulým letům byl rok 1988, jak uvádějí dobové prameny, *plný personálních změn*, které odstartovalo lednové odvolání tehdejšího ředitele okresního muzea Václava Fuchse. Do uvolněné funkce nastoupila Hana Heriánová. Odborným paleontologem muzea byl ustanoven Jaroslav Kraft, který do této doby působil při muzeu jako externista. Pracovníci muzea zprovoznili vlastní konzervátorské pracoviště a obnovili ediční činnost, kdy vydali **Sborník Okresního muzea v Rokycanech č.1**, který od té doby vycházel každoročně.²⁰⁰

V přelomovém roce 1989 se muzeum umístilo v množství sbírkového fondu na 4. místě v Plzeňském kraji za muzei v Plzni, Klatovech a Domažlicích, i přesto se jeho pracovníci mohli honosit paleontologickými sbírkami, které byly srovnatelné se sbírkami Národního muzea. Není proto divu, že muzeum bylo hojně navštěvováno badateli z celé republiky ale i z ciziny.²⁰¹

¹⁹⁶ ŠANDOVIÁ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005, str. 8

¹⁹⁷ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.390, K377, 1985, str. 67.

¹⁹⁸ *Diafon* – zařízení sloužící k promítání diapositivních snímků, byl používán především v 60. až 90. letech 20. století.

¹⁹⁹ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.391, K377, 1986, str. 174.

²⁰⁰ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.393, K377, 1988, str. 210-211.

²⁰¹ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.394, K377, 1989, str. 94-95.

Jestliže v roce 1988 probíhaly především personální změny, o rok později se udály zejména **stavební úpravy** objektů. Na přelomu února a března probíhalo stěhování sbírek do nově opraveného depozitáře. V dubnu tohoto roku vedení muzea uzavřelo knihovnu, protože potřebovala rekonstruovat. Na přelomu let 1989 a 1990 pracovníci muzea **zrušili v té době ideologicky zaměřené expozice** – Novodobé regionální dějiny, Socialistické Rokycansko, Sín družby, a zahájili reinstalace expozic paleontologie a etnografie.²⁰²

²⁰² ŠANDOVÁ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005, str. 8–9.

8. MUZEUM NA PŘELOMU TISÍCILETÍ

8.1. Od sametové revoluce až ke konci 20. století

Po skončení totalitního režimu si zřizovatelé muzea, Okresní úřad v Rokycanech, začali uvědomovat, že **muzejní úroveň** značně **poklesla** z několika důvodů, primárně kvůli dosazování vesměs nekvalifikovaných osob do funkcí ředitele či muzejních odborníků. Není proto divu, že již v březnu 1990 proběhlo výběrové zřízení na místo ředitele muzea. Do konkurzu se přihlásily tři uchazečky – Hana Herianová, dr. H. Hejdová a **RNDr. Miroslava Šandová**. Ředitelkou se stala poslední jmenovaná, a to od 1. května 1990. V této době se také muzeum opět přejmenovalo po svém zakladateli na *Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*.²⁰³ Kvalita odborné i popularizační činnosti muzea nabrala zjevně zcela opačný směr než dosud. O tom svědčí mimo jiné např. schůze v září 1993 na okresním úřadě, kde se sešli muzejní odborníci se zástupci AMG²⁰⁴ a Ministerstva kultury. Při této schůzi konstatoval zástupce ministra kultury ČR, že muzeu v Rokycanech se povedl malý zázrak, jelikož toto muzeum považoval za jedno z nejhorších.²⁰⁵

Za **hlavní cíle** si kladla nově zvolená ředitelka obsadit odborné funkce kvalifikovanými pracovníky a zaměřením se na sběr a výzkum dokladů o vývoji přírody i společnosti. Je vskutku obdivuhodné, že se v tomto roce podařilo sběrem či koupí získat 50 tisíc sbírkových předmětů.

Jako nejvýznamnější události v roce 1990 se uvádí **uzavření smlouvy** se státním podnikem Dálnice Praha o provedení geologického a botanického výzkumu v oblasti plánované stavby dálnice D5. Další novinky představuje otevření **expoze Bydlení**, zřízení muzejní knihovny na Malém náměstí v Rokycanech.²⁰⁶

Rok 1991 byl pro muzeum významný, protože se stalo **členem Asociace muzeí a galerií ČR** a také se konal poprvé **Hamernický den**, během něhož se návštěvníci mohli seznámit s uměním kovářství. Muzejní oddělení se věnovala mnoha rozličným úkolům, **historické**

²⁰³ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.395, K377, 1990, str. 226.

²⁰⁴ AMG – Asociace muzeí a galerií.

²⁰⁵ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.398, K377, 1993–1994, str. 74.

²⁰⁶ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.395, K377, 1990, str. 226.

oddělení provedlo inventarizaci sbírkového fondu a pracovníci **paleontologického oddělení** sbírali fosilie ze vzniklých odkryvů při výstavbě dálnice.²⁰⁷ Naopak **hospodářsko-správní oddělení** zajišťovalo veškeré opravy muzejních objektů, započalo se s rekonstrukcí Čejkova domu, jež trvala až do srpna 1993.²⁰⁸

Z historických pramenů víme, že muzeum bylo obohaceno v roce 1992 o 1 103 předmětů ať darem, koupí či sběrem a že mezi těmito předměty se vyjímal **pozůstalost Ing. Sedláka**²⁰⁹, kterou muzeum získalo jako dědický odkaz M. Sedlákové. Také proběhlo osm výstav, mezi nimiž vynikala první výstava „*O restaurování sbírek v muzeu*“. Touto výstavou také započal dlouhodobý projekt průběžného restaurování ohrožených sbírek.²¹⁰

Oddělení paleontologie a ekologie nadále pokračovalo ve **výzkumu při výstavbě dálnice D5** a také bylo prvním oddělením v muzeu, do kterého byl zakoupen počítač. Vzhledem k plánované **digitalizaci evidence sbírek** nastoupila v dubnu téhož roku Jana Jaklínová, která převedla do roku 1993 do počítače všechny základní údaje o fondu paleontologie pomocí programu AISM. Pracovníci z oddělení přírodních věd připravovaly fotodokumentaci chráněných území pro novou expozici.²¹¹ Za důležitý personální přínos považují dobové prameny příchod odborného historika **Karla Jindřicha**, který do oddělení historie nastoupil 1. září 1992 a provedl katalogizaci listinných materiálů a pozůstalostí významných osobností např. Josefa Wünsche.²¹² Mimo jiné uvedl v roce 1993 svůj scénář k nové expozici Rokycany a Rokycansko v průběhu staletí, který publikoval ve Sborníku muzea č. 5.

V letech 1993 až 1995 se v muzeu zaměřili pracovníci na **digitalizaci muzejních fondů** pomocí programů MAKS pro knihovní fond, AISM pro přírodovědné fondy, DEMUS pro oddělení historie a společenských věd, ISMO a Fenix pro ekonomické oddělení.²¹³

²⁰⁷ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.396, K377, 1991, str. 129–130.

²⁰⁸ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.396, K377, 1991, str. 129–130.

²⁰⁹ **Ing. Sedlák** – syn profesora Sedláka, který již v roce 1896 přišel s myšlenkou založit v Rokycanech muzeum. Ve sbírce se nacházel kávový servis, portréty členů rodiny Sedlákových, kroniky s dobovým vyobrazením města, fotografie a další.

²¹⁰ ŠANDOVÁ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005, str. 10.

²¹¹ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.397, K377, 1992, str. 153–154.

²¹² SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.397, K377, 1992, str. 153–154.

²¹³ ŠANDOVÁ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005, str. 10–11.

Od 1. ledna 1993 byla muzejní knihovna přejmenována na **oddělení informací a knihovna**, vedoucí této sekce se stala 1. července PhDr. Eva Sýkorová. K závěru roku přestěhovali pracovníci knihovny téměř 40 tisíc knih z Kakejcova do **nového depozitáře v Hopfegärtnerově vile** v Holoubkově, kde začali s postupnou katalogizací.²¹⁴

Roku 1993 se v přírodovědném oddělení dokončil scénář k **expozici Chráněná území na Rokycansku** a nadále pokračoval terénní sběr pro tuto expozici, také započala spolupráce s dětským oddílem Brontosaurus, s nímž uskutečnili pracovníci oddělení cyklus výstav, přednášek a promítání o ochraně přírody a zejména ptactva.²¹⁵ Zaměstnanci **oddělení paleontologie** zkoumali ve spolupráci s Přírodovědnou fakultou UK nejstarší faunu Čech a výsledky tohoto bádání prezentovali na **63. zasedání Paleontologické společnosti v Praze**.²¹⁶

V srpnu roku 1993 byla dokončena **rekonstrukce Čejkova domu**, kde byl zřízen nový depozitář pro paleontologické a přírodovědné sbírky spolu s odbornými pracovišti.²¹⁷ Muzeum nepracovalo pouze na vzhledu svých objektů ale také na své **propagaci**, o čemž svědčila i účast na veletrhu cestovního ruchu Regiontour Brno v roce 1994 a také na přípravě mapy „*Navštivte Rokycansko*“. O rok později došlo ke změně názvu ze Sborníku Okresního muzea na **Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka** a při příležitosti této změny názvu vyšel také jubilejní sborník, mapující činnost muzea v letech 1905 až 1995.

24. září 1995 byla otevřena stálá expozice **Železářství na Rokycansku a Podbrdsku**.²¹⁸ O rok později byla zpřístupněna další stálá **expozice** Venkovské bydlení v polovině 19. století a byly zahájeny přípravné práce na expozici Rokycansko v minulosti.²¹⁹ Během roku 1997 pracovníci muzea otevřeli expozici Rokycansko v minulosti, která návštěvníka provedla dějinami od pravěkého Rokycanska až do pokoje zámožné rodiny z druhé poloviny 19. století.²²⁰

²¹⁴ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.398, K377, 1993–1994, str. 71.

²¹⁵ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.398, K377, 1993–1994, str. 73.

²¹⁶ ŠANDOVÁ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005, str. 10.

²¹⁷ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.398, K377, 1993–1994, str. 71.

²¹⁸ ŠANDOVÁ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005, str. 11.

²¹⁹ ŠANDOVÁ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005, str. 10.

²²⁰ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.402, K377, 1997–1998, str. 29–30.

Od roku 1997 spolupracovalo muzeum s **organizací UNICEF**, kdy přispívalo prodejem propagačních předmětů do jejich fondu.

Nově muzeum získalo do pronájmu **objekt bývalé radnice v Mýtě** v roce 1998 a jeho pracovníci mohli tak přesunout fond nábytku a železářství z Mešna a Rokycan a také knižní sbírky z Holoubkova. Spolu s tímto přesouváním fondů bylo do Národní knihovny v Praze převedeno z Rokycan 1600 publikací, které nebyly součástí profilačního fondu muzea, a také 100 astronomických publikací bylo věnováno Hvězdárně v Rokycanech.²²¹ Vedení muzea zahájilo jednání s městem Rokycany o možném využití **prostorů kasáren v Rokycanech**, které měla armáda opustit, jako depozitáře. Ovšem ke zdárnému konci se nepodařila jednání dovést.²²²

V roce 1999 se uskutečnily některé nové projekty muzejních oddělení. Pracovníci **oddělení historie a společenských věd** provedli výzkum hračkářství, potravinářských výrobků, hradů a tvrzí na Rokycansku, členové **paleontologického oddělení** vybírali předměty pro chystanou expozici Otisky času, **hospodářsko – správní oddělení** výrazně vylepšilo technické zázemí muzea, kdy pořídilo dva počítače pro odborná oddělení a jeden pro průvodkyně, radiomagnetofon či odvlhčovací přístroj pro depozitář fotoarchivu a mnohé další. **Přírodovědné oddělení** zpracovalo architektonický návrh na stálou expozici Příroda pro budoucnost a také provedlo ochranu entomologických sbírek, cévnatých rostlin a dermoplastických preparátů pomocí prostředku Invet.²²³

Od tohoto roku se muzeum mohlo pochlubit vlastními **webovými stránkami**, jejichž autorem byl M. Tomášek a od roku 2002 je spravoval T. Ptáčník.²²⁴

V roce, který oznamoval příchod nového tisíciletí, slavili pracovníci muzea **95 let od otevření muzea pro veřejnost** a k této příležitosti vydali druhý jubilejní Sborník 1995–2000. Vrcholem oslav bylo otevření nové expozice Otisky času 24. září 2000. Tato moderně řešená expozice představovala rozsáhlou a cennou sbírku paleontologického materiálu

²²¹ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.402, K377, 1997-1998, str. 61–62.

²²² ŠANDOVÁ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005, str. 10–11.

²²³ SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.403, K377, 1999-2000, str. 68.

²²⁴ ŠANDOVÁ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005, str. 12–13.

z lokálních nalezišť.²²⁵ Během tohoto roku muzejní pracovníci uspořádali také anketu ve spolupráci s agenturou AM Art Rokycany „*Osobnost století*“, ve které zvítězil Bohuslav Horák.²²⁶

8.2. Muzeum v prvních letech nového tisíciletí

Na počátku nového století tato kulturní instituce působila stejně kvalitně jako v předchozích letech a její vedení se začalo mnohem více zabývat propagací muzea. Muzejní pracovníci např. reprezentovali Rokycany s výstavou *Otisky času* na celostátní výstavě *Region Tour 2002* či se v témže roce zúčastnili *Veletru muzeí v Třebíči* coby **člen Kolegia muzeí královských měst**.²²⁷ Od roku 2004 se pracovníci muzea účastnili **Muzejní noci** v Národním muzeu v Praze. Právě tato noc byla inspirací pro další roky již tradiční akce, která se v tomto městě koná od roku 2005²²⁸.

V Rokycanech se odehrávají v posledních dvou desetiletích zajímavé i tradiční akce, mezi které patří především *Velikonoce v muzeu a Hamernický den*. Ten musel být v roce 2001 sice zrušen kvůli rozsáhlé rekonstrukci samotného hamru, přesto však tehdy hamr navštívili alespoň účastníci III. konference o železářství „*Tradice a současnost železářské výroby*“.

S propagací muzea úzce souvisela činnost jednotlivých oddělení, ta prováděla různé výzkumy, evidence apod. **Oddělení paleontologie** se rozčlenila na 3 podobory – paleontologie, mineralogie a petrologie. Pracovníci jednotlivých oddělení v letech 2001 až 2005 dokončili evidenci vlastního fondu a inventarizovali sbírky brachiopodů, v roce 2003 ukončili inventarizaci sbírek a dospěli k neuvěřitelnému množství zkamenělin 102 tisíc.²²⁹ Také vypracovali dvě studie, první se zaměřovala na původ a stupeň poškození kamenných

²²⁵ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.403, K377, 1999-2000, str. 68.

²²⁶ ŠANDOVÁ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005, str. 12–13.

²²⁷ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.404, K377, 2001–2002, str. 18.

²²⁸ Na programu byly noční prohlídky expozic s odborným výkladem, v každém oddělení byl připraven doprovodný program pro děti, v etnografickém oddělení proběhlo čtení z rokycanských pověstí, v paleontologickém oddělení se uskutečnilo autorské čtení Martina Langa zaměřené hlavně na geologické zajímavosti naší oblasti.

²²⁹ LANG, Martin. Činnost paleontologického oddělení v letech 2001–2005. In *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka 2000–2005*. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2005, str. 5.

artefaktů v prostoru před rokycanským muzeem a druhá na uzavření dolů Mirošovského kamenouhelného těžarstva v roce 1904. Obě studie byly publikovány v roce 2004.²³⁰

Oddělení informací a knihovna se v této době orientovaly na revizi fondu starých tisků a restaurátorské práce. V roce 2002 knihovna získala darem od města Mýta vzácný výtisk **Bible Severýnovy** z roku 1537 a o rok později knihovně věnoval Havel Šmíd zpracovaný **fond o činnosti Junáka v Rokycanech** od roku 1912.²³¹ Již od roku 2005 je v knihovně bezplatný internet pro veřejnost.

Oddělení historie a společenských věd se v těchto letech zaměřilo na dokumentaci mizejících oborů lidské činnosti a kulturních událostí. Pokračovalo zpracovávání historických sbírek. Od roku 2004 má muzeum v opatrovnictví hrob plukovníka Friedricha, jehož dům dostalo muzeum darem.²³²

Od roku 2002 jsou muzejní sbírky zaneseny v **programu CES**, který obsahuje podsbírkou – paleontologické, mineralogické, petrografické, botanické, mykologické, přírodovědnou dokumentaci a jinou tzn. společenskou, knihy a negativy.²³³ V tomto roce také započala rekonstrukce střechy na hlavní budově muzea a vstupního portálu, další přestavby probíhaly v letech 2004 a 2005, kdy se podkroví přetvořilo pro administrativní účely - kancelář ředitele muzea, archiv muzea a kancelář správního úseku. Také se přistavělo schodiště a instaloval výtah, v přízemí vznikla nová pokladna s šatnou.²³⁴

8.3. Sto let od založení muzea

S blížícím se rokem **2005** se chýlily konci i přípravy **oslav 100. výročí od založení muzea**. Právě s touto oslavou byla spjata přestavba expoziční budovy, která byla dokončena přesně

²³⁰ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.405, K377, 2003, str. 39–41.

²³¹ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.404, K377, 2001–2002, str. 63–64.

²³² ŠANDOVÁ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005, str. 13–14.

²³³ LANG, Martin. Činnost paleontologického oddělení v letech 2001–2005. In *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka 2000–2005*. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2005, str. 5.

²³⁴ ŠANDOVÁ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005, str. 13–14.

týden před vypuknutím oslav. Stému výročí otevření muzea předcházelo **17. dubna 2004** 100 let od vydání Memoranda městské rady v Rokycanech, které právně stvrzovalo založení muzea. Při té příležitosti proběhlo několik oslav a akcí, mezi nimiž se vyjímal výstava s názvem *Jubileum dolů kamenouhelných v Mirošově městyse L.P. 1904–2004*, jež odstartovala tyto slavnosti.²³⁵ Je nutné zmínit, že tyto oslavy se konaly již pod novým zřizovatelem muzea, kterým je od 1. ledna 2003 **Krajský úřad Plzeňského kraje**.²³⁶

Ovšem veškeré přípravy, a i pozornost muzejních pracovníků směřovala do nadcházejícího roku a to ke **100 letům od otevření muzea** pro veřejnost. V roce 2005 v rámci oslav pracovníci muzea otevřeli v květnu stálou expozici v Dobřívě **Jindřich Mošna – život a dílo**. Oslava sto let od otevření muzea veřejnosti vyvrcholila dne 17. září v muzeu, kde se sešlo mnoho významných hostů například náměstkyně hejtmana Mgr. Olga Kalčíková, tehdejší radní pro kulturu Mgr. Martin Baxa, ředitel ZČM PhDr. František Frýda či poslanec JUDr. Jiří Pospíšil a mnozí další. V úvodním projevu ředitelka muzea seznámila přítomné s principem přestavby a se změnami, které nastaly, předala čestná uznání bývalým pracovníkům muzea a osobnostem, které se nejvíce zasloužily o rozvoj muzea. K oslavám stého výročí muzea si mohli návštěvníci prohlédnout nově upravené prostory a poslechnout koncert barokní hudby v kostele Panny Marie Sněžné. V těchto prostorech mohli až do 31. prosince navštívit výstavu „*Sté výročí otevření rokycanského muzea pro veřejnost*“, kde byly k vidění vzácné exponáty, jež se vystavovaly poprvé.²³⁷

²³⁵ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.406, K377, 2004, str. 121–122.

²³⁶ ŠANDOVIČ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005, str. 13–14.

²³⁷ SOKA Rokycany, fond MěNV, inv.č.407, K377, 2005, str. 53–55.

9. STRÍPKY Z HISTORIE SOUČASNÉHO MUZEA

Posledních patnáct let z historie muzea se nenachází v žádném z dostupných literárních zdrojů, i přesto jsem pokládal za důležité a také za zajímavé zjistit, jak se muzeum vyvíjelo v uplynulých letech. Zjištěné poznatky z nedávné historie vycházejí z popisu současných expozic a také z rozhovorů s pracovníky muzea.

9.1. Stálé expozice

V současné době je muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech pobočkou Západočeského muzea v Plzni, tento statut platí od roku 2015. Návštěvník si může projít šest stálých expozic, ty jsou pojmenovány takto: Železářství na Rokycansku a Podbrdsku, Rokycansko v minulosti, Otisky času, Venkovské bydlení na Rokycansku, Měšťanská domácnost na Rokycansku a Příroda pro budoucnost.²³⁸

Železářská výroba na Rokycansku a Podbrdsku

Expozice přibližuje tradiční železářskou výrobu Rokycanska a Podbrdsku, která v těchto regionech probíhala již od 14. století až do poloviny 20. století. V této expozici jsou k vidění mnohé **železářské výrobky** – srpy, klíče, kovové kříže, podkovy a jiné výrobky, jež ukazují um kovářů. K přiblížení se tomuto průmyslovému odvětví pomáhají mimo jiné i potřebné předměty v běžné domácnosti, jako byla kamna, žehličky či hmoždíře. Ovšem pokud návštěvník chce zažít na vlastní kůži právě železářské řemeslo, musí se vydat do **Vodního hamru v Dobřívě**, který je součástí muzea. Výstava obohatí žáky technických škol o další znalosti. Další možností by mohly být do budoucna kovářské workshopy v hamru. Již teď tam každoročně probíhá soutěž Hamernický cvoček, kam se sjíždí kovářští učni.

Rokycansko v minulosti

Expozice je zaměřena na **historický vývoj Rokycanska** od doby kamenné až do 20. století. Expozice se nachází ve druhém patře, kde se rozkládá ve třech místnostech. První místnost umožňuje nahlédnout do pravěkého Rokycanska, k vidění jsou fragmenty keramiky, nástroje

²³⁸ Západočeské muzeum v Plzni. *Expozice Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech* [online]. ZČM: 2020. [cit.17.4.2020]. Dostupné z: <https://www.zcm.cz/pro-navstevniky/expozice/expozice-muzea-dr-bohuslava-horaka-v-rokycanech>

z doby kamenné či bronzové. Ve druhé části expozice se návštěvník dozvídá o době železné, slovanském osídlení a o raném středověku. Z těchto období jsou nejcennějšími artefakty železná sekera spolu s oštěpem, jež byly nalezeny na vrchu Žďár, a **poklad z Podmokel u Rokycan** plný duhovek. Závěr expozice nabízí k prohlédnutí předměty od vrcholného středověku, přes novověk až do 20. století. Tuto expozici bych určitě doporučil všem žákům dějepisu, kteří zde mají možnost poznat historii míst, jež jim jsou blízká a známá.

Otisky času

Tato expozice coby hlavní koncept rokycanského muzea je bezpochyby největším lákadlem, návštěvník v ní totiž může spatřit velmi **cenné paleontologické exempláře** světového významu. Celá expozice je komponovaná tak, aby návštěvník ihned pocítil atmosféru této stálé výstavy. Při vchodu do místnosti se nalézají portréty dvou významných osobností – Kašpara Marii hraběte ze Šternberka a stavebního inženýra Joachima Barranda. V chronologickém pořadí od prvohor po čtvrtohory je návštěvník veden jednotlivými částmi expozice, ve kterých se nacházejí úlomky hornin, zkameněliny organismů či živočichů, nejčastěji přesliček a trilobitů. Největší pozornost si zaslouží **Rokycanské kuličky**, oválné kameny, v nichž se nacházeli často zkameněliny živočichů. Nejznámější expozice rokycanského muzea pomůže učitelům vyučující dějepis, a především biologii vysvětlit vývoj planety Země.

Venkovské bydlení na Rokycansku

Expozice si klade za cíl seznámit návštěvníky s bydlením na venkově v 19. století. Dobová světnice je vybavena **malovaným nábytkem z Ejpovic**, jedná se o almary, truhly, tkalcovský stav, postel s peřinami, kolovrátek a kolébku. V expozici jsou k vidění figuríny, které jsou oblečené v dobových šatech. Kromě nábytku si návštěvník může prohlédnout ať předměty denní potřeby nebo i nástroje při zemědělských pracích. Tato expozice je vhodným doplněním dějepisné látky ale také výtvarné výchovy, kdy se žáci mohou seznámit s dobovým vybavením, které bývalo ručně malované.

Měšťanská domácnost na Rokycansku

V této expozici návštěvník zjistí více o tom, jak se žilo v měšťanské rodině v druhé polovině 19. století. V první části expozice – v **měšťanském salónu z 80. let 19. století**, lze zde vidět čalouněné křeslo, konferenční stůl, novorenesanční kamna či pohovku. Ve druhé části se ocitne návštěvník v kuchyni z dvacátých až čtyřicátých let 20. století, která je vybavena

různorodým náčiním, porcelánem, sklem a dobovým nábytkem. V celé expozici se nacházejí figuríny v dobových oděvech z devadesátých let 19. století. I tato výstava vhodně seznamuje žáky dějepisu s domácností, ovšem tentokrát s městskou. Expozici by mohly navštívit i žáci středních odborných škol se zaměřením na gastronomii, aby poznali, pomocí čeho se dříve vařilo.

Příroda pro budoucnost

Návštěvník, který se rozhodne pro expozici přírody, bude ohromen jejím provedením. V místnosti jsou k vidění exponáty zvířat z přírodovědeckých sbírek muzea, fotografie biotopů a rostlinných druhů přírody na Rokycansku. Dominantou této expozice je uměle vytvořený kmen stromu uprostřed muzejní místnosti. Celkovou atmosféru dokreslují reprodukováné zvuky zvířat či ptáků. Expozice je vhodným doplněním učiva biologie, žáci mají možnost se blíže seznámit s přírodou, která je obklopuje v tomto regionu.

9.2. Rozhovory

Do své práce jsem zařadil i praktickou část, kdy jsem požádal o rozhovor PhDr. Františka Frýdu, ředitele Západočeského muzea v Plzni, a Evu Slatkovskou, odbornou pracovníci v Muzeu Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech. Tedy osobnosti, které muzeum znají velmi detailně. Důvodem zařazení této části byla snaha zmapovat nedávnou historii a zjistit plány s muzeem do budoucna.

Rok 2015 byl pro rokycanské muzeum klíčovým okamžikem, kdy se stalo součástí uznávané vědecko-výzkumné instituce, a to Západočeského muzea v Plzni. Včlenění znamenalo ztrátu právní samostatnosti, ale na druhou stranu má muzeum v Rokycanech daleko větší možnost rozvoje a případných rekonstrukcí. Příkladem může být plánovaná modernizace stávajících expozic v čele s paleontologickou expozicí nebo nedávná rekonstrukce statiky hlavní budovy muzea a v neposlední řadě revitalizace Vodního hamru v Dobřívě, která by nebyla možná, pokud by muzeum Dr. Bohuslava Horáka nespadlo pod ZČM.

Západočeské muzeum také získalo v Rokycanech budovu bývalé hospodářské školy, kde vznikne Výzkumné centrum paleodiverzity, ve kterém se kromě výzkumu budou také

odehrávat různé workshopy, přednášky a menší konference. Toto centrum se bude o budovu dělit s rokycanským muzeem, které tu zpřístupní další část muzejní knihovny pro badatelské a studijní účely.

Za posledních pět let Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech „ušlo“ za pomoci Západočeského muzea velký kus cesty k tomu být moderním muzeem. Doufám, že v tomto směru bude vedení neustále pokračovat a muzeum bude získávat oblibu nejen u místních obyvatel.

9.2.1. Rozhovor s ředitelem Západočeského muzea

S ředitelem muzea PhDr. Františkem Frýdou jsme vedli rozhovor přímo v Západočeském muzeu na začátku května 2020. Během rozhovoru jsem položil panu řediteli osm předem připravených otázek, které byly doplněny o další spontánní dotazy. Celý rozhovor se nesl ve vlídném duchu.

Muzeum Dr. Bohuslava Horáka bývalo samostatným muzeem do roku 2015, co se pro tuto instituci změnilo od té doby, co je součástí ZČM?

„Tak muzeum je naší pobočkou, která je určitým střediskem. To znamená, že má určitou samostatnost v každodenním rozhodování a koncepčních věcech. Rozpočet se samozřejmě musí projednávat a odsouhlasit v našem grémiu, jako aby ty věci byly centrální. Takže co se změnilo, je to pobočka, která nemá právní samostatnost. Jsou součástí ZČM, jsou napojení na náš rozpočet, protože jsme velké muzeum, tak díky tomu pro ně došlo k výraznému zlepšení, jak v údržbě a opravě budov. V podstatě jsme všechny budovy opravili, ještě se tam dokončují některé věci. Samozřejmě konzervační oddělení ZČM pro jejich sbírky pracuje stejně jako výstavní oddělení, které profesionálně připravuje výstavy. Takže stejná pobočka jako je třeba Muzeum loutek nebo jako Diecézní muzeum.“

Jak se projevilo připojení rokycanského muzea na činnosti ZČM?

„Pro naše muzeum to byl docela tvrdý zásah, protože se přiznám, že se intenzivně posledních 5 let věnujeme Rokycanům víc než vlastním problémům. Ale plzeňské muzeum je stabilizováno, takže to zas takový problém nebyl.“

Muzeum se v současné době rekonstruuje, může se návštěvník těšit na nové modernější expozice? Pokud ano, na jaké? Nebo jde pouze o potřebné stavební úpravy?

“V současné době se rekonstruuje právě proto, že za minulá léta pod vedením minulého vedení se v podstatě budovy neudržovaly a byly v havarijním stavu, takže se do těch objektů dalo cca 30 milionů. Otevřela se nová výstavní síň v ulici J. Knihy včetně toho, že se tam vybudovalo pracoviště historického oddělení a depozitář historického oddělení. Získali prostor jak pro odbornou práci, tak správu sbírek. Co se týká modernějších expozic, tak vedoucí pobočky paní Wenigová dostala už na podzim pokyn, aby se zamyslela nad novými expozicemi, jednak ty expozice už mají něco za sebou, byly vybudovány v úplně jiných estetických podmínkách i nárocích kladených na muzejní expozice včetně mobiliáře a tak dále. Dostala tedy za úkol, teď do toho vstoupila tedy epidemie, aby během půl až třičtvrtě roku připravila návrh nových expozic, který by se řešil pomocí nějakého dotačního programu. Ale je třeba mít připravený scénář, architektonické řešení atd., protože i ty vitríny, které tam dneska jsou, jsou poplatné své době. A jaksi neodpovídají požadavkům na moderní muzeum.“

“Rekonstrukce nebyla kvůli expozicím, ale kvůli havarijnímu stavu statiky celé budovy, to bylo třeba udělat přednostně. Protože bez toho tam nebylo možné pouštět lidi a v podstatě s ničím plánovat do budoucna. To by mělo být hotovo a zatím budou expozice otevřeny v původní podobě akorát tedy trochu vyčištěné, prostě běžná údržba.”

Vzhledem k rekonstrukci a současným vládním nařízením spjatých s pandemií COVID – 19 neuvažovali jste nad virtuálním zpřístupněním muzea a vodního hamru v Dobřívě, případně i interaktivní formou?

„My jsme zpřístupnili materiály, které jsme měli k dispozici, protože šlo o rychlost, tedy bohužel rokycanské muzeum nemělo de facto nebo nemá nic představeno jako virtuální muzeum, a ty expozice byly už v té době rekonstrukci budovy, takže je nešlo ani snímat. Nakolik to teď uděláme v následujícím období až po 20. květnu, kdy se expozice otevrou, pravděpodobně ano. Ale je otázkou, jestli se do toho ještě vyplatí investovat prostředky.“

Muzeum Dr. B. Horáka získalo k dispozici budovu bývalé Hospodářské školy v Rokycanech. K čemu ji bude muzeum využívat?

„Budovu bývalé Hospodářské školy v Rokycanech nezískala pobočka ale ZČM pro Centrum paleodiverzity, protože ty paleontologické sbírky rokycanského muzea byly převedeny pod

naši složku paleontologického oddělení. To teda získalo výzkumné centrum paleodiverzity, takže to je pod vedením doktora Pšeničky a je tedy součástí ZČM. V přízemí byla umístěna, a to zůstalo a používá to rokycanská pobočka a je tam umístěna knihovna, která byla 30 let v nevyhovujícím prostoru v Mýtě a de facto vůbec nepřístupná, obzvláště tedy historická část knihovny. Takže dneska bude přístupná i badatelsky i studijně.”

Budou v Centru paleodiverzity probíhat přednášky nebo nějaké akce?

„Přednášky tam budou, workshopy a malé odborné konference a je tam přednáškový sál, ale nebude tam expozice, není tam na to místo. Ta bude zůstane zachovaná ve stávajícím objektu na náměstí Urbana.”

Rokycanské muzeum je proslavené především paleontologickou sbírkou, plánujete do dalších let modernizaci právě paleontologické expozice? A hodláte pokračovat v tomto zaměření i nadále?

„S modernizací paleontologické expozice se počítá, a to jak za úzké součinnosti doktora Pšeničky a docenta Krafta, který tuhle podsbírku má víceméně ve své kompetenci. Stávající expozice má řadu nedostatků, které vznikly svévolí bývalého vedení, takže paleontologové se k tomu nemohli vyjádřit. Jsou tam i chyby věcné apod. A prostě má za sebou asi 25 let a vyžaduje opět modernizaci, je řada nových nálezů, nových výzkumů, nový pohled na vývoj právě speciálně v tom karbonu a ordoviku, takže to bude upraveno v rámci plánované přestavby expozic.”

Jaké plány a vize do budoucna má vedení ZČM s Muzeem Dr. B. Horáka v Rokycanech (modernizace, zaměření muzea, rozšiřování muzejních sbírek a objektů)?

„Do budoucna se s muzeem Dr. Horáka počítá jako s nedílnou součástí ZČM s tím, že to bude ta pobočka s určitou autonomií, takže jakési federální uspořádání. Jako tomu muzeu a sbírkám to umožňuje především nějaký rozvoj, protože i u nás je dlouhodobý plán vědecké a výzkumné činnosti. Jsou vypisovány ústavní úkoly, do kterých se začínají pomalu zapojovat, protože ty pracovníci tam žili a pracovali asi tak jako někdy ve 20. letech 20. století ne-li na konci R-U. Takže po nich chceme, aby tedy byli nějaké výstupy, nejenom výstavní a pokud výstavní, tak aby to byly autorské výstavy ne propůjčené, okoukané. Proto je tam ten nový výstavní sál, který umožňuje větší výstavy.”

V současné době, pokud vím, vrcholí rekonstrukce Vodního hamru v Dobřívě, co všechno se opravilo a kdy bude zpřístupněn?

„V současné době ZČM, mám to přímo ve své gesci, revitalizuje Vodního hamru v Dobřívě, kde teda byly získány evropské peníze, to znamená ten objekt a jeho vybavení bylo vyložené před rozpadem, tam téměř nic nefungovalo a všechno bylo ve stavu, kdy se na to sto let nešáhlo, takže vyžadovalo všechny ty stroje, jejich základy, vodní kola atd. prošli kompletní modernizací, plus tam byly doplněny některé věci, které tam předtím nebyly včetně jednoho vodního kola a dmyhadla, které tam jen tak leželo na zemi, takže to je dneska funkční. My to pozítří kolaudujeme a expozice by měla být otevřena 8.června 2020. Došlo tam i k úpravě celého prostoru před hamrem, bylo vybudováno sociální zařízení, které tam neexistovalo. Takže by to skutečně mělo mít podobu národní kulturní památky, a ne tedy nějakého zastrčeného skanzenu.“

Jaký máte Vy osobně vztah k Rokycanům, a především k místnímu muzeu?

„Já tam bydlím 50 let, a i jsem svého času různě s rokycanským muzeem spolupracoval a bylo mi poměrně líto, že je jaksi na periferii a že usnulo někdy v 50. letech. I když se tam řada věcí udělala včetně nových expozic, ale i ty už jsou bohužel zastaralé. Naším cílem, a i mých následovníků bude především, aby to skutečně bylo moderní a plnohodnotné muzeum, nejen expozicemi a prezentací ale také vnitřní činností, správou sbírek, využívání sbírek jejich odborným vědeckým zpracováním a publikováním. Vše to, co by mělo současné moderní muzeum vykonávat.“

Na co jste jako ředitel ZČM nejvíce pyšný nebo čeho si nejvíce ceníte na Muzeu Dr. Bohuslava Horáka?

„Že se nám podařilo během těch pěti let postavit to muzeum na nohy, aby mohlo fungovat. Především vytvoření zázemí pro společenské vědy, protože tam pět lidí sedělo v místnosti s jedním oknem a když jeden potřeboval na záchod, tak museli všichni vyjít ven, aby mohl vycouvat. A ty sbírky tam byly víceméně na hromadách v hrozném stavu, neprováděla se konzervace, restaurování ve velmi omezené míře, takže to by se snad mělo změnit. Samozřejmě že to nejde z hodiny na hodinu, je to především o penězích.“²³⁹

²³⁹ Interview s PhDr. Františkem Frýdou, ředitelem Západočeského muzea v Plzni. Plzeň, 11.5.2020.

9.2.2. Rozhovor s pracovníci muzea v Rokycanech

Paní Eva Slatkovská, odborná pracovnice Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, byla vždy velice ochotná a nápomocná, pokud jsem měl dotazy související s tematikou mé práce. Vzhledem k tomu jsem ji požádal o rozhovor, který jsme vedli ke konci dubna 2020. V deseti předem připravených otázkách jsem se zajímal především o současné dění v muzeu.

Dokázala byste popsat klíčové okamžiky muzea za uplynulých 15 let, co se změnilo nebo co bylo zásadní pro muzeum?

„Zásadním okamžikem pro rokycanské muzeum bylo zcela jistě jeho včlenění pod Západočeské muzeum v Plzni od 1.1.2015.“

Co se pro muzeum změnilo, když se stalo pobočkou ZČM?

“Ztratilo právní subjektivitu a tím pádem i možnost rozhodovat samo o sobě s přihlédnutím ke specifickým rokycanského regionu. Já osobně si myslím, že je to možná trochu na škodu, ale na druhou stranu jsme se stali součástí uznávané vědecko-výzkumné instituce, máme mnohem větší možnosti rozvoje, je snazší dosáhnout na různé dotace. Například finančně i odborně velmi náročná revitalizace technické památky Vodní hamr v Dobřívě by za „starého“ muzea nebyla možná, malé muzeum by na dotační titul v tomto rozsahu nikdy nedosáhlo.”

Vnímáte, jaký postoj veřejnost zaujímá k muzeu? A jaký? Těší se muzeum ve srovnání s jinými větší návštěvnosti?

„Mám dojem (a pevně věřím), že muzeum je veřejností vnímáno čím dál lépe. Za posledních 30 let ušlo muzejnictví velký kus cesty a má co nabídnout. Od zábavy až po vzdělání. Porovnávat návštěvnost muzeí je poměrně ošidná věc. Je třeba přihlídnout k velikosti města a počtu obyvatel, atraktivitě území, možnosti dalších turistických cílů atd. Rokycanům například ublížila dálnice, odvedla spoustu potencionálních turistů, kteří teď jen prosvíští okolo směrem na západ a ve městě se nezastaví. Musíme se tedy soustředit hlavně na místní obyvatele. A protože kulturně-vzdělávací akce dneska kromě muzeí nabízí také veřejné knihovny, informační centra, samotné obce a města i soukromé subjekty po celém okrese, musíme se o každého návštěvníka prát a soutěžit. Lidé jsou dneska vybíraví, není jednoduché je zaujmout.“

Máte přehled o tom, které expozice jsou nejnavštěvovanější? A případně, která z výstava "trhla" rekord v návštěvnosti?

„Určitě jsou to expozice paleontologie a historie železářství na Rokycansku. S výstavami je to složitější. Dnešní trendy v muzejním výstavnictví kladou důraz na odbornost, na to, aby se veřejnost prostřednictvím výstav seznamovala s výstupy z vědeckých výzkumů. Ale občas to množství odborných informací návštěvníky téměř udolá, oni sice chtějí informace získávat, ale populární, jednoduchou a líbivou formou. Takže moje zkušenost – ale připomínám, že je to zkušenost z regionálního muzea v malém městě – je taková, že největší oblibě se těšily například vánoční výstavy nebo výstava panenek od soukromé sběratelky. Odborní muzejní pracovníci nad nimi možná trochu ohrnují nos, protože z nich lze čerpat jen velmi malé procento vědeckých informací, ale návštěvníci tyhle výstavy milují. Bohužel, vysoce odborné výstavy na úzké téma, které jsou nejpracnější, časově nejnáročnější a jejich instalace většinou i mnohem dražší, nejsou z návštěvníckého pohledu moc atraktivní.“

Může se návštěvník těšit na něco nového v muzeu, poté co se opravovalo?

„Bohužel, v tomto směru návštěvníky muzeum asi trochu zklame, protože v expozicích se až na drobné úpravy nic moc nezměnilo. Rekonstrukce se v muzeu týkala především zajištění statiky celé budovy, kanalizace, také máme nové rozvody vody a topení. Obnovu expozic také plánujeme, ale je to běh na dlouhou trať, od shromáždění vědeckých informací, vypracování scénáře a libreta, grafická příprava a pak hlavně finančně náročná samotná realizace nových expozic. Možná tak za 4 až 5 let by se návštěvníci mohli dočkat. V současné době se budeme snažit nabídnout návštěvníkům především zajímavé krátkodobé výstavy.“

Budou zpřístupněné podzemní prostory muzea, ve kterých pokud se nemýlím se nacházejí středověké sklepy a také městské hradby?

„Určitě nebudou. Sklepní prostory v současnosti nejsou uzpůsobené pro návštěvníky. Teoreticky by snad bylo možné vybudovat v nich archeologickou expozici, ale zatím se o tom neuvažuje.“

Co nového uvidí návštěvník ve Vodním hamru v Dobřívě, který se bude zanedlouho otevírat?

„Rekonstrukce této národní technické památky byla specifická v tom, že výsledek nemůže být nijak nový, naopak je žádoucí zachovat památku v autentické podobě. Takže jsme se obraceli spíše do minulosti a vnitřní zařízení vraceli do doby, kdy se na něm ještě vyrábělo. Hamr

před rekonstrukcí měl jen tři vodní kola, ale v minulosti míval čtyři. Takže se při revitalizaci čtvrté kolo vrátilo zpět na své místo, bude pohánět velké dřevěné dmychadlo, kterým se vháněl vzduch do pece. Nově bude také zprovozněno Křížikovo dynamo, které už na konci 19. století vyrábělo proud pod napětím 110-130 V. Do prostoru hamru přibudou také panely s informacemi o historii hamru a o výrobě a zpracování železa v našem regionu.”

Jak dlouho pracujete v muzeu a co je náplní Vaší práce?

„Letos je to právě 25 let, co pracuji v rokycanském muzeu. Začínala jsem jako mzdová účetní, pak jsem přibrala veškeré účetnictví tehdejšího samostatného muzea. Po sloučení se ZČM se moje účetnické činnosti "smrskly" na vedení pokladny, objednávky a fakturace, shromažďování personálních a ekonomických podkladů a jejich předávání do ZČM, ale přibylo spoustu organizačních činností pro samotné muzeum i vodní hamr v Dobřívě.”

Jaký Vy osobně máte vztah k muzeu?

„Velmi osobní. Mám svoji práci opravdu ráda a jsem tak nějak stavovsky hrdá, že pracuji v muzeu, což je umocněno tím, že se jedná o muzeum na malém městě. Velká muzea jsou dneska organizačně náročné kolosy, naše muzeum je téměř rodinného, komorního charakteru. Všichni zaměstnanci se známe a dá se říct, že i obyvatelé Rokycan znají nás. To je značný závazek, protože naše vlastní případná ostuda je pak ostudou celého muzea. Je to asi hodně starosvětský přístup k zaměstnání, ale já to jinak prostě neumím.”

Existuje nějaká ze stálých expozic, pro kterou máte slabost? A proč?

„Asi to bude expozice železářství, protože s ní úzce souvisí i fungování Vodního hamru v Dobřívě. A dobřívský hamr je opravdu jen jeden.”²⁴⁰

²⁴⁰ Interview s Evou Slatkovskou, odbornou pracovnící Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech. Rokycany, 30.4.2020.

ZÁVĚR

Ve své práci předkládám interpretaci dostupných pramenů a literatury k vývoji Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, v níž jsem se pokusil vytvořit ucelený přehled historie tohoto muzea. Zároveň jsem v této práci přiblížil několik významných osobností stojících za vznikem muzea. Historický výzkum tohoto subjektu nelze dokončit vzhledem k pokračování činnosti muzea, a tak mým dalším cílem bude sledování dění v jednotlivých muzejních odděleních.

Předpoklady pro myšlenku založení muzea v Rokycanech můžeme hledat již v 90. letech 19. století, kdy se hlavní motivací k založení vědecké a popularizační instituce v Rokycanech a dalších českých městech staly dvě úspěšné výstavy – Zemská jubilejní výstava (1891) a Národopisná výstava československá (1895). Dalším předpokladem nejen pro úspěšný vznik muzea byla přítomnost vzdělaných a aktivních osobností, které se sžily s regionem.

Právě tento fakt stál za mým rozhodnutím věnovat větší prostor v mé práci právě významným osobnostem muzea. Jedná se o přírodovědce, pedagoga, a především zakladatele muzea dr. Bohuslava Horáka, profesora a historika Juliana Svobodu, knihovníka a archiváře Josefa Hodka a v neposlední řadě o správce muzea a kronikáře města Jaroslava Bílého. Předpokládám, že díky uceleným informacím o významných osobnostech muzea bude mít potencionální čtenář větší přehled v muzejní historii.

Na založení muzea měl zásadní podíl dr. Bohuslav Horák, který do Rokycan přišel v roce 1903 jako přírodovědec a pedagog, když přijal místo na zdejším gymnáziu. Na koncepci okresního muzea B. Horák pracoval několik let a 21. dubna 1904, kdy obecní zastupitelstvo přijalo memorandum členů profesorského sboru, bylo muzeum konečně zřízeno, a to v prostorech měšťanské chlapecké školy. Pro veřejnost je slavnostně otevřel 24. září 1905 dr. Bohuslav Horák, v té době již ve funkci ředitele. Je zajímavé, že muzeum se potýkalo s nedostatkem prostorů od začátku své existence a nejinak je tomu i v dnešní době.

Po otevření muzea veřejnosti nastalo jeho pracovníkům relativně poklidné a pozitivní období, kdy muzeum navštěvovali lidé ze širokého okolí, sbírky se rozrůstaly a muzejní prostory byly zajištěny na mnoho let. Dílčí nepříjemnosti samozřejmě přicházely, avšak chod muzea výrazně nenarušily.

První světová válka znamenala pro muzejní pracovníky velkou zkouškou, nejen že se muzeum „netěšilo“ tak velké návštěvnosti, ale také během ní zemřel další muž stojící u založení muzea Josef Hodek. I přes to byli pracovníci muzea aktivní v oblasti zachraňování cenných památek na Rokycansku například dvou kostelních zvonů.

Vzhledem k neustálému rozšiřování muzejních sbírek nemělo muzeum reprezentativní prostory pro vystavování. Tato situace se zlepšila až v roce 1931, kdy se uvolnila budova dívčí školy za kostelem Panny Marie Sněžné. Vedení muzea se tak podařilo získat v té době adekvátní prostory, a ve kterých se nachází muzeum dodnes. Zde byly instalovány paleontologické sbírky, které dodnes patří k nejvzácnějším exponátům muzea a jsou předmětem zkoumání i pracovišť a odborníků za zahraničí.

Za druhé světové války zůstalo muzeum na rozdíl od mnohých dalších institucí tohoto typu v naší zemi stále otevřeno. Válka si však vybrala krutou „daň“ v podobě životů Juliana Svobody i Bohuslava Horáka. Jméno svého zakladatele si do svého názvu muzeum ustanovilo již ve třicátých letech 20. století, Okresním muzeem Dr. Bohuslava Horáka se stalo roku 1962.

Během komunismu muzeum působilo jako kulturní instituce, která splňovala tehdejší komunistické představy. Spolu se sametovou revolucí nastal zlom i ve vývoji muzea, pod novým vedením se otevřely v té době nové a moderní expozice, které jsou zde dodnes. To se událo ještě pod Okresním úřadem v Rokycanech ke změně došlo v roce 2003, od kdy je zřizovatelem muzea Krajský úřad Plzeňského kraje.

Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech se stalo součástí Západočeského muzea v roce 2015, díky této infuzi má mnohem větší možnost rozvoje a také šanci dosahovat na velké finanční dotace, v nedávné době se opravoval Vodní hamr v Dobřívě. Vedení muzea počítá s modernizací expozic v následujících letech.

Problematika této bakalářské práce by mohla být nadále rozpracována, a to ve třech směrech. První směr by mohl být spjatý s dalšími významnými osobnostmi muzea, které v muzeu působily v období po druhé světové válce až do současnosti. Právě Karel Cejp, Josef Königsmark, Jaroslav Kraft či Miroslava Šandová a další byli v určitém smyslu vlastně pokračovateli odkazu dr. Bohuslava Horáka. Ve druhém směru by se další rozpracování této

práce mohlo zaměřit na jednotlivé muzejní budovy v Rokycanech i v ostatních místech okresu a věnovat se podrobně jejich významu a historii. V neposlední řadě by práce mohla být ve třetím směru rozšířena o didaktický aspekt, kdy by mohla vzniknout zajímavá praktická část pro jednotlivé muzejní expozice, která by vhodnou, smysluplnou a zábavnou formou „vedla“ děti muzejními sbírkami a poukázala by na jejich uplatnění ve výuce různých předmětů.

SUMMARY

This bachelor thesis examines the history of the Museum of Dr. Bohuslav Horák in Rokycany. The aim of this paper is to introduce the history of the Museum of Dr. Bohuslav Horák in Rokycany since its foundation until the present. Personalities, who participated on foundation of this museum, are highly connected with its history. For this reason, I have decided to give them an attention in the start of this paper. The personalities include Bohuslav Horák, Josef Hodek, Juliana Svobodová. After introducing of significant personalities, the paper concentrates on history of the museum since foundation until it is one hundred celebration. The inception of the museum is dated on 21st of April 1904, when the municipal council accepted the memorandum of local professors. The opening of the museum was followed by thriving period. During this period had been extended the collection of the museum and also had been published the museum periodical called *Brdský kraj*. Climax of this period came with renaming of the City museum to the Museum of Bohuslav Horák in Rokycany in 1937. However, this period was interrupted by two world wars which significantly intervened in to museum development and life of its workers with Dr. Bohuslav Horák in charge. Despite the situation, the museum had not stopped in saving of local historic sights. Few years after the second world war was the museum renamed to the District museum of Dr. Bohuslav Horák. Following years, the museum held and reinstalled expositions according to communist regime. During the period of normalization, the Vodní hamr in Dobřív was connected to the museum and the periodical called *Sborník Okresního muzea* was published. On the edge of millennia new modern expositions were opened for public, among them also in these days important paleontological exposition. In 2005 the museum celebrated one hundred years since it is foundation. Next fifteen years are documented with the method of oral history. Discourse with the director of ZČM and professional workers of the museum provided me information about recent past, present but also about plans in to the future.

SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

Seznam literatury

- BÍLÝ Jaroslav. Rokycanské městské museum dr. Boh. Horáka. In: *Brdský kraj – ročenka musejní společnosti v Rokycanech*, 1946.
- BÍLÝ, Jaroslav. Musejní společnost v Rokycanech. In: *Brdský kraj*. 1.vyd. Rokycany: Muzejní společnost v Rokycanech, 1946.
- CEJP, Karel. Ředitel PhDr. Bohuslav Horák jako vědec. In: *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967.
- CEJP, Karel: Phdr. Bohuslav Horák jako přírodopisec. In: *Zprávy muzeí rokycanského okresu I*. 1.vyd. Rokycany: Okresní muzeum v Rokycanech, 1967.
- CIRONIS, Petros. Lidé, osoby a osobnosti Rokycanska. Rokycany, 1995.
- FEIGERLOVÁ, Marie. *Okresní muzeum v Rokycanech – historie a vývoj od r. 1945*. Rokycany, 1976.
- FILIPOVÁ Tereza. Dr. Bohuslav Horák – osobnost pedagoga a popularizátora historie. Plzeň, 2008. Bakalářská práce. ZČU, Pedagogická fakulta.
- GRUBER, Josef. Vzpomínky na spolupracovníka. In: *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967.
- HEJDA, Josef. Poslední cesta. In *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967.
- HENTSCHOVÁ, Radka: Jaroslav Bílý – od rakousko-uherského námořníka po správce muzea. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018.
- HENTSCHOVÁ, Radka: Musejní společnost v Rokycanech (1936–1964). In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2016.
- HOFMAN, Karel. *Staré rokycanské domy, díl III*. Rokycany: Městská knihovna, 1997.
- HODEK, Josef a HORÁK, Bohuslav. Městské museum v Rokycanech 1904–1905. In: *Československé letopisy musejní, ročník II., č. 4*. Praha, 1905.

- HORÁK, Bohuslav. *Městské museum v Rokycanech*. Město Rokycany a okres, městská rada v Rokycanech, 1938.
- HRACHOVÁ, Hana. Julian Svoboda – spoluzakladatel rokycanského muzea. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2005.
- JINDŘICH, Karel. Snahy o založení muzea v Rokycanech. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, jubilejní*. 1.vyd. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 1995.
- JINDŘICH, Karel. Ohlédnutí za Muzejní společností v Rokycanech. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka, jubilejní*. 1.vyd. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 1995.
- KAŠÁK, Karel. Do cíle s planoucí pochodní. In: *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967.
- KAŠÁK, Karel. Dr. Bohuslav Horák jako učitel. In: *90 let Dr. Bohuslava Horáka*. 1.vyd. Rokycany: OV a MO SPB v Rokycanech, 1967.
- KEPKA, Václav a kol. *Průvodce Okresního muzea v Rokycanech*. Okresní muzeum v Rokycanech, 1976.
- KOLÁŘ, Petr. Pedagog, muzejník a archivář Josef Hodek po sto letech od úmrtí a v roce nedožitých stopadesátých narozenin. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech*, Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2018.
- KOTVA, František: Mé vzpomínky na br. Dr. Horáka. In: *Hrdinové sokolské župy Rokycanovy 1939-1945*, 1.vyd. Rokycany: Sokolská župa Rokycanova, 1947.
- LANG, Martin. Činnost paleontologického oddělení v letech 2001–2005. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka 2000–2005*. Rokycany: Muzeum Dr. B. Horáka, 2005.
- MAKAJ, Tomáš. *Rokycany a okolí v obrazech*. Ilustroval Petr PROKŮPEK. Hostivice: Baron, 2018. Brdská edice. ISBN 978-80-88121-34-3.
- SAVKOVOVÁ, Eva. PhDr. *Bohuslav Horák (život a dílo)*. Plzeň, 1969. Diplomová práce, Pedagogická fakulta v Plzni.
- SRB, Adolf. *Královské svobodné město Rokycany*. Městská rada Rokycany, 1896.
- STRÁNSKÁ, Martina. *PhDr. Bohuslav Horák a Rokycansko*, Plzeň 2006. Bakalářská práce. ZČU, Fakulta filozofická.

ŠANDOVÁ, Miroslava. *Kalendárium muzea*. Rokycany: Muzeum dr. Bohuslava Horáka, 2005.

VODÍČKA, Josef: Jen vzpomínky...In: *Hrdinové sokolské župy Rokycanova 1939-1945*, 1.vyd. Rokycany: Sokolská župa Rokycanova, 1947.

ZÝKA, Jaroslav. *Vznik a vývoj muzea dr. Bohuslava Horák v Rokycanech do roku 1945*. Plzeň, 2011. Diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta.

Periodika

Brdský kraj 1909

Brdský kraj 1910

Brdský kraj 1911

Brdský kraj 1912

Brdský kraj 1913

Brdský kraj 1914–1915

Sborník muzea dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech 1905–1995

Sborník muzea dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech 1995–2000

Sborník muzea dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech 2000–2005

Sborník muzea dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech 2005

Sborník muzea dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech 2005–2010

Sborník muzea dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech 2016

Sborník muzea dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech 2018

Výstavy a expozice. In *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka*, jubilejní. Rokycany 1995.

Zprávy muzeí Rokycanského okresu 1 (1967)

Zprávy muzeí Rokycanského okresu 2 (1968)

Zprávy muzeí Rokycanského okresu 3 (1968)

Zprávy muzeí Rokycanského okresu 4 (1969–1970)

Zprávy muzeí Západočeského kraje (1966)

Seznam pramenů

SOkA Rokycany, fond AMRo III. - Zřízení muzea 1891–1906.

SOkA Rokycany – fond AMRo III. - fond ČSPB, OV Rokycany.

SOkA Rokycany – fond AMRo III. - fond Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany.

SOkA Rokycany, Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 1, nezpracováno.

SOkA Rokycany. Muzeum dr. Bohuslava Horáka Rokycany, kart. č. 2, nezpracováno.

SOkA Rokycany, AMRo, III. odd., inv. č. 2054, kart. č. 121.

SOkA Rokycany. AMRo, kronika města 1883–1907.

SOkA Rokycany. AMRo, kronika města 1907–1918.

SOkA Rokycany. AMRo, kronika města 1919–1937.

SOkA Rokycany. AMRo, kronika města 1938–1947.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.377, K377, 1948–1951.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.378, K377, 1951–1954.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.379, K377, 1954–1957.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.380, K377, 1957–1962.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.381, K377, 1962–1965.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.382, K377, 1965–1968.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.383, K377, 1969–1973.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.384, K377, 1974–1975.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.385, K377, 1976–1977.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.386, K377, 1978–1981.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.387, K377, 1982.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.388, K377, 1983.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.389, K377, 1984.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.390, K377, 1985.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.391, K377, 1986.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.392, K377, 1987.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.393, K377, 1988.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.394, K377, 1989.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.395, K377, 1990.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.396, K377, 1991.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.397, K377, 1992.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.398, K377, 1993–1994.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.399, K377, 1995.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.400, K377, 1996.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.402, K377, 1997-1998.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.403, K377, 1999-2000.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.403, K377, 1999-2000.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.404, K377, 2001–2002.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.405, K377, 2003.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.406, K377, 2004.

SOkA Rokycany, fond MěNV, inv.č.407, K377, 2005.

Seznam internetových zdrojů

BOREK, David. *Dějiny Rokycan 1701–1800* [online]. Encyklopedie Rokycan, 2003. [cit.27.3.2020]. Dostupné z: <https://bit.ly/2zC5VGR>

Muzeum Radnice. *Muzeum Josefa Hyláka* [online]. Město Radnice: 2020. [cit.27.2.2020]. Dostupné z: <https://www.muzeumradnice.cz/cs/muzeum/>

Západočeské muzeum v Plzni. *Historie muzea – Vodní hamr v Dobřívě* [online]. ZČM: 2020. [cit.7.3.2020]. Dostupné z: <https://bit.ly/3fK3Nxo>

Západočeské muzeum v Plzni. *Vodní hamr v Dobřívě* [online]. ZČM: 2020. [cit.7.3.2020]. Dostupné z: <https://www.zcm.cz/o-muzeu/objekty/vodni-hamr-dobriv>

Západočeské muzeum v Plzni. *Expozice Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech* [online]. ZČM: 2020. [cit.17.4.2020]. Dostupné z: <https://bit.ly/2Z0roEo>

Ústní prameny

Interview s Evou Slatkovskou, odbornou pracovnící Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech. Rokycany, 30.4.2020. Soukromý archiv autora.

Interview s PhDr. Františkem Frýdou, ředitelem Západočeského muzea v Plzni. Plzeň, 11.5.2020. Soukromý archiv autora.

SEZNAM PŘÍLOH

Obrázek 1: dr. Bohuslav Horák	II
Obrázek 2: Fotografie profesorského sboru, dolní řada vpravo – Julian Svoboda.....	II
Obrázek 3: Josef Hodek.....	III
Obrázek 4: Jaroslav Bílý.....	III
Obrázek 5: Plakát k otevření muzea veřejnosti	III
Obrázek 6: Pečeť muzea z roku 1909.....	III
Obrázek 7: Horákův dopis městské radě, první část	III
Obrázek 8: Horákův dopis městské radě, druhá část.....	III
Obrázek 9: Pozvánka k slavnostnímu otevření muzea ve vlastní budově.....	III
Obrázek 10: Výstavní síň č. I. v roce 1931	III
Obrázek 11: Výstavní síň č. V. v roce 1931	III
Obrázek 12: Expozice Otisky času.....	III
Obrázek 13: Rokycanské kuličky	III
Obrázek 14: Sběrka trilobitů	III
Obrázek 15: Expozice Příroda pro budoucnost	III
Obrázek 16: Expozice Rokycansko v minulosti.....	III
Obrázek 17: Venkovské bydlení na Rokycansku	III
Obrázek 18: Měšťanská domácnost na Rokycansku.....	III
Obrázek 19: Vzpomínka na Bohuslava Horáka	III
Obrázek 20: Podmokelský poklad – kopie	III
Obrázek 21: Budova muzejní knihovny	III
Obrázek 22: Sídlo paleontologického a společenskovedního oddělení.....	III
Obrázek 23: Výstavní síň v ulici Josefa Knihy	III
Obrázek 24: Výzkumné centrum paleodiverzity	III
Obrázek 25: Budova muzea v roce 1931	III
Obrázek 26: Muzeum dnes	III
Obrázek 27: Vodní hamr v Dobřívě	III
Obrázek 28: Pamětní síň Jindřicha Mošny v Dobřívě.....	III

PŘÍLOHY

Obrázek 1: dr. Bohuslav Horák

fotografie z fondu Rodinný archiv Poncarů, SOkA Rokycany

Obrázek 2: Fotografie profesorského sboru, dolní řada vpravo – Julian Svoboda

fotografie, SOkA Rokycany

Obrázek 3: Josef Hodek

fotografie z fondu Sběrka fotografií, SOkA Rokycany

Obrázek 4: Jaroslav Bílý

fotografie, SOkA Rokycany

Obrázek 5: Plakát k otevření muzea veřejnosti
fotografie autora (2019), SOkA Rokycany

Obrázek 6: Pečeť muzea z roku 1909
fotografie autora (2019), SOkA Rokycany

2
04

Lit. 710

Velebnému Pane
 panu M. V. Dobrušce Horákovi,
 skvělému učitel, jedn. gymnasia,
 v. císaře a krále Františka Josefa I.
 v Rokycanách.

Velebný Pane!

Prošívání opravdovými u.
 věstí rada městská místními
 návrhů Vámištin, se ptá je číst
 21. února pr. utvářej a směřují
 by pečlivějším pracím a přípravám
 pro příští museum v městě rokem
 I. v. v. k. Vámištin, v. v. v.
 ctěný Pane snášenou prosbu, by
 učitel Jste se v dohledu práce sboru
 přívětivě laskavě uváželi.

Do těch dob, než opaková
 přivítání je školní budovy v třídě
 převážně do státního domu, v. v. v.

Obrázek 7: Horákův dopis městské radě, první část
 fotografie autora (2019), SOkA Rokycany

ovšem k tomu účelu jen s. k. v. v.,
 však učitel místnosti v II. poscho.
 di radnice (byvalé litografie) po.
 shybnouti.

Ráde sobě laskavě místnost tu
 myslí po její vyprázdnění přehlédnou.
 ti, a učitel, jaké vnitřní zařízení
 do ní porádití m. v. v.

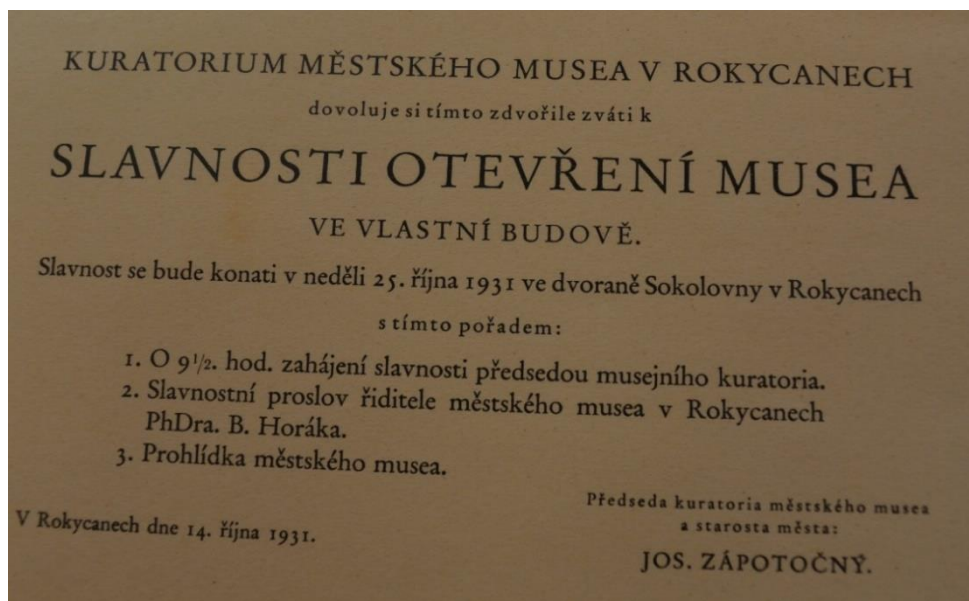
© potřebný náklad na odbor.
 nou literaturu bude v rozpočtu
 1905 postaráno.

S věškerou úctou:

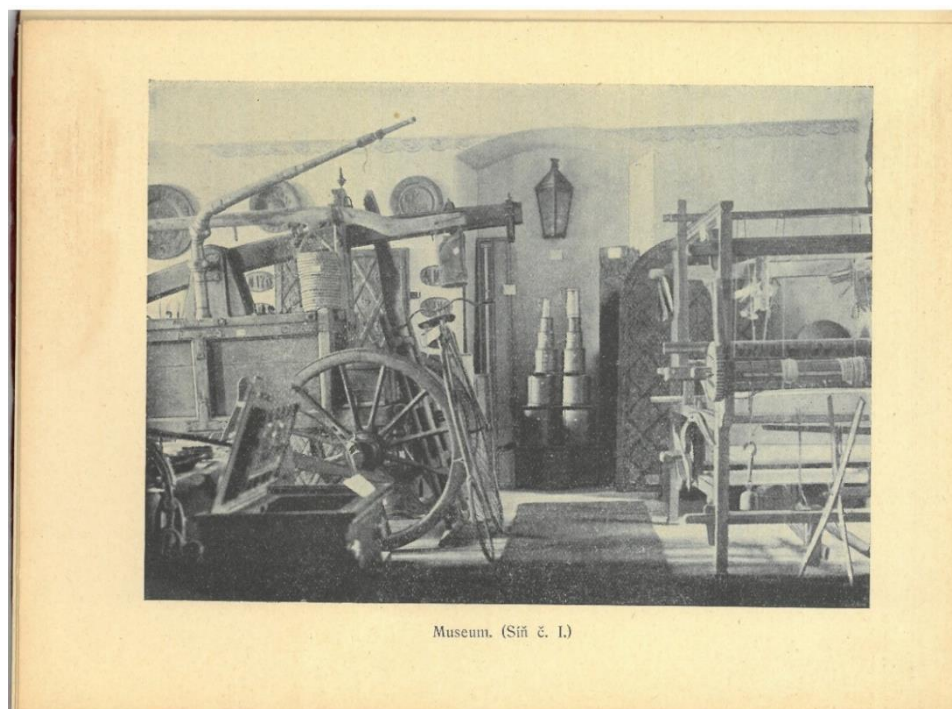
Městská rada král. svob. města Rokycan,
 dne 11. dubna 1904.

Starosta obce:
 J. Dvorník

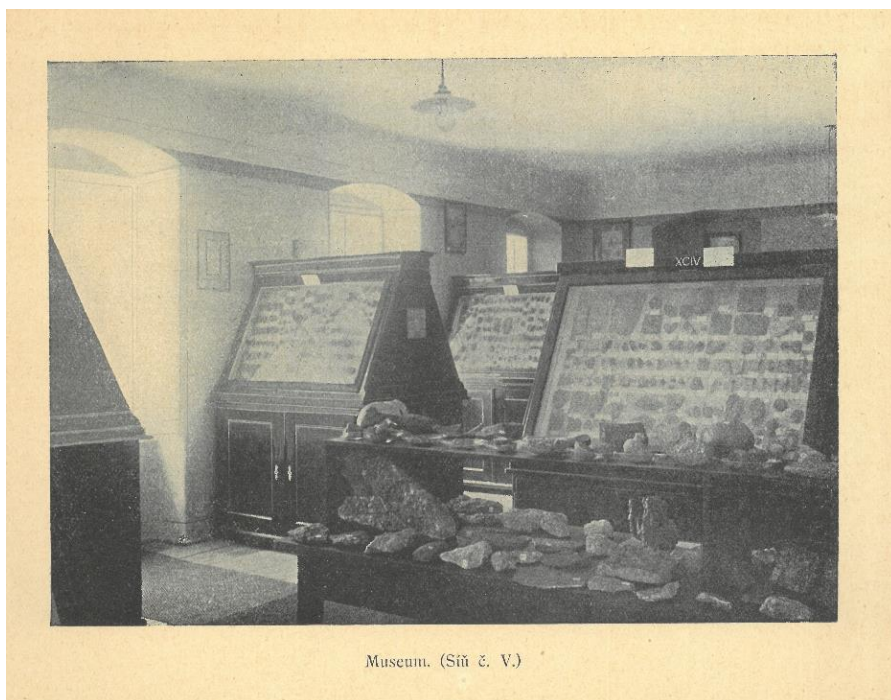
Obrázek 8: Horákův dopis městské radě, druhá část
 fotografie autora (2019), SOkA Rokycany

Obrázek 9: Pozvánka k slavnostnímu otevření muzea ve vlastní budově
fotografie autora (2019), SOkA Rokycany

Obrázek 10: Výstavní síň č. I. v roce 1931
SOkA Rokycany

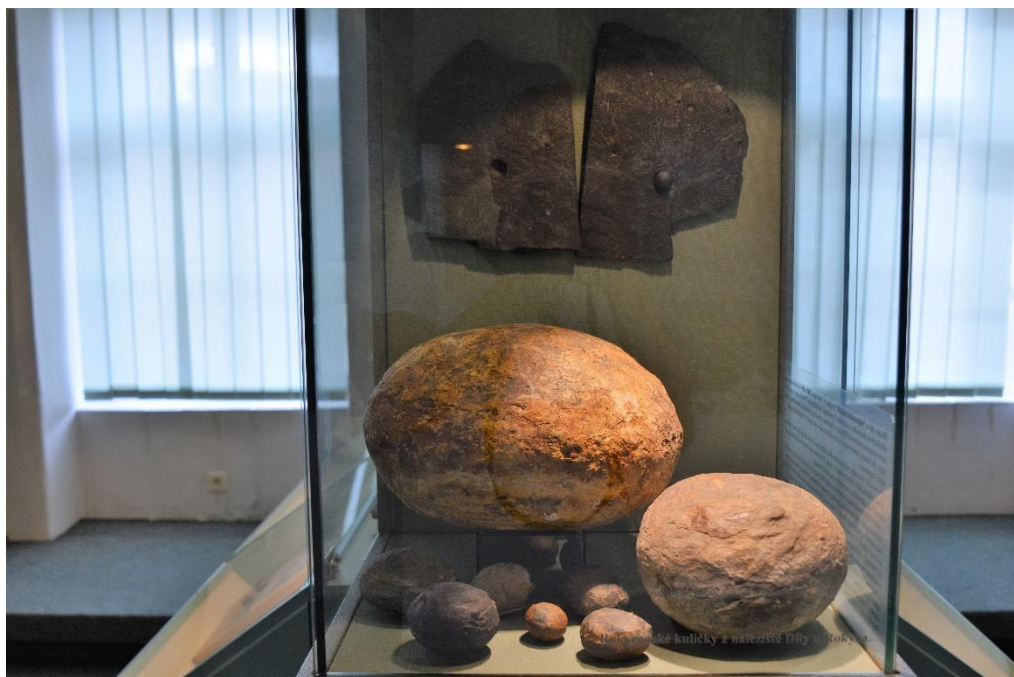
Obrázek 11: Výstavní síň č. V. v roce 1931

SOKA Rokycany

Obrázek 12: Expozice Otisky času

fotografie autora (2020), Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech

Obrázek 13: Rokycanské kuličky

fotografie autora (2020), Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech

Obrázek 14: Sběrka trilobitů

fotografie autora (2020), Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech

Obrázek 15: Expozice Příroda pro budoucnost
ZČM – Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech

Obrázek 16: Expozice Rokycansko v minulosti
ZČM – Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech

Obrázek 17: Venkovské bydlení na Rokycansku
ZČM – Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech

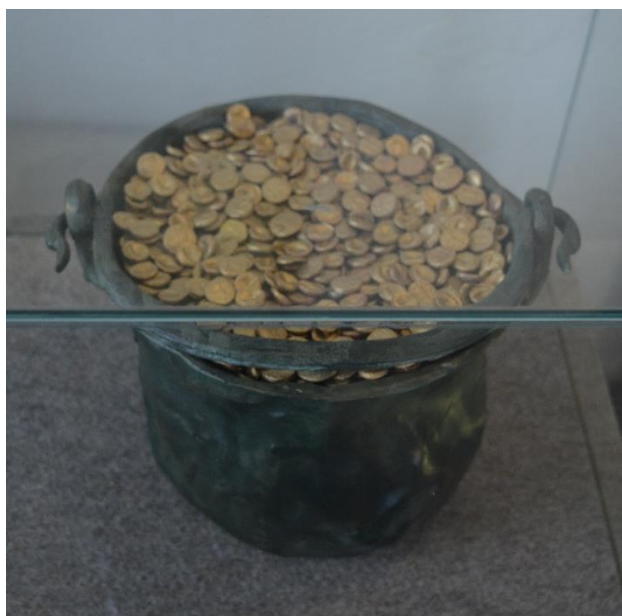

Obrázek 18: Měšťanská domácnost na Rokycansku
ZČM – Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech

Obrázek 19: Vzpomínka na Bohuslava Horáka

fotografie autora (2020), Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech

Obrázek 20: Podmokelský poklad – kopie

Kopie cenného nálezů v expozici Rokycansko v minulosti

fotografie autora (2020), Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech

Obrázek 21: Budova muzejní knihovny
fotografie autora (2020)

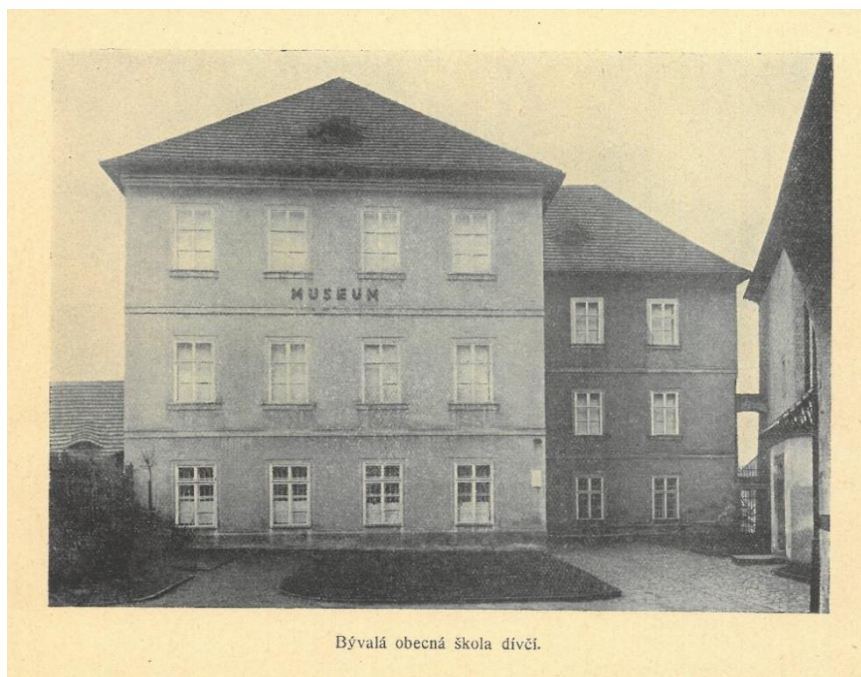
Obrázek 22: Sídlo paleontologického a společenskovedního oddělení
fotografie autora (2020)

Obrázek 23: Výstavní síň v ulici Josefa Knihy
fotografie autora (2020)

Obrázek 24: Výzkumné centrum paleodiverzity
ZČM – Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech

Obrázek 25: Budova muzea v roce 1931
SOKA Rokycany

Obrázek 26: Muzeum dnes
fotografie autora (2020)

Obrázek 27: Vodní hamr v Dobřívě
fotografie autora (2020)

Obrázek 28: Pamětní síň Jindřicha Mošny v Dobřívě
fotografie autora (2020)